

**УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ
ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ**

**ТЕРНОПІЛЬСЬКА ДЕРЖАВНА ОБЛАСНА
УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА**

**ЛІТЕРАТУРА
ДО ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ
ТЕРНОПІЛЬЩИНИ НА 2000 РІК**

Бібліографічний довідник

Тернопіль - 1999

Укладачі

**М.В.Друневич
Н.К.Іванко**

Редактор

Г.С.Моліцька

Відповідальний за випуск

В.І.Вітенко

Щорічний бібліографічний список "Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2000 рік" подає інформацію про визначні події та видатних людей, чий життя та діяльність пов'язані з Тернопільщиною.

Для зручності користування на початку подано перелік основних ювілейних і пам'ятних дат року. В кінці – "Іменний та географічний покажчики".

Матеріал систематизовано за хронологією дат, а в персоналіях – за алфавітом.

Пропоноване видання містить бібліографічні довідки та списки рекомендованої літератури.

Адресується викладачам, вчителям, студентам, культурно-освітнім працівникам, а також усім, хто не байдужий до історії краю, цікавиться й займається краєзнавством.

Розширити коло літератури даної тематики допоможуть видання: «Література про Тернопільську область за ... рік», краєзнавчі бібліографічні покажчики, списки та попереджувальні довідки, видані Тернопільською державною обласною універсальною науковою бібліотекою за попередні роки. Перелік дат та ювілеїв не вичерпні.

Відбір літератури закінчено в жовтні 1999 року.

Виносимо подяку за подання окремих матеріалів в підготовці посібника:

ГОЛОВИНУ Б.П. – голові обласного об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім.Т.Шевченка.

СТУХЛЯК М.П. – заступнику директора обласного краєзнавчого музею.

ХОМІ В.І. – старшому науковому працівникові Денисівського краєзнавчого музею.

СІЧЕНЬ

- 1 - 150 років від дня народження Лотоцького Лева Антоновича – українського поета, прозаїка, драматурга
- 105 років від дня народження Тарновського Миколи Миколайовича – українського письменника
- 12 - 120 років від дня народження Безкоровайного Василя Васильовича - українського композитора, диригента, педагога
- 14 - 85 років від дня народження Антківа Богдана Михайловича – актора, композитора і диригента, заслуженого артиста України
- 100 років від дня народження Гжицького Степана Зеноновича – українського вченого і педагога, доктора біологічних наук, доктора ветеринарної медицини, академіка Української академії с/г наук, заслуженого діяча науки
- 27 - 85 років від дня народження Гніздовського Якова Яковича – українського графіка, живописця, кераміста і мистецтвознавця
- 60 років з дня заснування Тернопільської обласної бібліотеки для дітей
- 28 - 100 років від дня народження Кестена Германа – німецькомовного письменника, поета, критика

ЛЮТИЙ

- 2 - 155 років від дня народження Пулюя Івана Павловича – видатного вченого, фізика і електротехніка, винахідника, громадського діяча
- 70 років від дня народження Хоми Володимира Івановича – українського літературознавця, краєзнавця, фольклориста
- 4 - 115 років від дня народження Балея Степана Володимировича – українського і польського психолога
- 8 - 105 років від дня народження Кульчицького Олександра – видатного українського вченого-психолога
- 9 - 120 років від дня народження Джиджори Івана – вченого-історика
- 16 - 20 років з дня заснування Тернопільської обласної бібліотеки для молоді
- 105 років від дня народження Маковського Федора Григоровича - вченого-етнографа, фольклориста
- 20 - 95 років від дня народження Самчука Уласа Олексійовича – українського письменника
- 25 - 150 років від дня народження Барвінського Володимира Григоровича – українського громадсько-політичного діяча, публіциста, письменника

БЕРЕЗЕНЬ

- 5 - 140 років від дня народження Олесницького Євгена – громадсько-політичного діяча, адвоката, економіста
- 9 - 120 років від дня народження Сімовича Василя Івановича – професора, мовознавця, педагога, перекладача, книговидавця
- 10 - 90 років з дня перевидання в Тернополі і вперше в Україні «Русалки Дністрової»

КВІТЕНЬ

- 1 - 250 років від дня народження Коллонтай Гуго – вченого, філософа, просвітителя
- 95 років від дня народження Сарамаци Богдана – диригента, режисера, педагога
- 4 - 90 років від дня народження Кондри Ярослава Миколайовича – поета, перекладача і літературного критика
- 12 - 110 років від дня народження Ваврового-Виливчука Юхима Андрійовича – українського поета
- 60 років з дня відкриття Тернопільського державного педагогічного університету ім.В.Гнатюка
- 14 - 105 років від дня народження Гірняка Йосипа Йосиповича – українського актора, режисера
- 18 - 70 років від дня народження Радзівського Володимира Олександровича – краєзнавця, члена Співки журналістів, Почесного члена Географічного товариства колишнього СРСР, Почесного члена Української спелеологічної асоціації, автора численних публікацій
- 19 - 100 років від дня народження Обалю Петра Павловича – українського живописця і графіка

ТРАВЕНЬ

- 5 - 145 років від дня народження Осиповичевої Антоніни – драматичної артистки і співачки
- 6 - 100 років від дня народження Горошка Юрія – українського поета
- 9 - 55 років Перемоги у Великій Вітчизняній війні
- 14 - 80 років від дня народження Стецько Слави – видатної громадсько-політичної діячки
- 25 - 80 років від дня народження Штокалка Зіновія Павловича – бандуриста, лікаря
- 31 - 95 років від дня народження Наконечного Андрія Михайловича – українського художника

ЛИПЕНЬ

- 2 - 115 років від дня народження Коковського Франца – українського письменника, журналіста, етнографа, перекладача, критика
- 8 - 90 років від дня народження Куцюк-Кочинського Кирила – українського поета
- 19 - 115 років від дня народження Чічки-Андрієнка Кліма – видатного співака
- 23 - 115 років від дня народження Гірняка Никифора – доктора філософії

СЕРПЕНЬ

- 1 - 75 років від дня народження Тимочка Петра Семеновича – українського поета, перекладача
- 9 - 195 років з дня заснування Бережанської гімназії
- 19 - 50 років від дня народження Ляховського Івана Григоровича – актора, заслуженого артиста України

ВЕРЕСЕНЬ

- 1 - 65 років від дня народження Флінти Зеновія Петровича – українського живописця, графіка та майстра кераміки, заслуженого художника України

- 3 - 60 років з дня заснування Тербовлянського вищого училища культури
- 3 - 100 років від дня народження Бриковича Романа – громадського діяча, педагога, кооператора
- 8 - 90 років від дня народження Якубця Мар'яна – польського літературознавця-славіста
- 9 – 100 років від дня народження Смакули Олександра – професора, фізика, дійсного члена НТШ
- 15 - 60 років від дня народження Ярмуша Василя Ільковича – українського поета
- 16 – 110 років від дня народження Осінчука Михайла Івановича – українського живописця і графіка
- 17 – 65 років від дня народження Дідик Тамари Софронівни – народної артистки України
- 20 - 20 років з дня відкриття Бережанського краєзнавчого музею
- 70 років пацифікації на Тернопільщині

ЖОВТЕНЬ

- 1 - 130 років від дня народження Герасимовича Володимира Денисовича – українського письменника і етнографа
- 2 – 135 років від дня народження Січинського Дениса Володимировича – українського композитора, диригента, музичного діяча
- 7 - 65 років від дня народження Яковчука Василя Лукашевича – заслуженого артиста України
- 15 - 105 років від дня народження Гжицького Володимира Зеноновича – українського письменника
- 18 - 115 років від дня народження Кучера Володимира – українського фізика-теоретика, дійсного члена НТШ
- 85 років з дня заснування «Тернопільських театральних вечорів»
- 70 років Тернопільському драматичному театру ім.Т.Г.Шевченка
- 21 - 85 років від дня народження Малевича Анатолія Павловича – педагога, краєзнавця
- 22 - 75 років від дня народження Медведика Петра Костьовича – театрознавця, фольклориста і етнографа, бібліографа
- 24 - 145 років від дня народження Бегеляйзена Генріха – польського вченого, літературознавця, етнографа
- 30 - 210 років від дня народження Ліпінського Кароля Юзефа – польського скрипаля
- 31 - 125 років від дня народження Глинки Григорія – українського письменника, фольклориста

ЛИСТОПАД

- 1 - 20 років з дня відкриття Тернопільського театру актора і ляльки
- 13 -130 років від дня народження Дністрянського Станіслава – академіка, вченого-правника
- 16 - 125 років від дня народження Левицького Івана Омеляновича – українського композитора, диригента і педагога
- 17 - 115 років від дня народження Шимоновича Йоаникія – вченого-економіста і статистика
- 20 - - 125 років від дня народження Мельника Миколи – вченого-природознавця

- 30 - 105 років від дня народження Стахіва Матвія – професора, вченого, громадського діяча

ГРУДЕНЬ

- 1 - 70 років від дня народження Радошівського Григорія – поета, краєзнавця
12 - 110 років від дня народження Айдукевича Казімежа – польського логіка і філософа, дійсного члена Польської АН
18 - 25 років з дня пуску першого тролейбуса в Тернополі
22 - 130 років з дня введення в експлуатацію станції Тернопіль

***

- 125 років від дня народження Боб'яка Григорія - професора
- 185 років від дня народження Борисикевича Івана – громадсько-політичного - діяча, адвоката
- 125 років від дня народження Глібовицького Кліма – вченого-математика, педагога
- 185 років від дня народження Качали Степана Теодоровича – видатного громадського і політичного діяча, письменника і публіциста, фундатора і мецената багатьох українських товариств і організацій
- 150 років від дня народження Моленцької Ольги Йосипівни- драматичної артистки
- 2000-річчя Різдва Христового
- 760 років з часу явлення Чудотворної ікони Матері Божої у Зарваниці
- 760 років Почаївській Лаврі

МІСТА-ЮВІЛЯРИ

- 625 років з дня заснування м.Бережан
- 660 років з дня заснування м.Заліщик
- 560 років з дня заснування смт.Козови
- 550 років з дня заснування Почасва
- 460 років з дня заснування м.Тернополя

1 СІЧНЯ

150 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ЛОТОЦЬКОГО ЛЕВА АНТОНОВИЧА (1.01.1850-21.10.1926) – УКРАЇНСЬКОГО ПОЕТА, ПРОЗАЙКА ТА ДРАМАТУРГА

Народився Л.Лотоцький 1 січня 1850 року в Тростянці на Бережанщині. Ще малим хлопчиком полюбив українські народні пісні, колядки і щедрівки, які співалися на традиційних зимових святах.

Коли Левко підріс, батько віддав його вчитися у Бережани – на початку до «німецької» школи, а згодом до «латинської».

Вчитися довго не довелося – бракувало коштів. Він закінчив тільки нижчу гімназію і повернувся додому – допомагати батькові господарювати. Тут і почав писати перші літературні твори – як українською так і німецькою мовами.

У 1873 році дістає тимчасову посаду вчителя у селі Вільхівці поблизу Бережан.

1880 році переходить на вчительську роботу в село Ценів.

Молодий вчитель хотів кожному дитину навчити не тільки української, а й польської та німецької мов.

Писав новели і поезії, хоч не поспішав з друком. Лиш на схилі 90-х років, за настирливою порадою друзів, письменник надсилав декілька своїх рукописів для публікації. Вони невдовзі були надруковані.

Відомо, що окремими книгами вийшли його збірка новел «Горицвіт», оповідання «Сила молитви», кілька комедій та поема «Олекса Довбуш».

Митарським і нелегким було життя Лева Лотоцького. Він мусів заробляти собі на кусень хліба у багатьох школах нашої Тернопільщини.

Помер Лотоцький у Тростянці в 1926 році, де й похований на місцевому цвинтарі.

ЛІТЕРАТУРА

Лотоцький Л. З пісень смутку; Цвітка на могилу Маркіяна Шашкевича:[Вірші] //Тернопіль: Тернопільщина літературна. Дод. №4. Вип. 2. – 1992. – С.29.

***

Бідула Н. Лев Лотоцький //Бережанське віче. – 1995. – 7 січ.

Мельничук Б. Просвітитель з Бережанщини //Селянська доля. – 1991. – 26 січ.

Подуфалий В. Письменник Лев Лотоцький //Бережанське віче. - 1990. – 27 груд.

Хома В. Довга дорога до читача //Вільне життя. – 1991. – 21 лют.

Хома В. Лев Лотоцький //Рад. слово. – 1991. – 26 січ.

***

Медведик П. Лотоцький Лев Антонович //УЛЕ. – К., 1995. – Т.3. – С.231.

1 СІЧНЯ

105 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ТАРНОВСЬКОГО МИКОЛИ МИКОЛАЙОВИЧА (1.01.1895-20.06.1984) – УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА

Тарновський Микола Миколайович народився 1 січня 1895 року в Коцюбинцях Гусятинського району, в бідній селянській родині.

Початкову освіту здобув у сільській школі. На п'ятнадцятому році життя в пошуках кращої долі виїхав до Америки. Працював на заводах та фабриках Нью-

Йорка і Детройта, брав участь у робітничому русі.

Власними силами здобував освіту. Кілька років редагував прогресивний сатиричний журнал «Молот», згодом був співредактором газети «Українські щоденні вісті».

У 1959 році повернувся на батьківщину. Цього ж року був прийнятий до Спілки письменників України.

Друкуватися почав у 1915 році. Видав книги «Патріоти»(1918), «Шляхом життя»(1921), «В коридорах вічності»(1926), «Емігранти»(1958), «З далекої дороги»(1961), «З бурхливих літ»(1965), «До ясних берегів» (1980р.), кілька спогадів про пережите.

Помер М.М.Тарновський 20 червня 1984 року в м.Києві.

ЛІТЕРАТУРА

Тарновський М. Бурхливий плин: Поезії. – К.: Рад. письменник, 1973. – 127с.

Тарновський М. Емігранти: Віршований роман. – К.: Рад. письменник, 1976. – 192с.

Тарновський М. Півстоліття за океаном: Спогади колишнього емігранта. – К.: Рад. письменник, 1979. – 280с.

Тарновський М. Повертаємо з-за океану: Спогади. – К.: Рад. письменник, 1984. – 206с.

***

Тарновський М. Вставай; «У мене руки мозолисті»; «Братам на Україну»: [Вірші] //Тернопіль: Літературна Тернопільщина. Дод. №2. – 1991. – С.33-34.

Тарновський М. Зовуть мене розбійником: Іст. роман //Жовтень. – 1989. - №11, 12.

Тарновський М. Солов'їна пісня: Соломії Крушельницькій, про незабутні її виступи за океаном //Віночок Соломії Крушельницької /Зібр. і упоряд. П.Медведик. – Тернопіль, 1992. – С.29.

***

Брильова Г. Син Тернопільського краю //Нова доба. – 1994. – 30 груд.

Данилюк П. Син нашого краю //Надзбручанська правда. – 1989. – 30 груд.

Демків Б. Довга дорога додому //Вільне життя. – 1995. – 13 січ. – (Рядок з біографії краю).

Демків Б. Скарб душі //Ровесник. – 1985. – 1 січ.

Дубас Л. Вінок шани Миколі Тарновському сплели з кращих своїх творчих доробків юні літератори //Вісник Надзбруччя. – 1995. – 3 лют.

Личук О. Прилинув журавлем на Україну //Колос.- 1995. – 4 лют.

Терновий Б. Як літопис поетового серця //Вільне життя. – 1985. – 6 січ.

Хаварівський Б. Запильний з квітки Шевченка //Прапор комунізму. – 1990. – 1 трав.

Хижняк А. Про товариша і друга //Прапор комунізму. – 1988. – 16, 17 квіт.

Хома В. Микола Тарновський //Рад. слово. – 1984. – 29 груд.

12 СІЧНЯ

120 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
БЕЗКОРОВАЙНОГО ВАСИЛЯ ВАСИЛЬОВИЧА
(12.01.1880-6.03.1966) – УКРАЇНСЬКОГО
КОМПОЗИТОРА, ДИРИГЕНТА, ПЕДАГОГА

Василь Безкоровайний народився 12 січня 1880 року в м.Тернополі. Виховувався і зростав у сім'ї зубожілого міщанина. Навчався в Тернопільській учительській

семінарії. Згодом перейшов вчитися до гуманітарної гімназії, де розпочав науку гри на скрипці і фортепіано. Батько радів сином, бо й сам мав гарний тенор і співав у церковному хорі. Велике враження на юнака справили гастролі мандрівного Українського театру товариства «Бесіда» зі Львова. Безкоровайний зрозумів тоді, що повинен присвятити себе музиці, об'єднує навколо себе друзів у гімназійний смичковий оркестр. Наполегливо опановує таємниці майстерності, виявляє диригентський хист.

Він закінчує університет і в 1908-1910р.р. працює викладачем української гімназії, де організовує учнівський симфонічний оркестр.

У 1911-1913р.р. Безкоровайний – педагог Станіславської гімназії, працює у музичній школі диригентом хору «Бояна», влаштовує Шевченківські концерти. Тут народжуються його фортепіанні твори – «В гаю зеленім», «Пісня без слів», «Хризантеми» та інші.

У 1913р. переходить на викладацьку роботу до Тернопільської гімназії. На протязі двадцяти років він написав десятки інструментальних творів. Широка музична діяльність Безкоровайного в Тернополі не сподобалася польській буржуазній владі і його перевели в 1929 році до Золочівської гімназії, а згодом і зовсім звільнили з роботи.

Помер Безкоровайний 6 березня 1966 року.

ЛІТЕРАТУРА

Вибрані листи з архіву Василя Безкоровайного /Публ. Я.Гайдукевича //Тернопілля-97. - Тернопіль, 1997. – С.647.

Соловейковий спів:[Пісня] /Сл. Л.Українки, муз. В.Безкоровайного //Джерело: Наук.-краєзнав. часопис Тернопілля. – 1994. - №1. – С.220-221, ноти.

***

Історія української музики: В 6 т. (1917-1941). – К.: Наук. думка, 1992. – Т.4. – 593с. С.71,263,277,285,306,558,562:

Про В.Безкоровайного

Медведик П. Василь Безкоровайний //Джерело: Наук.-краєзнав. часопис Тернопілля. – 1994. - №1. – С.212-221, фото.

Медведик П. Безкоровайний Василь Васильович //Тернопіль: Українська гімназія в Тернополі 1898-1944: Дод. №3. – Тернопіль, 1992. – С.42-43.

Федорчук О., Фіголь Р. Ліричною струєю надиханий //Вільне життя. – 1970. – 19 черв.

***

Безкоровайний Василь Васильович (12.01.1880-6.03.1966) //Митці України: Енцикл. довідник. – К., 1992. – С.54.

Безкоровайний Василь Васильович (12.01.1880-6.03.1966) //Енциклопедія українознавства /Під ред. В.Кубійовича. – Львів, 1993. – Т.1. – С.107.

Безкоровайний Василь Васильович (1880-1966) //Водяний Б. та ін. Короткий словник діячів української музичної культури. – Тернопіль, 1992. – С.6.

14 СІЧНЯ

**85 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
АНТКІВА БОГДАНА МИХАЙЛОВИЧА
(14.01.1915-22.12.1999) – АКТОРА,
КОМПОЗИТОРА І
ДИРИГЕНТА, ЗАСЛУЖЕНОГО АРТИСТА
УКРАЇНИ**

Богдан Антків. Ім'я цього актора дуже популярне на Тернопіллі. Уже багато літ

минуло, як Антків переїхав до Львова, працював в театрі ім.М.Заньковецької. Однак ролі, зіграні ним у Тернополі, досі в нашій пам'яті.

Народився Богдан Антків в с.Острові Тернопільського району. Першу свою роль зіграв у виставі «Бувальщина», а далі «Наталка Полтавка», «Безталанна». Вчився заочно у консерваторії, писав музику для вистав, інсценізував прозові твори. В 1964 році потоваришував з Романом Іваничуком, написав за його творами п'єсу «На зламі ночі», котра йшла 50 разів протягом одного сезону. Грав із такими видатними акторами, як Амвросій Бучма, Наталя Ужвій, Байкова, Буланова.

Зіграв головну роль у постановці Грипича «Наливайко» і написав до п'єси музику.

Близько п'ятнадцяти років присвятив він тернопільській сцені (1948-1962). Тут він зріс як митець, тут мужнів і розвивався його талант. Глибокий, допитливий, вимогливий до себе, Антків проявив себе і як композитор, автор музики до багатьох вистав репертуару, і, головне, як актор, чиї роботи стали окрасою тернопільської, а деякі й загальнореспубліканської сцени. Тарас Голота («Правда»), Гайдай («Загибель ескадри»), Михайло Гурман («Украдене щастя»), Софрон («Маруся Богуславка»), Гнат («Безталанна»), Манелік («Людина та вовк») – це далеко не повний перелік образів, створених артистом. Кожен з цих образів мав своє самотутнє обличчя, живий, неповторний характер, печать багатогранної особистості Антківа-митця.

Помер Б.М.Антків у Львові 22 грудня 1999р.

ЛІТЕРАТУРА

Гайдебуря В.М. Володимир Грипич: Нарис про життя і творчість. – К.: Мистецтво. – 1984. – 158с., іл.

С.44-47,53:

Про Б.Антківа.

Корнієнко О.З. Тернопільський театр імені Т.Г.Шевченка. – К.: Мистецтво, 1980. – 102с.

С.18,23,26,38,40-41,93-96:

Про Б.Антківа.

***

Брилинський Ю. І з роси, і з води, і з кожної калабаньки //Високий замок. – 1995. – 17 січ.

м.Львів

Гринько А. Пример служения искусству: Расскажу о товарище //Львов. Правда. – 1985. – 12 янв.

м.Львів

Давидова І. Людяність обдарування //Рад. жінка. – 1975. - №1. – С.18-19.

Дуда І. Антків Зіновій-Богдан //Ровесник. – 1984. – 20 жовт.

Заозерний І. Богдан Михайлович Антків //Вільне життя. – 1947. – 9 груд.

Іваничук Р. Слово про митця //Вільна Україна. – 1985. – 13 січ.

м.Львів

Корнієнко О. Творець народних характерів //Український театр. – 1977. - №6. – С.18-20.

Медведик П. Грані, барви, мелодії //Вільне життя. – 1975. – 15 січ.

Медведик П. та інші. Спогади про Богдана Антківа //Подільське слово. – 1999. – 16 січ.

Романенко О. Богдан Антків //Вільне життя. – 1955. – 27 листоп.

Ротар Д. Театр Богдана Антківа //Русалка Дністрова. – 1996. - №4(лют.).

Янковий М. Сто ролей Богдана Анткова //Вільне життя. – 1985. – 19 січ.

***

Рудницький М. Хороша заявка:[Про виставу «Наливайко» І.Ле, про роль Б.Антківа] //Вільна Україна. – 1960. – 21 черв.

м.Львів

***

Антків Богдан Михайлович //Мистецтво України: Енцикл. – К., 1995. – Т.1. – С.67.

Антків Богдан Михайлович //Митці України: Енцикл. довідник. – К., 1992. – С.26.

14 СІЧНЯ

**100 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ГЖИЦЬКОГО СТЕПАНА ЗЕНОНОВИЧА
(14.01.1900-19.08.1976) – УКРАЇНСЬКОГО
ВЧЕНОГО І ПЕДАГОГА, ДОКТОРА
БІОЛОГІЧНИХ НАУК, ДОКТОРА
ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ, АКАДЕМІКА
УКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ НАУК,
ЗАСЛУЖЕНОГО ДІЯЧА НАУКИ**

Народився Степан Гжицький 14 січня 1900 року в родині сільського вчителя, в одному з найбільш мальовничих куточків Тернопільщини – с.Острівець Теремовлянського району.

Закінчивши початкову школу в с.Довге, де в подальшому працював його батько, Степан в 1911 році вступив до Тернопільської гімназії, яку закінчив екстерном у 1920 році. Був студентом правничого факультету таємного Українського університету у Львові. Після трьохрічних студій в університеті в 1923 році поступив на навчання до Львівської академії ветеринарної медицини.

Закінчив її в 1929 році. Одержав диплом лікаря ветеринарної медицини, тут він і залишився працювати на кафедрі старшим асистентом.

Поряд з педагогічною працею він займається науковими дослідженнями. В 1931 році захищає дисертацію на тему «Про вплив односторонньої і змішаної дієт та додатку солей на деякі компоненти крові і сечі», за що отримав науковий ступінь доктора ветеринарної медицини.

Протягом 1923-1933 навчальних років працював у Берлінському інституті фізіологічної хімії.

В 1934-1935 р.р. С.Гжицький досліджував хімізм м'язевого паралічу, чим вніс вагомий внесок у вивчення патогенесу паралітичної міоглобінурії у коней. Ці та інші дослідження започаткували виникнення нового напрямку в біохімії - клінічної біохімії.

В 1934 р. С.Гжицькому за наукові праці було присуджено наукове звання – приватдоцент, в травні 1942 року – його обрано дійсним членом Наукового Товариства ім.Т.Шевченка, 1951 році – Гжицький стає членом-кореспондентом АН України.

В 1960 році було створено Український НДІ фізіології і біохімії сільськогосподарських тварин.

Першим його директором став С.Гжицький. У тому ж 1960 році академіку С.Гжицькому присвоєно почесне звання заслуженого діяча науки України.

Тисячі висококваліфікованих спеціалістів виховав і випустив він у світ.

19серпня 1976 року Степан Зенонович Гжицький відійшов у вічність.

В пам'ять про видатного вченого Західний науковий центр НАН України заснував премії імені С.З.Гжицького для молодих вчених в галузі природничих, технічних, гуманітарних наук. На фасаді корпусу Львівської академії ветеринарної медицини встановлено меморіальну дошку, в 1994 році академії присвоєно ім'я С.З.Гжицького.

ЛІТЕРАТУРА

- Гуменюк В., Гуменюк Г. Родина Гжицьких – таланти і долі //Наукові записки. – Тернопіль, 1997. – Кн.2. – Ч.2. – С.230-241. – (Терноп. обл. краєзнав. музей).
- Ониськів М., Гаврилюк П. Степан Гжицький //Тернопілля'95: Регіон. річник. –

Тернопіль, 1995. – С.156-161.

Січкоріз Л. Степан Гжицький //Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі 1898-1998: До сторіччя заснування /За ред. С.Яреми. – Тернопіль; Львів, 1998. – С.657-658.

Фіра Л.С. Степан Гжицький – знаменна постать української науки //Матеріали наукової конференції «Україна і світова наука»: Зб. праць. – Тернопіль, 1997. – Вип.2. – С.73-75.

***

Гаврилюк П. Знаменна постать нашої науки //Вільне життя. – 1995. – 13 січ. – (Рядок з біографії краю).

Гаврилюк П. Слід на землі і в житті //Селянська доля. – 1995. – 14 січ.

Добре слово в декілька рядків: Гжицький Степан (14.01.1900-19.08.1976) //Українська гімназія в Тернополі 1898-1944. Дод. №3. – Тернопіль, 1992. – С.84.

***

Борчук М. Вшанування пам'яті:[На будинку Львів. зооветеринарного ін-ту встановлено меморіальну таблицю з барельєфом С.Гжицького] //Відродження. – 1991. – 21 лют.

Головацький І. Імені академіка Гжицького //За вільну Україну. – 1994. – 17 листоп. – (Постаті нашої науки).

Крупник Я. Академія з іменем Гжицького //Теребовлянські вісті. – 1994. – 3 груд.

Конкурс на здобуття премії ім.С.Гжицького Західного наукового центру АН України для молодих вчених регіону: Умови конкурсу //Тернопіль вечірній. – 1994. – 14 січ.

***

Гжицький Степан Зенонович //УРЕ. – 2-е вид. – К., 1979. – Т.3. – С.16.

Гжицький Степан Зенонович (14.01.1900-19.08.1976): Коротка біогр. довідка //Історія Академії наук Української РСР. – К., 1982. – С.742.

27 СІЧНЯ

85 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ГНІЗДОВСЬКОГО ЯКОВА ЯКОВИЧА (27.01.1915-8.11.1985) – УКРАЇНСЬКОГО ГРАФІКА, ЖИВОПИСЦЯ, КЕРАМІСТА І МИСТЕЦТВОЗНАВЦЯ

Народився Яків Гніздовський в 1915 році в селі Пилипче Борщівського району, в хліборобській сім'ї. Та не судилося йому бути хліборобом. Батьки віддають сина до Чортківської гімназії «Рідна школа», а звідси починаються його мандри по світу. Навчання у Львові, а потім у мистецьких академіях Варшави і Загреба, яке завершив у 1942 р. Після Другої світової війни жив у Німеччині. Займався живописом, графікою, працював у видавництві. Визнання Гніздовський одержав у США. Але це далось не відразу і нелегко. Цьому передували надзвичайно важких чотири роки праці і творчих пошуків, проведених у Нью-Йорку. Потім була персональна виставка. Вона була першим кроком до визнання, хоч належного успіху не принесла.

Далі були переїзди до Парижа, а потім знову до Нью-Йорка. Постійні пошуки, праця – важка виснажлива. І знову виставки.

В Парижі художник мав дві персональні виставки, які викликали широке зацікавлення у публіки.

В 1958 році повний наклад його дереворізу «Сосни» купила галерея Асоціації американських митців у Нью-Йорку. Після цього Гніздовський дуже скоро став відомим графіком у США.

Основною темою його дереворізів була переважно флора і фауна, рідше краєвиди і зовсім нечасто людина.

Однією з вершин творчості Гніздовського вважається дереворіз «Соняшник», що часто використовувався як емблема виставок майстра.

Поряд з графікою Гніздовський приділяв багато уваги малярству. У цьому жанрі виділяються його полотна «Помідори», «Селянський хліб», «Яйця в кошику» та ін.

Яків Гніздовський виконав розпис іконостасу в церкві Св.Трійці у Кергенксоні (США). Зробив цикл ілюстрацій до ювілейного видання «Слово о полку Ігоревім», яке було видане у Філадельфії 1950 р. за редакцією С.Гординського.

Розробляє проект і створює за ним нову українську абетку, бо вважає, що «гражданський шрифт», запроваджений Петром I, спотворює давньоруську кириличну азбуку.

Особливою сторінкою творчості Гніздовського була його діяльність як мистецтвознавця. Він написав і опублікував у англomовній і українській пресі США статті «Загадка митця – предтечі: Ель Греко», «Український гротеск», «Спляча царівна» та ін.

Помер Яків Гніздовський 8 листопада 1985 року.

ЛІТЕРАТУРА

Яків Гніздовський //Каталог. Світова виставка українських мистців. – Торонто; Канада, 1982. – С.32.

Гніздовський Я. Алексіс Ранніт – вісім років дружби //Сучасність. – 1985. – №9. – С.56-65.

Яків Гніздовський: »... і коли б мене б мене хто спитав, що помойому найважливіше у мистецтві, я б сказав, що витривалість...» /Підгот. С.Татарський //За вільний край. – 1995. – 27 січ.

Яків Гніздовський. Малюнки. Графіка. Кераміка. Статті. – Нью-Йорк: Пролог, 1967. – 175с.

Яків Гніздовський: Портрет Катерини Антонович //Нотатки з мистецтва. – Філадельфія, 1975. – С.7.

Гніздовський Я. Про екслібрис //Сучасність. – 1983. – №7-8. – С.52-62.

Гніздовський Я. Пробуджена царівна: Уривок з того, що не буде ніколи написане //Русалка Дністрова. – 1995. - №1 (січ.).

Гніздовський Я. Шкода праці того, хто хоче малювати свідомо //Родослав. – 1992. - №15-16. – С.3.

***

Абліцов В. Талант, визнаний світом //Голос України. – 1995. – 1 лют.

Антонович-Рудницька М. Реквієм Якову Гніздовському //Сучасність. – 1986. - №4. – С.44-51.

Антонович-Рудницька М. Сімдесятиліття Якова Гніздовського //Сучасність. – 1985. - №9. – С.40-45.

Бубній П. Відомий і невідомий Яків Гніздовський //Русалка Дністрова. – 1995. - №1(січ.).

Бубній П. Його знає світ //Свобода. – 1995. – 31 січ.

Бубній П. Український соняшник у білому домі //Вільне життя. – 1990. – 29 трав.

Бубній П. Хто знав Якова Гніздовського //Західна Україна. – 1992. - №25(черв.).

Бубній П. Яків Гніздовський: відомий і незнаний //Тернопілля'95: Регіон. річник. – Тернопіль, 1995. – С.373-382.

Генералюк Л. Новітній синестетизм Я.Гніздовського: »Коли звук перетворюється в образ...» //Українське слово. – 1996. – 19 верес.

Гніздовський Яків – художник //»Журавлина» книга: Тернопільська українська західна діаспора. Словник імен. А-Ї. – Тернопіль, 1999. – Ч.1. – С.141-144.

Гуменюк І. Історія однієї ікони: 8 листопада – день пам'яті Я.Гніздовського //За вільний край. – 1992. – 7 листоп.

Дуда І. Графік, живописець і скульптор Яків Гніздовський //Тернопіль: Художники Тернопільщини. – 1994. - №2-3. – С.24.

Николин Н. Яків Гніздовський – уродженець Борщівщини, вірний син України, художник Світової слави //Галицький вісник. – 1995. – 28 січ.

Пасічник М. «Я знав його...» //За вільний край. – 1992. – 7 листоп.

Певний Б. Світової слави графік //Дзвін. – 1990. - №10. – С.145-151.

Питляр О. Молодість Якова Гніздовського:[Спогади] //Русалка Дністрова. – 1998. - №14 (лип.).

Повернення Якова Гніздовського //Демократична Україна. – 1995. – 7 лют.

Ранніт А. Яків Гніздовський – український гравер //Сучасність. – 1985. - №9. – С.46-55.

Снісарчук Л. Гніздовський Яків //Українська журналістика в іменах /За ред. М.Романюка. – Львів, 1998. – Вип.5. – С.57-58.

Собкович Н. Яків Гніздовський: Я ніколи не почував себе емігрантом //Тернопіль вечірній. – 1996. – 27 листоп.

Сохацький М. Яків Гніздовський: повернення в Україну //Літопис Борщівщини: Іст.-краєзнав. зб. Вип.2-й. – Борщів, 1993. – С.83-87.

Степовик Д. Пробудження царівен: Графюри Я.Гніздовського із США прибули на Україну //Культура і життя. – 1990. – 13 трав.

Степовик Д. Яків Гніздовський: внесок у сакральне мистецтво США //Всесвіт. – 1998. - №7. – С.161.

Татарський С. Гніздовський повертається додому //За вільний край. – 1992. – 24 жовт.

Хаварівський Б. Повернення Якова Гніздовського //Тернопіль. – 1995. - №1. – С.34-35.

Чорпіта Я. Людина, якою треба гордитись //Голос народу. – 1993. – 23 жовт.

Шевчук С. Митець світового імені //Гімназійний вісник. - Чортків, 1993. - С.13-15.

***

Гніздовський Яків Якович (27.01.1915-8.11.1985) //Митці України: Енцикл. довідник. – К., 1992. – С.166.

Гніздовський Яків – маляр, графік і скульптор //Енциклопедія українознавства. /Під ред. В.Кубійовича. – Львів, 1993. – Т.1. – С.390.

***

Ткачук Н. Музей славетного митця в Пилипчому //Галицький вісник. – 1992. – 10 жовт.

27 СІЧНЯ

60 РОКІВ З ДНЯ ЗАСНУВАННЯ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ДІТЕЙ (1940)

Тернопільській державній обласній бібліотеці для дітей – 60 років. Її історія започаткує у 1939 рік, коли постановою бюро обкому партії та облвиконкому «Про організацію музеїв, бібліотек та кіноустановок в області» від 27 січня 1940 року було вирішено заснувати Тернопільську обласну бібліотеку для дітей та юнацтва з читальнею на 150 читачів.

У роки Другої світової війни бібліотека не працювала. Лише в липня 1945 року

вона відновила свою роботу в Чорткові. Її книжковий фонд тоді нараховував 4500 примірників, у бібліотеці було чотири працівники, які обслуговували 500 читачів. З 1950 року бібліотека знову розпочала свою роботу в Тернополі, зокрема, у приміщенні обласної книгозбірні для дорослих.

У 1963 році бібліотека отримала статус державної обласної для дітей і була переведена в нове приміщення по вул.Коперника,17, де знаходиться і донині.

Вагомий вклад у її становлення і розвиток внесли перші директори – П.П.Козленко, О.Г.Жушман, Л.І.Денисенко. 14 років очолював бібліотеку П.П.Басок.

Чимало часу працюють в бібліотеці Л.В.Калинобродська, Л.Р.Хомишин, Л.В.Томків, Г.К.Ковалик, М.С.Земляк, А.В.Веселовська.

Сьогодні у фондах бібліотеки 150 тисяч примірників книг та періодичних видань. Це найбільше сховище дитячої літератури в області. Бібліотека передплачує газети 32-ох і журнали 75-ти назв. Її послугами користуються 10 тисяч читачів. Вона має широко розгорнуту структуру. Тут функціонує 9 спеціалізованих відділів. При бібліотеці працюють театр-студія «Барвінок», клуб правових знань «Тобі про закон», гурток «Казковий світ іграшки» і ін.

Бібліотека має технічні засоби. Є комп'ютери, ксерокси, теле- і відеоапаратура.

ЛІТЕРАТУРА

Путівник:/Буклет/. – Тернопіль:»Навчальна книга – Богдан», 1998. - /Тернопільська державна обласна бібліотека для дітей/.

Джерело духовності: Тернопільській державній обласній бібліотеці для дітей – 50 років. – Тернопіль: Облполітграфвидав, 1990.

***

«Веселка» на Тернопільщині //Вільне життя. – 1999. – 25 верес. – (До Всеукраїнського дня бібліотек).

«Казку творимо самі»:/Виставка малюнків в обласній бібліотеці для дітей//Ровесник. – 1999. – 14 січ.

Кобзаренко А., Ашаренкова Н. З подякою до Тернопілля:/Міжобласний семінар відбувся в обласній дитячій бібліотеці//Урядовий кур'єр. – 1997. – 16 груд.

Набираються досвіду і гості і господарі:/Семінар зав. відділами естетичного виховання обл. бібліотек відбувся в обл. бібліотеці для дітей//Свобода. – 1997. – 2 жовт.

Новіцька Н. Дітям потрібні бібліотеки: /Обл. біб-ка для дітей проводить благодійний марафон//Тернопіль вечірній. – 1996. – 22 черв.

Новіцька Н. Запрошуємо на іменини: Всеукраїнський тиждень дитячої та юнацької книги //Вільне життя. – 1997. – 28 берез.

Новіцька Н. Подбайте про душу дитини: /Обл. благодійний марафон//Свобода. – 1996. – 15 черв.

Новіцька Н. Станьте учасниками марафону //Вільне життя. – 1996. – 31 трав.

Новіцька Н. Читати чи не читати: /Відчуження дітей від книги та читання//Ровесник. – 1998. – 26 листоп. – (Проблема).

Семеняк-Штангей В. У книги також проблеми: /Розм. з директором обл. біб-ки для дітей Н.С.Новіцькою//Ровесник. – 1998. – 27 серп.

Складанюк Л. «Ми і наші діти»:/Про випуск інформ. бюлетня обл. б-ки для дітей//Ровесник. – 1999. – 10 черв.

Тальнівська В. «Молоді люди запитують – їм відповідають»:/Психологічний гурток в обл. біб-ці для дітей//Ровесник. – 1999. – 20 трав.

Томків Л. Конкурс «Літо-97»:/В обл. біб-ці для дітей//Русалка Дністрова. – 1997. – №5.

Томків Л. Ми – творці життя: /Пошуково-краснав. акція//Вільне життя. – 1999. –

28 верес. – (Світ нашої духовності).

Федорків І. Обласна дитяча бібліотека носитиме ім'я Іванни Блажкевич?
//Тернопіль вечірній. – 1993. – 11 груд.

Цепенюк Л. Урочисто і цікаво пройшло в нашому місті відкриття II
Всеукраїнського тижня дитячої та юнацької книги «Всією сім'єю – на свято книги»
//Тернопіль вечірній. – 1994. – 9 квіт.

«Я пізнаю світ»: /Всеукраїнська історико-культурна вікторина, яку проводила
обл. біб-ка для дітей/ //Ровесник. – 1999. – 5 серп.

28 СІЧНЯ

100 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ КЕСТЕНА ГЕРМАНА (28.01.1900 – 3.05.1996) НІМЕЦЬКОМОВНОГО ПИСЬМЕННИКА, ПОЕТА, КРИТИКА

Герман Кестен народився 28 січня 1900 року в Підволочиську, в родині єврейського торговця Ісаака Кестена.

Твори великого письменника, поета і критика відомі усьому світові. Вони перекладені на європейські мови, хінді, іврит, китайську, японську. Він відомий багатьом, але невідомий у рідній Галичині.

Герман Кестен – плідний німецькомовний автор, перу якого належать 16 романів: «Йозеф шукає свободи», «Людина, що блукає», «Щасливі люди», «Шарлатани», «Справедливий», «Ферденант та Ізабелла», «Чужий Бог», «Пригоди мераліста» та інші.

Письменник – почесний доктор Нюрнберзького і Вільного університету у Берліні, а також почесний громадянин Нюрнберга. У 1988 році (ще за життя) йому встановлено пам'ятник у Нюрнберзі. У 1954 році Кестен отримує премію у галузі культури Нюрнберга, 1969 рік – премія «Ді Калабрія»(Неаполь), 1974 рік – премія Георга Бюхнера (Німеччина), 1987-й – премія Неллі Сакс (Дортмунд).

Помер Г.Кестен 3 травня 1996 року у Базелі (Швейцарія).

ЛІТЕРАТУРА

Кестен Г. Шарлатан: Роман. /З нім. пер. Богдан Гавришків. – К.: Рад. письменник, - 1968. – 266с.

Кестен Г. Поет у кав'ярні:[Вірш] //Вільне життя. – 1999. – 16 листоп.

***

Мокрій Ю. Відомий багатьом, але невідомий у рідній Галичині //Вільне життя. – 1999. – 16 листоп. – (Нашого цвіту по всьому світу).

2 ЛЮТОГО

155 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ПУЛЮЯ ІВАНА ПАВЛОВИЧА (2.02.1845-31.01.1918) – ВИДАТНОГО ВЧЕНОГО, ФІЗИКА І ЕЛЕКТРОТЕХНІКА, ВИНАХІДНИКА, ГРОМАДСЬКОГО ДІЯЧА

Іван Пулюй народився 2 лютого 1845 року в Гримайлові. Початкову освіту здобув у рідному селищі, а далі – у Тернопільській гімназії, яку закінчив з відмінними знаннями у 1863 р. Тоді ж вступив до Віденського університету. У 1872 році закінчив філософський факультет.

Відтак удосконалював знання у Страсбурзькому університеті. З 1884 по 1916 рік –

працював у Празькому політехнічному інституті. Був деканом, а також ректором цього вузу.

Він починає активно працювати над проблемами нової фізичної науки – електротехніки, яка повинна мати широке практичне застосування.

Перші результати його досліджень пов'язані з розробкою цікавої технології удосконалення ниток для освітлювальних ламп, які набагато перевершували Едісоновські лампи. Ці освітлювальні лампи дістали велике схвалення на всесвітній виставці у м.Штайері.

Здобуті досягнення надихають доктора Пулюя на створення принципово нових ламп – ламп «холодного свічення».

Зокрема, за винахід і конструкцію вакуумної лампи в 1881 році на міжнародній виставці в Парижі здобуває срібну медаль.

В 1884 році вченого призначають професором експериментальної та технічної фізики Німецької вищої технічної школи у Празі, де й продовжував працювати аж до 1916 року.

Характерною рисою наукової творчості Пулюя є те, що об'єктом його уваги завжди були проблеми, які перебували на передньому краї фізичної науки та технічного прогресу: молекулярна фізика, катодні промені, електротехніка властивості та природа рентгенівських променів.

Помер І.П.Пулюй 31 січня 1918 року у Празі, де його і поховано.

ЛІТЕРАТУРА

Пулюй І. Нові і перемінні звізди: Ювілейне видання. – Тернопіль; Лозанна, 1995. – 36с.

Пулюй І. Наш сьвіт і вселенна //Укр. газета. – 1996. – 5 груд.

Пулюй І. Кінець і новонастаннє сьвіта //Укр. газета. – 1996. – 5 груд.

Пулюй І. Скільки є зьвїзд і що таке наша молочна дорога? //Укр. газета. – 1996. – 21 листоп.

Пулюй І. Україна та її міжнародне політичне значення //Укр. газета. – 1997. – 23 січ.

***

Влох О.Г., Гайда Р.П., Пленко Р.М. Доля вченого в долі України //Аксіоми для нащадків: Укр. імена у світовій науці: 36. нарисів. – Львів, 1991. – С.119-143.

Внесок І.Пулюя в світову науку та справу українського національного відродження //Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання: Тези доп. студ. наук. конференції, присвяч. 150-річчю з дня народження І.Пулюя (17-20 квіт. 1995). – Тернопіль, 1995. – С.3-17.

Гайда Р. Іван Пулюй (1845-1918) //Вісник Тернопільського державного технічного університету. – Тернопіль, 1997. – Т.2. Ч.1. – С.169-172.

Геній за багорічними цензурними заборонами: (Огляд хронологічних матеріалів, які висвітлюють життя і діяльність Івана Пулюя) //Повернення із забуття: Невідомі імена видатних фізиків і математиків, вихідців із Тернопільщини – дійсних членів НТШ. – Тернопіль, 1995. – С.38-45.

Кучер Р.В. Наукове товариство імені Т.Шевченка: Два ювілеї. – К.: Наук. думка, 1992. – 110с.

С.38-39: Про І.Пулюя.

Миколаєвич Р. Іван Пулюй (1845-1918) //Шляхами Золотого Поділля: Тернопільщина і Скалатщина: Регіон. іст.-мемуар. зб. – Нью-Йорк; Торонто, 1983. – Т.3. – С.576-579.

Нагорняк С., Медюх М. Іван Пулюй – видатний винахідник в галузі фізики та

електротехніки //Вісник Тернопільського державного технічного університету. – Тернопіль, 1997. – Т.2. - Ч.1. – С.172-176.

Пасемко І. Іван Пулюй повертається в Україну. А його наукове відкриття? //Тернопілля'97: Регіон. річник. – Тернопіль, 1997. – С.458-459.

Пулюй Іван (1845-1918) //Нарис історії «Просвіти». – Львів; Краків; Париж, 1993. – С.161.

Рокіцький О. Наукові дослідження Івана Пулюя в галузі молекулярної фізики //Вісник Тернопільського державного технічного університету. – Тернопіль, 1997. – Т.2. - Ч.1. – С.177-179.

Шаблій О. Професор Іван Пулюй – світоч української науки //Тернопілля'95: Регіон. зб. – Тернопіль, 1995. – С.228.

Шендеровський В. «Він належав до тих, хто формував світ» //Вісник Національної АН України. – 1995. - №1-2. – С.56-60.

Ярема С. Іван Пулюй //Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі 1898-1998: До сторіччя заснування /За ред. С.Яреми. – Тернопіль; Львів, 1998. – С.667-668.

***

Антків З. Повернення додому, в Україну //Укр. газета. – 1996. – 19 груд.

Барна В. Геній з нашого району: Невідомі сторінки життя великого вченого І.П.Пулюя //Прапор комунізму. – 1984. – 28 жовт.

Барна В. Промені у темряві //Вільне життя. – 1991. – 11 черв.

Бліхар Є. Іван Пулюй чи Конрат Рентген? //Тернопіль вечірній. – 1994. – 13 квіт.

Бубній П. Світоч нашої духовності: І.Пулюй не лише вчений із світовим ім'ям, але й перший з тих, хто дав Біблію нашому народові рідною мовою //Свобода. – 1995. – 31 січ.

Буган Ю., Августин Р. Геній за багаторічними цензурними заборонами: Огляд матеріалів, що висвітлюють життя і діяльність І.Пулюя //Русалка Дністрова. – 1995. - №2(січ.).

Вандзюк О. Видатні природодослідники – члени НТШ //Біологія і хімія в школі. – 1998. - №3. – С.54.

Влох О., Гайда Р., Пляцко Р. Рентген чи Пулюй //Наука і суспільство. – 1989. - №4. – С.18-25.

Вовк С. Український Рентген: Ім'я Вільгельма Конрада Рентгена відоме усім. Ім'я Івана Пулюя – тільки вузькому колу учених-фізиків //Голос України. – 1993. – 2 квіт.

Гайда Р. В гостях у Петера Пулюя: Репортаж з Австрії:[Внук ученого] //Русалка Дністрова. – 1995. - №2(січ.).

Гайда Р.П. Іван Пулюй (1845-1918) Фізичні дослідження //Укр. фізичний журнал. – 1995. - №1-2. – С.5-12.

Гришук Б. Велич і трагедія обкраденого генія //Свобода. – 1995. – 31 січ.

Даценко Л., Шендеровський В. Славетний український вчений Іван Пулюй //Розбудова держави. – 1994. - №5. – С.24-30.

Долчук М., Полек В. Винахідник і перекладач: Невідомі сторінки //Рад. освіта. – 1990. – 9 лют.

Долчук М., Полек В. Попередник славнозвісного Рентгена //Дзвін. – 1996. - №10-12. – С.95-101.

Драгомирецька О. Іван Пулюй //Вісник Надзбруччя. – 1992. – 4,11 лют.

Збожна О. Відстоював свою і національну честь //Укр. газета. – 1996. – 19 груд.

Збожна О. Друге повернення Івана Пулюя //Тернопільська газета. – 1996. – 26 верес.

Івченко В. Полювання на Х-промені //Урядовий кур'єр. – 1994. – 15 берез. – (3 історії відкриттів).

- Ірха О. Наш земляк Іван Пулюй //Голос народу. – 1997. – 1 лют.
- Омельчук Ю. Родом з Тернопілля: Нелегкий вибір Івана Пулюя //Сім'я. – 1996. - №6. – С.10-11.
- Нужна О., Шендеровський В. Людина, яка формувала світ //Голос України. – 1996. – 1 лют.
- Пляцко Р., Шаромова В. Забуті імена – у нові підручники //Рідна школа. – 1992. - №2. – С.7-11.
- Пундій П., Гороховський А. Винахід променів «Х» належить професорові Іванові Пулюю //Русалка Дністрова. – 1995. - №12 (черв.).
- Рокіцький О. За рік до ювілею //Свобода. – 1994. – 8 лют.
- Сарахман І. Його знала вся Європа //Нова доба. – 1994. – 1 лют.
- Сергійчук В. Фізичні науки:[Укр. вчені в різних галузях фізики] //Освіта. – 1995. – 15 лют.
- Степовик Д. Біблія у спільному перекладі [І.Пулюя і П.Куліша] //Укр. газета. – 1996. – 5 груд., портр.
- Сулима І. Винахідник «Х»-променів //За вільну Україну. – 1991. – 6 лют.
- «Тернистим полем доля простелилась» //Вісник Надзбруччя. – 1994. – 28 січ.
- Харкавий І. Пулюй: сторінки життя //Вісник Надзбруччя. – 1992. – 10,14,17,21 квіт., 1 трав.
- Тимочко П. Він ніколи не забував своєї батьківщини //Русалка Дністрова. – 1995. - №2(січ.).
- Томащук М. Холодне світло: 80 років тому відійшов у вічність Іван Пулюй //Шлях перемоги. – 1998. – 18 листоп.

***

Вихрущ В. Пам'яті видатного вченого Івана Пулюя:[Вірш] //Квіти надії: Поезія. – Тернопіль, 1991. – С.101-102.

2 ЛЮТОГО

**70 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ХОМИ ВОЛОДИМИРА ІВАНОВИЧА
(2.02.1930) – УКРАЇНСЬКОГО
ЛІТЕРАТУРОЗНАВЦЯ, КРАЄЗНАВЦЯ,
ФОЛЬКЛОРИСТА**

Український літературознавець, краєзнавець, фольклорист, етнограф, бібліограф і публіцист Володимир Іванович Хома народився 2 лютого 1930 року у Денисові Козівського району, у селянській родині.

У 1945 році закінчив Денисівську семирічну школу, а згодом – Козлівську десятирічку. З 1949 року працював педагогом у Покропивницькій семирічці Козівського району.

У 1959 році закінчив Львівський університет, філологічний факультет. У цьому ж році почав друкуватися в пресі. Згодом заочно закінчив іноземну філологію в Києві.

Є упорядником книг: П.Думки «Веснянка»(1970), І.Блажкевич «Прилетів лелека»(1971), «Чи є в світі що світліше?»(1977), «У дитячому садочку»(1993), «Драматичні твори для дітей»(1993), Є.Бородієвича «В чотирикутнику смерті»(1993), «Пісні з-над Стрипи у записах Іванни Блажкевич»(з композитором В.Подуфалим, 1993), П.Думки «Молитва рільника»(1994). У 1968 р. надрукував у співавторстві бібліографічні покажчики «Хлібороб»(1971) і «Іванна Блажкевич»(1980).

Досліджував окремі питання життя і творчості Т.Шевченка, І.Франка, П.Думки, І.Блажкевич, І.Верхратського, В.Гнатюка, М.Кічури, Ю.Словацького, Г.Гейне, Й.В.Гете та ін.

Зібрав і опублікував чимало фольклорно-етнографічних матеріалів з

Тернопільщини. Друкувався у фольклорних збірниках «Пісні Тернопільщини», «Казки Західного Поділля», «Пісні кохання» та інших.

Автор більше двох тисяч дослідницьких і публіцистичних статей. Друкує численні літературні і краєзнавчі матеріали у літературних альманахах та наукових збірниках, у республіканських та обласних періодичних виданнях.

В 1996 році видав свою книжку «Іван Франко в Купчинцях і Драгоманівці». Підготував до друку «Енциклопедію літературно-мистецької Козівщини», «Поетичну антологію Козівщини», «Поетичну музу Денисова» та ін.

Написав для дошкільнят книжечки «Ми маленькі діточки», «Лісова Білосніжечка».

Володимир Хома – кореспондент ІМФЕ ім.М.Рильського НАН України, член обласного фольклорного об'єднання «Джерело», член правління Всеукраїнської спілки краєзнавців Тернопільщини, член обласного літоб'єднання, член Спілки журналістів України. Упродовж 30 років працював учителем-філологом Кальненської та Купчинецької середніх шкіл. В даний час працює старшим науковим працівником Денисівського краєзнавчого музею. Він перший лауреат літературної премії ім.Іванни Блажкевич (1993).

В 1997 році видав збірки поезій «Наш синьо-жовтий стяг», «У садочку», дослідницькі книжки «Провісник «Єфрем», «А Денисів село славне», «Столітнє село Яструбово».

ЛІТЕРАТУРА

Молитва рільника /Упоряд. В.Хома – Ювілейне видання. – Тернопіль: Діалог, 1994. – 175с. – (140 років з дня народження П.Думки).

Хома В. Лісова Білосніжечка. – Тернопіль: СМП «Астон», 1999. – 14с.

Хома В. Ми маленькі діточки: Зб. віршів. – Тернопіль: Горлиця, 1998. – 23с.

Хома В. Наш синьо-жовтий стяг: Вірші. – Тернопіль, 1997. – 27 с.

***

Хома В., Подуфалий В. Народні пісні з-над Стрипи у записах Іванни Блажкевич. – Тернопіль, 1993. – 104с.

***

Хома В. Андрій Чайковський:/До 135-річчя від дня народження/ //Вільне слово. – 1992. – 13 трав. – (Наш календар).

Хома В. «До вас ще повернусь»: Так назвала одну із своїх поезій Тетяна Федорів //Вільне життя. – 1992. – 24 січ. – (Українці в світі).

Хома В. «Дорога жінка в моєму житті»:/Про І.Блажкевич/ //Рідне слово. – 1992. - №24(жовт.).

Хома В. Козацька могила біля Денисова:/Спогад зап. в жителя с.Денисів М.Букшана//Вільне життя. – 1992. – 21 лип.

Хома В. Лірик з Веснівки:/В.Мазепа//Вільне слово. – 1992. – 14 берез. – (З історії рідного краю).

Хома В. Осередки духовної культури:/Про Денисів. сільський музей/ //Вільне слово. – 1992. – 28 жовт.

Хома В. Пісні Богдана Лепкого:/До виходу у світ зб. пісень, яку впорядкував В.Подуфалий//Вільне життя. – 1992. – 29 груд. – (Світ нашої духовності).

Хома В. Поет-сатирик: 95 років Миколі Косару /із с.Купчинці Козів. р-ну//Вільне життя. – 1992. – 22 груд. – (Рядок з біографії краю).

Хома В. Розсипані перли:/Про відомих земляків, уродж. Денисова Козів. р-ну М.Шарика, О.Вітошинського//Селянська доля. – 1992. – 21 січ.

Хома В. Селянський поет із Драгоманівки: До 80-річчя М.Ковалю //Вільне життя.

– 1992. – 28 серп. – (Рядок з біографії краю).

Хома В. Слово про Ілька Блажкевича //Вільне життя. – 1992. – 26 лют.

Хома В. Слово про Ольгу Щебивлок:/Про укр. поетесу з Канади, уродж. с.Денисів Козів. р-ну//Вільне життя. – 1992. – 19 серп. – (Українці в світі).

Хома В. Степан Нечай //Тернопіль вечірній. – 1999. – 26 лют.

Хома В. Хмельницький іде:/Легенда, зап. у с.Купчинці на Козівщині/ //Вільне життя. – 1992. – 21 квіт.

***

Головин Б. Літературознавець та фольклорист //Вільне життя. – 1995. – 4 лют.

Савак Б. Володимиру Хомі – 65 //Вільне слово. – 1995. – 11 лют.

Сім'я Г. Перлина до перлини //Вільне життя. – 1990. – 30 січ.

***

Володимир Хома:/Біогр. довідка/ //Хома В. А Денисів село славне. – Тернопіль 1997. – С.24-25.

4 ЛЮТОГО

105 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ БАЛЕЯ СТЕПАНА ВОЛОДИМИРОВИЧА (4.02.1885-13.10.1952) – УКРАЇНСЬКОГО І ПОЛЬСЬКОГО ПСИХОЛОГА

Народився Степан Балея 4 лютого 1885 року в селі Великі Бірки Тернопільського району. Закінчив у 1907 році філософський факультет Львівського університету, продовжував свої студії в університетах Берліна і Парижа, де здобув і медичну освіту.

У 1911 році отримує вчений ступінь доктора водночас у двох галузях наук – філософії та медицини. Після отримання ґрунтовної освіти, Степан Балея вчителює в гімназіях Перемишля, Тернополя, Львова, бере активну участь у виданні журналу «Учитель». В 1916 році виходить друком праця С.Балея «З психології творчості Шевченка» – перше такого роду дослідження творчості великого Кобзаря.

В 1925 році у Львові виходить друком чергова праця Балея, присвячена творчості Т.Шевченка «Трійця в творчості Т.Шевченка», написав ґрунтовні праці «Нарис психології», «Нарис логіки», які є першими підручниками українською мовою з цих галузей науки.

Друкував праці в «Українському Медичному Віснику». Саме у цьому виданні в 1924 році побачила світ робота С.Балея «Про вплив гіпнозу на сон».

1927 року наш земляк отримав посаду професора у Варшавському університеті, а в 1936-51р.р. займає посаду директора Варшавського педагогічного інституту Спільки вчителів. Тут він написав низку праць з питань дитячої педагогічної і соціальної психології, котрі по кілька разів перевидавали. Свої дослідження психології літературної творчості С.Балея продовжив у працях «Психологічні замітки про виникнення поеми Словацького «В Швейцарії»» та «Творча особистість Жеромського»(1936).

За заслуги на науковій ниві нашого земляка обрали членом Польської Академії Наук, нагородили Хрестом Ордена Відродження.

Помер Степан Балея 13 жовтня 1952 року у Варшаві, де й похований на цвинтарі Повонзки.

ЛІТЕРАТУРА

***

Балея С. Вибрані праці з соціальної і педагогічної психології. – Тернопіль, 1995. –

43с.

Балей С. Загальна характеристика періоду дозрівання //Український календар 1968. – Варшава, 1967. – С.312-315.

Балей С. Психологія шкільного класу //Мандрівець: Освітнянський журнал. – 1995. - №2. – С.82-88.

***

Постановою Кабінету Міністрів присвоєно ім'я відомого вченого С.В.Балея Великобірківській ЗОШ Тернопільського району //Вільне життя. – 1997. – 25 листоп.

***

Балей Степан //Пундій П. Українські лікарі: Біобібліогр. довідник. Кн.1. Естафета поколінь національного відродження. – Львів; Чикаго, 1994 – С.24-25.

Балей Степан (1885-1952) //Українська державна чоловіча гімназія у Перемишлі 1895-1995. – Дрогобич, 1995. – С.69.

Обл. т-во «Просвіти».

Гевко О. Степан Балей: Життя та наукова діяльність //Методологічні проблеми психології мисленнєвої та мовної діяльності. Вип.3. – Тернопіль, 1997. – С.7-9.

Конопелько Г.Г. Степан Балей – видатний вчений-психолог //Матеріали наукової конференції «Україна і світова наука». Зб. праць. Вип.2. – Тернопіль, 1997. – С.33-35.

Степан Балей (1885-1952) //Шляхами Золотого Поділля: Тернопільщина і Скалатщина: Регіон. іст.-мемуар. зб. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1983. – Т.3. – С.557-558.

Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі. До сторіччя заснування. 1898-1998 /Під ред. С.Яреми. - Тернопіль; Львів: НТШ; Львів. крайове т-во «Рідна школа», 1998. - 736с.

С.5,55,242:
Про С.Балея.

***

Вихрущ А.В., Гевко О.М. Діяльність і психологопедагогічні погляди С.Балея (1885-1952) //Початкова школа. – 1996. - №5. – С.45-50.

Гаврилишин В. Вийшли друком праці Степана Балея //Тернопіль вечірній. – 1995. – 4 листоп.

Грещук Г. Такий довгий шлях додому. Переклади праць Степана Балея вперше видано на Батьківщині //Тернове поле. – 1995. – 25 листоп.

Макух Г. Степан Балей, знаменитий і невідомий //Подільське слово. – 1995. – 2 груд.

Ханас В. «Виховати самого себе...» //Подільське слово. – 1995. – 17 черв.

Ханас В. Наукова спадщина Степана Балея //Русалка Дністрова. – 1995. - №16(верес.).

Ханас В. Психолог з Великих Бірок //Тернопіль вечірній. – 1995. – 11 лют.

Ханас В. Степан Балей, знаменитий і невідомий //Рідна школа. – 1997. - №9. – С.19-20.

Ю.К. Степан Балей //Український календар 1964. – Варшава, 1964. – С.73-75.

***

Балей С.В. (1885-1952) //Тернопіль: Українська гімназія в Тернополі (1899-1944): Дод. №3. – Тернопіль. – 1992. – С.81.

***

Балей Степан Володимирович (1885-1952) //УРЕ. – 2-е вид. – К., 1977. – Т.1. – С.337.

Балей Степан Володимирович (1885-1952) //Енциклопедія українознавства /Під ред. В.Кубійовича. – Львів, 1993. – Т.1. – С.85.

Балей Степан (1885-1952) – український і польський психолог //Ткачов С., Ханас В. 250 імен на карті Тернопілля: Польсько-укр. культ. взаємини. – Тернопіль, 1996. –

8 ЛЮТОГО

105 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ КУЛЬЧИЦЬКОГО ОЛЕКСАНДРА ІВАНОВИЧА (8.02.1895-30.04.1980) – ВИДАТНОГО УКРАЇНСЬКОГО ВЧЕНОГО-ПСИХОЛОГА

Восьмого лютого 1895 року у Скалаті, в сім'ї священика Івана Кульчицького народився майбутній видатний український вчений-психолог Олександр Кульчицький.

Гімназійну освіту здобув у Станіславі (нині Івано-Франківськ), а потім вступив на філософський факультет Львівського університету. У 20-ті роки продовжував навчання в знаменитій Сорбонні (Паризькому університеті), де студіював романські мови. Грунтовна освіта дала йому змогу здобути в 33 роки ступінь доктора філософії.

Маючи диплом викладача, веде курс психології в Коломийській гімназії. Вже тоді, на початку 30-х років, психологія стає основним предметом наукових інтересів О.Кульчицького. В 1939-1941 роках працює професором психології у Львівському педагогічному інституті.

Після Другої світової війни активно включається в розбудову української науки поза межами батьківщини. З 1945 року очолює кафедру психології в Українському Вільному університеті (УВУ) в Мюнхені. В 1962-1963 роках професор О.Кульчицький був ректором цього університету, а в останні два десятиліття свого життя керував представництвом УВУ у Франції. Чимало зробив вчений для відновлення і налагодження роботи Наукового товариства ім.Шевченка (НТШ), членом якого був обраний в 1947 році. Тривалий час працював заступником голови НТШ у Європі. В 1951 році О.Кульчицький очолив західноєвропейський центр НТШ у Сарселі (містечко недалеко від Парижа), який став найбільшим осередком української європейської науки. Тут були зосереджені значні наукові сили, зібрана велика бібліотека з українознавства, що дозволило розпочати видання «Енциклопедії українознавства». В Сарселі друкувалися «Вісті НТШ в Європі» та інші видання. В цьому є велика заслуга О.Кульчицького.

Крім організаційно-наукової та педагогічно-викладацької роботи, вчений займався науковими дослідженнями. Провідною темою наукових інтересів філософа і психолога була українська ментальність. Якою є українська психіка? Що таке українська душа? Яка вдача українця? – ось фундаментальні питання, що на них намагався відповісти вчений у процесі наукових пошуків.

О.Кульчицький досконало володів кількома європейськими мовами, і це давало йому змогу брати найактивнішу участь у науковому житті Європи, виступати на багатьох міжнародних конференціях з повідомленнями про Україну і душу її народу. До останніх днів свого життя – помер вчений 30 квітня 1980 року – він залишився поборником української науки.

ЛІТЕРАТУРА

Кульчицький О. Переживання казки і літературного твору в психічному розвитку дітей й молоді //Ми і наші діти: Дитяча л-ра, мистецтво, виховання. – Торонто; Нью-Йорк, 1965. – С.36-44.

***

Бойко В. О.Кульчицький у пошуках української душі //Віче. – 1998. - №9. – С.107-

114.

Гуцал П. Дослідник душі української //Вільне життя. – 1995. – 18 лют. – (Рядок з біографії краю).

Єржабкова Б. У століття народження Олександра Кульчицького (1895-1980) //Визвольний шлях. – 1996. -- №1. – С.50-58; №2. – С.186-192.

***

Кульчицький Олександр (1895-1980) – психолог //Енциклопедія українознавства /Під ред. В.Кубійовича. – Львів, 1994. – Т.4. – С.1235.

9 ЛЮТОГО

120 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ДЖИДЖОРИ ІВАНА (9.02.1880-22.04.1919) – ВЧЕНОГО-ІСТОРИКА

Народився Іван Джиджора 9 лютого 1880 року в Заставцях Підгаєцького повіту (тепер Монастириського р-ну), в сім'ї бідного селянина. Рано втратив батька, і ріс під опікою матері.

Звернув на себе увагу своїми здібностями в школі, а по її закінченні, на кошти громади, був відданий до школи українських ченців-василіан в Бучачі, що тоді перетворилася на державну гімназію. Близкуче її закінчив, дістав невеличку стипендію від громади м.Бучача до університету. Записався на філософський факультет Львівського університету і став працювати в студентському науковому гуртку. Вивчав всесвітню історію, брав участь у політичному житті Галичини. Як гуртківець, дістав завдання – простудіювати нововидані акти вищих російських установ після смерті Петра I, що дають висвітлення російської політики супроти України в 1726-1737р.р. Ця перша, ще студентська робота Джиджори, була настільки ґрунтовна і талановито зроблена, що її надруковано в Записках НТШ.

Молодий науковець був помічником бібліотекаря в НТШ. Це дало змогу продовжити наукові дослідження. Працює в редакції «Літературно-наукового вісника». Часто виїжджає до Москви, де використовує московські архіви.

Працював енергійно і багато. Друкує велику збірку документів з помазепинських часів. В 1909-1910р.р. пише свою головну працю «Економічна політика російського правительства супроти України в 1710-30р.р.». І.Джиджора подав її як докторську дисертацію до Львівського університету і блискуче здав докторські іспити. Одночасно брав активну участь у галицькому політичному житті.

Помер в селі Голгочах Підгаєцького району 22 квітня 1919 року. Це сталося на сороковому році життя. Він не довершив своїх наукових праць.

ЛІТЕРАТУРА

Грушевський М. Іван Джиджора – історик гетьманщини //Підгаєцька земля: Іст.-мемуар. зб. – Нью-Йорк; Торонто, 1980. – С.105-109.

Джиджора Іван – громадський і культурний діяч //»Журавлина» книга: Тернопільська українська західна діаспора. Словник імен. А-І. – Тернопіль, 1999. – Ч.1. – С.175-176.

Квік І.І. Іван Джиджора – історик гетьманщини //Матеріали наукової конференції «Україна і світова наука». – Тернопіль, 1993. – С.18-20.

***

Колодчин Т. Іван Джиджора //Вісті Придністров'я. – 1991. – 7 черв.

Колодчин Т., Пришляк В., Савчук В. «...Визначна була се людина» //Нове життя. –

1989. – 20 квіт.

Пришляк В. «...Визначна була се людина» //Тернопіль. – 1992. - №2. – С.38-40.

Пришляк В. Голгочі. Вічність //Земля Підгаєцька. – 1994. – 9 квіт., 7 трав.

Сиваник Я. Іван Джиджора //Вісті Придністров'я. – 1994. – 8 лип.

***

Джиджора Іван (1880-1919) //Енциклопедія українознавства /Під ред. В.Кубійовича. – Львів, 1993. – Т.2. – С.507.

16 ЛЮТОГО

20 РОКІВ З ДНЯ ЗАСНУВАННЯ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ МОЛОДІ (1980р.)

16 лютого 1980 року в області була створена обласна бібліотека для юнацтва. Вона поповнила мережу юнацьких бібліотек України, початок функціонування яких припадає на середину 70-х років.

Для читачів обласна бібліотека почала працювати з вересня 1980 року.

Фонд налічував 21 тис. примірників. За 4 місяці бібліотека обслужила 1500 читачів.

З січня 1994 року установа реорганізована в обласну бібліотеку для молоді, розпорядженням облдержадміністрації в погодженні з обласним управлінням культури.

На сьогодні вона здійснює бібліотечно-інформаційне забезпечення пізнавальної, освітньої, дозвільної діяльності молоді: старшокласників середніх загальноосвітніх шкіл міста, учнів ліцеїв, коледжів, технікумів, училищ, студентів вищих навчальних закладів, а також обслуговує книгою викладачів, вчителів, працівників різних соціальних інституцій, які працюють з юнацтвом та молоддю.

Зараз у фондах бібліотеки понад 120 тис. примірників книг та аудіоматеріалів. Щорічно бібліотека передплачує 300 назв газет та журналів. Сьогодні користувачами бібліотеки є 11,5 тис. чоловік.

Багато уваги вона приділяє питанням соціальної адаптації молоді, її психологічної та інформаційної підтримки. В бібліотеці працює психологічна консультація «Магнолія», впродовж 10 років театр книги «Діалог».

Щорічно бібліотека бере участь у республіканських соціологічних дослідженнях «Краща книга року», тощо; організовує виставки картин молодих художників. Спільно з управлінням з питань сім'ї та молоді, обласною організацією Спілки письменників України організовує роботу клубу творчої молоді.

В практику роботи бібліотеки впроваджується система для пошуку видань в електронному каталозі, що дасть змогу підвищити якість обслуговування читачів. Частина вказаної системи вже впроваджена та функціонує на одному з WEB-серверів міста.

Першим директором бібліотеки була Самуйлик Вікторія Степанівна.

Нині бібліотеку очолює Хмурич Мирослава Василівна.

ЛІТЕРАТУРА

Бойко Т. Храм знань і спілкування //Свобода. – 1995. – 31 жовт.

Борхес у Тернополі? Так і є:[Про прем'єру вистави «Троянда» в обл. бібліотеці для молоді] //Свобода. – 1998. – 1 верес.

Васильчук О. Театр, як життя, актори в нім – молодь:[Молодіжна театральна студія «Тернове поле» при обл. б-ці для молоді] //Тернопіль вечірній. – 1998. – 20 лип.

Вітрук Б. Незабутній: /Відбулася презентація книги «У вінок О.Гончару»/
//Тернопіль вечірній. – 1998. – 10 квіт.

Гриб А. Виставка кераміки //Вільне життя. – 1998. – 6 січ.

Демків С. Дім, де живуть улюблені герої:[Про відкриття Терноп. б-ки для юнацтва] //Ровесник. – 1980. – 8 верес.

Досвід організаційної культурно-просвітницької і практичної роботи на Тернопільщині:[Робота з молоддю та підлітками в обл. б-ці для молоді] //Андрушків Б., Сорока П. По той бік безодні, або мертві про вартість життя не розкажуть. – Тернопіль, 1997. – С.73-74.

Зустріч без прощання:[Зустріч читачів з поетесою М.Патей-Братусяк] //Свобода. – 1998. – 16 квіт.

Іванюк В. Одвічна загадка Моцарта //Свобода. – 1994. – 22 лют.

Кузик Б. Поетові і композитору:[Літ.-музична композиція, приурочена 100-й річниці від дня народження поета і композитора Р.Купчинського] //Вільне життя. – 1994. – 11 листоп.

Кушнірук З. «Життя – то відкрита книга»:[Інтерв'ю директора обл. б-ки для молоді] //Свобода. – 1997. – 4 груд.

Ліберний О. Слово і пісня про Соломію:[Про вечір, присвячений С.Крушельницькій] //Свобода. – 1997. – 23 верес.

Луганська Т. Прем'єра...у бібліотеці:[Прем'єра композиції за романом М.Булгакова «Майстер і Маргарита»] //Свобода. – 1996. – 23 лип.

Миколів Н. Краса музики і слова:[Про роботу відділу мистецтв] //Вільне життя. – 1991. – 22 листоп.

Миколів Н. Книжка із «золотої полиці» //Вільне життя. – 1990. – 3 лют.

Мороко-Довгалюк Х. «Планета мрій» Роксолани Гнатюк:[Виставка малюнків юної художниці в б-ці] //Вільне життя. – 1998. – 24 жовт.

Наркоманія є наслідком гріха:[Круглий стіл] //Ровесник. – 1999. – 4 берез.

Салабчук Б. Зустріч з поезією, живописом:[Зустріч з поетами гурту «Західний вітер»] //Свобода. – 1995. – 8 груд.

Семеняк-Штангей В. Треба йти за природою дитини:[Психологічна консультація «Магнолія»] //Ровесник. – 1997. – 21 листоп.

Собова Л. Театр, який ми любимо:[Творча зустріч артистів обл. драм. театру з читачами] //Свобода. – 1994. – 2 квіт.

Солодуб М. «Мистецтво друзів» – юним:[Виставка живопису з колекції І.Герети] //Вільне життя. – 1998. – 12 черв.

Стрільчук М. Не забуваймо Степана Будного:[Прем'єра фільму про поета] //Тернопіль вечірній. – 1997. – 26 груд.

Тадейчук Є. Вручення премії:[Вручення обл. молодіжної літ. премії ім.С.Будного] //Вільне життя. – 1997. – 30 серп.

Тарасенко Т. Жінка у коханні:[Вистава «Кохання при свічках» театру «Діалог»] //Тернопіль вечірній. – 1994. – 23 лип.

Тиран І. Шевченкіана тривас:[Імпреза, присвячена 185-й річниці з дня народження Шевченка] //Тернопіль вечірній. – 1999. – 10 берез.

Тут Вас вислухають і зрозуміють:[Театр книги «Діалог»] //Свобода. – 1999. – 24 квіт.

У залі мистецтв обласної бібліотеки для юнацтва відбулась презентація журналу «Тернопіль» //Тернопіль. – 1991. - №3. – С.69.

Хмурич М. Вернісаж в бібліотеці:[Виставка укр. графіки з колекції І.Герети] //Тернопіль вечірній. – 1998. – 3 квіт.

Чайканин А. «Юність України»:[Всеукр. молодіжне свято літератури] //Літ. Україна. – 1996. – 18 січ.

Щербакова С. Сімнадцять – то вік розквіту. Для юнацької книгозбірні //Тернопіль вечірній. – 1997. – 21 трав.

16 ЛЮТОГО

105 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ МАКОВСЬКОГО ФЕДОРА ГРИГОРОВИЧА (16.02.1895-2.01.1959) - ВЧЕНОГО-ЕТНОГРАФА, ФОЛЬКЛОРИСТА

Федір Маковський народився в 16 лютого 1895 році в с.Залав'є Тербовлянського району в простій селянській родині. Тут закінчив початкову школу. Навчався у Тербовлянській гімназії.

В роки першої світової війни - він в рядах Січових Стрільців на захисті рідного краю.

В 1915 році був вперше заарештований. Відбував заслання в Іркутську. Після повернення - навчався в Київському університеті. В середині 20-х років успішно його закінчив, почав займатися науковою працею на ниві фольклору та етнографії.

В 1935 році Маковського заарештували, тринадцять місяців промучився в камері-одиначці Київської тюрми. У 1936 році йому був винесений вирок - десять років позбавлення волі. Побував і в засніженій Колімі, і в холодному Магадані та інших пеклах сталінських таборів.

В 1947 році Маковського звільнено з ув'язнення, але без права проживання в Києві, та вдома. Поселяється в Олександрії Кіровоградської області, працює викладачем в культурно-освітньому технікумі, викладає англійську мову, диригує хором цього навчального закладу.

Крім того, за порадою М.Т.Рильського, опрацьовує і збирає музичний фольклор та етнографічні дані для Академії Наук УРСР.

Після 36-річної розлуки з рідним краєм у 1956 році повертається до рідної хати. Та життя котилося до обр'ю, підірване тюрмами і засланнями здоров'я все частіше давало про себе знати. І 2 січня 1959 року він помер у Львові.

Федір Григорович надзвичайно любив свій край, своє рідне село і, виконуючи волю його заповіту, був похований на цвинтарі села Залав'є.

ЛІТЕРАТУРА

Городиський Л., Зінчишин І. Мандрівка по Тербовлі і Тербовлянщині: Іст. нарис-путівник. - Львів: Каменяр, 1998. - С.187-189: Про Ф.Маковського.

Заславський І. 25 літ на Сибірі //Тербовлянська земля: Іст.-мемуар. зб. - Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1968. - С.447-454.

Маковський Федір (16.02.1895-2.01.1959) - вчений-етнограф, фольклорист //Тербовлянщина: Іст.-краєзнав. та літ.-мист. журнал. - Львів; Тербовля, 1999. - Вип.1. - С.91-92.

***

Баглей Л. Маковський Федір //Тернопіль. - 1993. - №3. - С.38.

Гжицький В., Денисенко В. Маковський Федір //Тернопіль. - 1993. - №3. - С.38.

Копняк М. Ф.Маковський - музикант і етнограф //Воля. - 1997. - 26 верес.

Федір Маковський //Дивослово. - 1996. - №9. - С.23.

Ярчук С.Тернистими шляхами //Тербовлянські вісті. - 1994. - 20 серп. - (Розстрілені долі - реабілітовані і мена).

20 ЛЮТОГО

95 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ САМЧУКА УЛАСА ОЛЕКСІЙОВИЧА (20.02.1905-9.07-1987) – УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА

Улас Самчук народився 20 лютого 1905 року в селі Дермань Рівненської області в селянській родині. Початкову освіту здобув у сільській школі. В 1914 році сім'я переїхала у село Тилявку Шумського району Тернопільської області. Вчився у Кременецькій гімназії, де й виявилися його літературні зацікавлення. У 1929-1931р.р. продовжив навчання в Українському Вільному університеті у Празі, працював журналістом і видавцем.

Друкуватися почав рано. Перше оповідання «На старих стежках» опублікував у 1926 році у Варшавському журналі «Наша бесіда». З 1929 року став постійно співпрацювати з «Літературно-науковим вісником», «Дзвонами», «Самостійною думкою», «Сурмою» та ін. Разом із Є.Маланюком Улас Самчук був чільним автором «Літературно-наукового вісника», який у середині 30-х років перейменовано на «Вісник».

У.Самчук друкував у журналі свої повісті та романи.

Найвизначнішим творчим досягненням У.Самчука є роман-епопея «Волинь» – унікальний в українській літературі. Це гімн великому краєві України – Волині, його самотнім людям, селянській праці, любові до землі, сімейним підвалинам народного життя.

На час роботи У.Самчука над трилогією «Волинь» випала найтрагічніша подія за всю історію українського народу – організований більшовицькою владою голодомор 1932-1933 років.

Письменник не міг залишитися осторонь цієї національної трагедії. Він відгукнувся на неї хоч і невеликим за обсягом, але різке сильним твором.

Роман-спалах «Марія» – найсенсаційніший із усіх творів У.Самчука.

Він ще автор трилогії «Ост»(1948), «Темнота», «Юність Василя Шеремети», книг-спогадів тощо.

Окремої уваги заслуговує повоєнна публіцистика: нариси і спогади, малюнки з далекої батьківщини і враження від Нового Світу.

Це такі книги, як: «П'ять по дванадцятій», «Живі струни», «Сонце з заходу», «В країні занепаду й руїни» тощо.

Помер він 9 липня 1987 року в Торонто.

Творчість його має повернутися – це напевно. І тільки тоді ми збагнемо всю могутність таланту Уласа Самчука, всю велич його внеску в скарбницю культури рідного народу.

ЛІТЕРАТУРА

Самчук У. Волинь: Роман. У 3 ч. – К.: Дніпро, 1993. – Т.1. – 572с.

Самчук У. Волинь: Роман. У 3 ч. – К.: Дніпро, 1993. – Т.2. – 332с.

Самчук У. Марія: Хроніка одного життя: Роман /Підгот. тексту та післямова С.П.Пінчука. – К.: Рад. письменник, 1991. – 190с.

Самчук У. Чого не гоїть огонь: Роман. – К.: Укр. письменник, 1994. – 232с.

Самчук У. Державна концепція С.Петлюри //Альманах українського народного союзу на рік 1979. – Нью-Йорк, 1979. – С.37-41.

Самчук У. Сталося: (Передова, опублікована автором в 1939р. з нагоди проголошення незалежності Карпатської України) //Голос України. – 1992. – 7 жовт.

Сім листів Уласа Самчука до Євгена Маланюка //Сучасність. – 1996. - №3-4. – С.140-144.

***

Аблицов В. Улас Самчук: »У світі приблизних вартостей» //Вісті з України. – 1993. – 9-15 груд.

Безхутрий Ю. Коні Уласа Самчука //Березіль. – 1996. - №5-6. – С.164-179.

Вікторів В. Улас Самчук та його роман «Марія» //Діалог. – 1992. – 8 квіт.

Галаган Г. Волинь – серце Уласа Самчука //Свобода. – 1992. – 20 лют.

Герц М. Народ мій є, народ мій завжди буде //Свобода. – 1999. – 6 січ.

Гром'як Р. Феномен Уласа Самчука в українській культурі //Тернопіль вечірній. – 1995. – 8 квіт.

Зозуляк Є. Куди тече річка...: У.Самчук і Шумщина //Вільне життя. – 1991. – 20 листоп.

Крем'янецькими шляхами Уласа Самчука //Черніхівський Г.І. Крем'янецьчина: історичне та літературне краєзнавство: Матеріали на допомогу педагогам і студ. спец. навч. закладів та загальноосвіт. шкіл. – Крем'янець, 1992. – С.68-72.

О.К. Письменник Улас Самчук //Авангард. – 1975. – Ч.3-4. – С.206.

Г.С. Помер письменник Улас Самчук //Літопис Волині: Наук.-попул. зб. волинознавства. – Вінніпег, 1988. – С.208-210.

Павлюк В. «Прийми мою страшну любов...» //Новини Шумщини. – 1992. – 20 берез.

Пінчук С. Дві епохи Уласа Самчука //Вітчизна. – 1993. - №11-12. – С.141-146.

Пінчук С. Улас Самчук //Слово і час. – 1995. - №2. – С.11-17.

Тимочко П. Поклонився Київ Уласові Самчуку //Свобода. – 1995. – 7 берез. – (Славетні імена).

Фарина І. Відсвіт давньої світлин //Свобода. – 1997. – 15 лип.

Фарина І. Родинне древо Данилевичів: Слідами героїв Уласа Самчука //Новини Шумщини. – 1993. – 19 січ.

Фарина І. У дзвонах правди, величі і слова //Свобода. – 1992. – 20 жовт.

Хронологія життя і творчості Уласа Самчука //Тернопіль. – 1993. - №1. – С.30-31.

Черніхівський Г. В Україну повернувся... //Русалка Дністрова. – 1995. - №5 (берез.).

Черніхівський Г. Дорогою одною...: О.Теліга і У. Самчук //Русалка Дністрова. – 1993. - №11 (трав.).

Черніхівський Г. На рідній землі //Діалог. – 1993. – 24 лют.

Черніхівський Г. Повернення Уласа Самчука //Тернопіль вечірній. – 1991. – 21 серп.

Черніхівський Г. Прийми, Україно, свого сина! //Русалка Дністрова. - 1993. - №4 (лют.).

Шаповал Ю. Улас Самчук //Українська журналістика в іменах. – Львів, 1995. – Вип.2. – С.191-195.

Шевчук В. Улас Самчук та його Волинська сага //Укр. мова і література в школі. – 1992. - №11-12. – С.30-33.

Якель Р. Нобелівська наживала п'ятами:(У.Самчук не отримав премії) //Західна Україна. – 1992. - №45 (1-7 листоп.).

***

Положення про присудження літературно-мистецької премії ім.Уласа Самчука //Курінь: Літ.-мист. альманах. Вип.2. – Збараж, 1992. – С.45.

Загір'янець І. Перший музей в Україні:[В с.Тиллявці Шумськ. р-ну відкрито музей

У.Самчука] //Свобода. – 1993. – 5 жовт.

Киричук Г. Як спалах жаданої волі //Новини Шумщини. – 1993. – 13 серп.

Чернихівський Г., Василюшина С. Перший музей Уласа Самчука в Україні //Русалка Дністрова. – 1994. - №7 (квіт.).

***

Самчук Улас //Енциклопедія українознавства: Словникова частина /За ред. В.Кубійовича. – Париж; Нью-Йорк, 1973. – Т.7. – С.2704.

***

Маланюк Є. Володимерія:[Вірш] //Волинський край. – 1994. – 7 груд.

Петрук-Попик Г. Твоя Волинь:[Вірш, пам'яті У.Самчука] //Тернопіль. – 1993. - №2. – С.17.

25 ЛЮТОГО

150 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
БАРВІНСЬКОГО ВОЛОДИМИРА
ГРИГОРОВИЧА
(25.02.1850-3.02.1883) – УКРАЇНСЬКОГО
ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНОГО ДІЯЧА,
ПУБЛІЦИСТА, ПИСЬМЕННИКА

Він з того роду Барвінських зі Шляхтинців біля Тернополя, який дав нашому народові цілу плеяду діячів культури.

Народився Володимир Барвінський 25 лютого 1850 року в с.Шляхтинці Тернопільського району. Доля щедро наділила його різнобічним талантом до літературної праці.

Всі хто знався з Володимиром обов'язково відзначали його надзвичайну працьовитість. Він наче відчував, який короткий вік йому судилося прожити.

Важка недуга, яку набув в дитинстві, постійно підточувала його сили.

За своє коротке життя В.Барвінський зробив чимало. Здобувши юридичну освіту в Львівському університеті, 22-річний юнак стрімко ввійшов у громадсько-політичне і літературне життя Львова. Він проявив себе як публіцист і критик, письменник і літературознавець, видавець і редактор, громадсько-культурний діяч і політик.

Протягом 1876-1880 р.р. В.Барвінський очолював редакцію журналу «Правда», перетворив його у провідне українське політично-літературне видання в Галичині.

Тут друкувалися твори відомих українських літераторів, злободинні публіцистичні статті, серйозні літературознавчі огляди.

Оживити національну свідомість українців, консолідувати їхні сили у боротьбі за свої національні права покликана була газета «Діло», яку В.Барвінський заснував у 1880 році і редагував, деякий час безплатно, аж до своєї смерті. В цих виданнях ми знайдемо літературні і публіцистичні твори самого редактора.

В.Барвінський був ініціатором проведення віч – багатолюдних зібрань представників усіх станів українського населення краю, на яких обговорювались актуальні політичні, господарські і культурні проблеми. Перше таке віче відбулось у Львові 30 листопада 1880 року, де він виступив з промовою.

Літературний доробок В.Барвінського невеликий. Але його твори – кілька оповідань і дві повісті «Скошений цвіт» та «Сонні мари молодого питомця» – говорять про те, що він мав хист до письменницького пера. На жаль, вони не ще стали предметом ґрунтовного огляду літературної критики. І коли 3 лютого 1883 року В.Барвінського не стало, І.Франко написав того ж дня вірш «На смерть Володимира Барвінського».

ЛІТЕРАТУРА

Володимир Барвінський //Левицький К. Українські політики Галичини. – Тернопіль, 1996. – С.36-38.

«Скошений цвіт» Володимира Барвінського //Історія української культури. – К., 1993. – IX зшиток. – С.402-403.

Чопик Р. Іван Франко і смерть Володимира Барвінського //Наукові записки. – Кн.2. – Ч.2. – Тернопіль, 1997. – С.197.

***

Гуцал П. Ратник за рідний люд //Свобода. – 1995. – 28 лют.

Кашкадамова Н. Шанувала і любила вся Галичина //Культура і життя. – 1995. – 7 січ.

Кравець М. Видавець «Руської історичної бібліотеки» //Український історичний журнал. – 1967. - №6. – С.137-138.

Трегуб М. Барвінський Володимир //Українська журналістика в іменах /За ред. М.Романюка. – Львів, 1994. – Вип.1. – С.14-16.

Хропко В. «Правдою озаряв наш світ...» //Укр. мова і література в школі. – 1993. - №2. – С.47-49.

***

Бойцун Л. Тернопільський слід Барвінських //Соломія. – 1998. - №4 (берез.).

Дуда І. Родини Барвінських //Вільне життя. – 1998. – 26 черв.

Мельничук Б. Родина Барвінських //Тернопіль вечірній. – 1991. – 15 січ.

Павлишин С. Пам'ять роду і народу:[Про трьох братів Барвінських – Володимира, Осипа і Олександра] //Дзвін. – 1993. - №4-6. – С.124-129.

Павлишин С. Родина Барвінських в українській культурі //Тернопіль. – 1992. - №3-4. – С.35-37.

***

Барвінський Володимир Григорович (25.02.1850-3.02.1883) //УРЕ. – 2-е вид. – К., 1977. – Т.1. – С.357.

Барвінський Володимир Григорович (1850-1883) – укр. письменник //УЛЕ. – К., 1988. – Т.1. – С.130.

Барвінський Володимир (1850-1883) – громадський діяч, публіцист і літератор //Енциклопедія українознавства /Під ред. В.Кубійовича. – Львів, 1993. – Т.1. – С.92-93.

Барвінський Володимир (25.02.1850-3.02.1883) – укр. громадсько-політичний діяч, публіцист, письменник //Ткачов С., Ханас В. 250 імен на карті Тернопілля: Польсько-укр. культ. взаємини. – Тернопіль, 1996. – С.7.

5 БЕРЕЗНЯ

**140 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ОЛЕСНИЦЬКОГО ЄВГЕНА
(5.03.1860-26.10.1917) – ГРОМАДСЬКО-
ПОЛІТИЧНОГО ДІЯЧА, АДВОКАТА,
ЕКОНОМІСТА, ПУБЛІЦИСТА**

Євген Олесницький народився 5 березня 1860 року в с.Великий Говилів Тербовлянського району. У роки навчання в Тернопільській гімназії вступив до товариства «Тернопільська громада» й незабаром очолив його.

Зі стін гімназії Є.Олесницький вийшов зрілою молодою людиною сповненою неабияких творчих сил, благородних намірів.

Далі його життєвий шлях проліг на юридичний факультет Львівського

університету, студентом якого він став восени 1878 року. Майбутній правник з головою поринув у вир бурхливого життя тогочасної народовської молоді. Він наполегливо працював на нивах журналістики та літератури, чимало трудився над перекладами з іноземних мов, брав діяльну участь у роботі «Просвіти». Успішно закінчивши університетські студії, Є.Олесницький займався адвокатською практикою у Львові.

Протягом 1885-1890р.р. активно співпрацював з авторитетною галицькою газетою «Діло».

На її сторінках публікував статті на політичні, правові теми, театральні рецензії. Його перу належить ряд важливих наукових розробок з економічної проблематики, які здобули високу оцінку фахівців.

У 1889р. Є.Олесницький разом з К.Левицьким та А.Горбачевським заснували «Правничу часопись».

Неабиякою заслугою стало введення в судову практику української мови, яке викликало гострий спротив польських шовіністів.

Плідним, насиченим багатьма визначними подіями був стрийський період біографії. Тут почалася «ера доктора Є.Олесницького», який став однією з найпомітніших постатей Галичини. Заснував стрийську філію товариства «Просвіта» і став її головою. Зусиллями Є.Олесницького та О.Бобикевича в Стрию було створене товариство «Міщанська бесіда», яке розгорнуло жваву культурно-освітню роботу.

Він заклав підвалини громадсько-економічних організацій Стрийщини. Як почесний член товариства «Просвіта», доклав багато зусиль для підготовки першого просвітньо-економічного конгресу, який відбувся у Львові 1-2 лютого 1909 р. Своєрідним підсумком його багаторічної праці стала перша українська хліборобська виставка в Стрию. Під час роботи виставки, 23 вересня 1909р., в Стрию відбулися надзвичайні загальні збори товариства «Сільський господар», на яких його головою було обрано Є.Олесницького.

Після цього Є.Олесницький переїхав до Львова, і туди ж було перенесено товариство «Сільський господар», яке, змінивши свій статус, стало крайовим. Високим патріотизмом була пройнята його діяльність як посла Галицького сейму та австро-угорського парламенту.

З високих трибун він активно захищав інтереси українського селянства.

26 жовтня 1917р. Є.Олесницький помер в столиці Австро-Угорщини. Друзі перевезли його тіло спочатку до Львова, а потім до Стрия.

ЛІТЕРАТУРА

Олесницький Є. Кропивницький в Галичині //Спогади про Марка Кропивницького: Зб. – К., 1990. – С.25-28.

Олесницький Є. Мої гімназійні літа. Тернопільська гімназія і її учительський збір //Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі 1898-1998: До сторіччя заснування /За ред. С.Яреми. – Тернопіль; Львів, 1998. – С.172-188.

Олесницький Є. [Спогади про М.Кропивницького] //Марко Лукич Кропивницький: Зб. статей, спогадів і матеріалів. – К., 1955. – С.149-151.

***

Буржуазно-ліберальна критика Є.Олесницьким австрійського соціально-економічного законодавства //Злупко С. Економічна думка на Україні: Нариси історії економ. думки на західноукр. землях в II половині XIX ст. – Львів, 1969. – С.74-79.

Качкан В. Олесницький Євген Григорович //Українська журналістика в іменах. – Львів, 1994. – Вип.1. – С.136-139.

Кравченко О. Євген Олесницький //Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі 1898-1998: До сторіччя заснування /За ред. С.Яреми. – Тернопіль; Львів,

1998. – С.665.

Матейко Р. З когорти славних синів України //Тернопіль вечірній. – 1999. – 13 жовт.

Матейко Р. «Ера доктора Євгена Олесницького» //Вільне життя. – 1998. – 7 січ.

Олесницький Євген (5.03.1860-26.10.1917) – економіст, правник, перекладач //Теребовлянщина: Іст.-краєзнав. та літ.-мист. журнал. – Львів; Теребовля, 1999. – Вип.1. – С.119-120.

Франко І. Зібрання творів: У 50 т. Т.48. Листи (1874-1885). – К.: Наук. думка, 1986. – 767с.: портр.

С.753: Олесницький Є.
(алф. покажчик).

Франко І. Зібрання творів: У 50 т. Т.49. Листи (1886-1894). – К.: Наук. думка, 1986. – 810с.: іл.

С.792: Олесницький Є.
(алф. покажчик).

***

Сахоцький І. Олесницький Євген (5.03.1860-26.10.1917) //Енциклопедія українознавства. – Львів, 1996. – Т.5. – С.1843-1844.

9 БЕРЕЗНЯ

**120 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
СІМОВИЧА ВАСИЛЯ ІВАНОВИЧА
(9.03.1880-13.03.1944) – ПРОФЕСОРА,
МОВОЗНАВЦЯ, ПЕДАГОГА,
ПЕРЕКЛАДАЧА, КНИГОВИДАВЦЯ**

Василь Сімович народився 9 березня 1880 року в с.Гадинківці Гусятинського району. Коли Василь мав п'ять років, помер батько. Сім'я опинилася в жахливому становищі. За свою освіту Сімович значною мірою завдячує самому собі. Після закінчення початкової школи в 1890р. навчався у Станіславській класичній гімназії, потім вступив на філософський факультет Чернівецького університету. Після здобуття диплома (1903), дістав право викладати в школах українську, німецьку й польську мови.

З 1904-1914р.р. працював у Чернівецькій вчительській семінарії. У 1913р. захистив дисертацію «Дієслівні форми у творах Й.Галятовського, українського письменника ХУП ст.» і здобув науковий ступінь доктора філософії.

В 1920 році румуни звільнили Сімовича з Чернівецької семінарії, а згодом заборонили займати професорську кафедру.

Сімович змушений був емігрувати до Німеччини, працював у 1920-1923р.р. редактором «Української накладні».

За цей період видав твори багатьох українських письменників. Окремого слова заслуговує виданий ним у Лейпцігу «Кобзар» Тараса Шевченка.

У 1923 році стає професором української і слов'янської філології Українського Високого педінституту ім.Драгоманова у Празі, а в 1926-1933р.р. обирається ректором цього інституту.

В 1933 році переїхав до Львова. Роботи ректору В.Сімовичу у Львівському університеті було вдосталь. Та він знаходить час, щоб підпільно, 29 листопада 1941 року, зібрати філологів і відновити роботу комісії Наукового товариства ім.Т.Шевченка. Наш земляк очолив кабінет мовознавства, виступав перед науковцями з доповідями, дослідженнями про мову українських письменників, готував предметний покажчик з лінгвістики, уклав українсько-німецький словник.

Раптова смерть, 13 березня 1944 року, перервала творчий шлях В.Сімовича.
В ім'я увіковічення пам'яті видатного вченого в селі Гадинківцях споруджено пам'ятник.

ЛІТЕРАТУРА

Сімович В. Історія вивчення і сучасний стан дослідів:[Укр. мовознавство] //Енциклопедія українознавства. Заг. частина /Перевид. в Україні. – К., 1994. – С.321-324.

Сімович В. Українське «що» (SCO) /Публ. Л.Тарновецької //Мовознавство. – 1990. - №5. – С.67-70.

***

Білоус М., Терлак З. Василь Сімович (1880-1944): Життєписно-бібліографічний нарис. – Львів, 1995. – 178с.

Бубній П. Мовознавець В.Сімович: Штрихи до біографії //Тернопілля'95: Регіон. зб. – Тернопіль, 1995. – С.625-627.

Василь Сімович (1880-1944) //Історично-мемуарний збірник Чортківської округи. – Нью-Йорк; Торонто, 1974. – С.45.

Сімович Василь (1880-1944) //Нарис історії «Просвіти». – Львів; Краків; Париж, 1993. – С.164.

***

Білоус М., Терлак З. Діяльність Василя Сімовича в Науковому товаристві ім.Шевченка //Вісник НТШ: Інформ. вид. НТШ. – 1994. – Ч.8-9. – С.14.

Гнатюк М. Наша гідність і опора: Кафедрі української літератури Львівського ун-ту – 145 років //Дзвін. – 1994. - №5. – С.121-134, фото.

Клиновий Ю. Василь Сімович – мій учитель //Сучасність. – 1983. - №4. – С.19-26.

Кубійович В. Мої друзі, співробітники, колеги: В.Сімович //Сучасність. – 1984. - №3. – С.119-120.

Мизак Н. «Кобзар» Василя Сімовича //За вільну Україну. – 1991. – 21 квіт.

Онишків М., Бубній П. На таких мужах стоїть Україна //Вільне життя. – 1992. – 12 черв. – (Рядок з біографії краю).

Тарновецька Л. Василь Іванович Сімович – дослідник української мови //Мовознавство. – 1990. - №5. – С.66-67.

Тарновецька Л. Пам'ять про нього – це пам'ять про нас самих //Шлях перемоги. – 1993. – 2 жовт.

Ухач Б. Несправедливо забуте ім'я //Вісник Надзбруччя. – 1992. – 28 лип.

Шевельов Ю. Життя і праця Василя Сімовича //Слово. – 1991. – Ч.23; 1992. – Ч.1 (січ.). – Ч.2 (лют.).

***

Заболотна Г. Воскресла у камені пам'ять: У Гадинківцях відкрито погруддя В.Сімовичу //Вісник Надзбруччя. – 1993. – 20 лип.

Михайленко М. Повернуте ім'я:[Про встановлення пам'ятника] //Вільне життя. – 1993. – 17 лип.

10 БЕРЕЗНЯ

90 РОКІВ З ДНЯ ПЕРЕВИДАННЯ
В ТЕРНОПОЛІ І ВПЕРШЕ В УКРАЇНІ
«РУСАЛКИ ДНІСТРОВОЇ»
(10.03.1910)

Видання трьох книг – «Енеїда» І.Котляревського (1798), альманаху «Русалка

Дністровая» М.Шашкевича, І.Вагілевича та Я.Головацького (1837), першого видання «Кобзаря» Т.Шевченка (1840) – ознаменували початок нової української літератури.

Перше видання «Русалки Дністрової» вийшло у Будапешті. В нього вкралося аж 300 помилок, переважно орфографічних і друкарських. Видання було конфісковане. Тільки невеличка кількість примірників розійшлася межі людьми.

То ж над передруком новим і кращим думали вже діячі гуртка «Руської трійці» та нові покоління. Академік О.Білецький підкреслював:»Русалка Дністровая» – перша заявка народу Західної України про своє існування, про свою національну гідність – залишилася безсмертною...

Вдруге «Русалка Дністровая» надрукована 1910 року в Тернополі, тобто, вперше в Україні.

Це видання підготував до друку Йосип Застирець – викладач Бережанської, а потім Тернопільської гімназій. В організації та фінансуванні видання «Русалки Дністрової» допомогло культурне жіноче товариство ім.княгині Ярославни в Тернополі. Це товариство постановило видавати книги, альманахи до ювілеїв класиків літератури.

Першим таким виданням, на якому бачимо гриф «Ювілейна бібліотека, т.1» була «Русалка Дністровая» 1910 року.

У передмові до видання упорядник повідомляв: »Русалку Дністровую» передруковуємо з 1-го видання, не змінюючи її правопису. Поряд з «передмовою» Й.Застирець подав коротеньку статтю про М.Шашкевича. В ній є згадки сучасників про життя Маркіяна у будинку на Вірменській вулиці у Бережанах.

Друге видання «Русалки Дністрової» з дарчим автографом Й.Застирця з датою 10 березня 1910р. зберігається сьогодні у Львівській науковій бібліотеці ім.В.Стефаника АН УРСР.

ЛІТЕРАТУРА

«Русалка Дністрова»: Документи і матеріали. – К.: Наук. думка, 1989. – 465с.

***

Бондар М. Голос «Руської трійці» //Друг читача. – 1987. – 4 черв.

Валько М. «Руська трійця» і «Русалка Дністрова» у бібліографії //Дзвін. – 1997. - №2. – С.142-144.

Гриб А. «Русалка» в Тернополі //Ровесник. – 1969. – 27 листоп.

Медведик П. Вперше на Україні: »Русалка Дністровая» була надрукована у Тернополі в 1910 році //Вільне життя. – 1986. – 26 листоп.

Петраш О. Променем надії //Вільне життя. – 1987. – 6 черв.

Шалата М. Демократизація слова: До 150-річчя виходу альманаху «Русалка Дністрова» //Жовтень. – 1987. - №5. – С.105-110.

***

Великий просвітитель Галичини: 150 років від дня смерті Маркіяна Шашкевича //Воля. – 1993. – 2 черв.

Медведик П. Сівач новітньої доби //Вільне життя. – 1986. – 26 листоп.

Петраш О. Блискавка серед ночі: Пам'яті М.Шашкевича //Гомін волі. – 1993. – 28 верес.

***

Зозуляк Є., Комарницький І. Маркіян і Русалка:(Легенда про М.Шашкевича і «Русалку Дністрову») //Русалка Дністрова. – 1994. - №7 (квіт.).

10 БЕРЕЗНЯ

60 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ДУДИ ІГОРА МИКИТОВИЧА (10.03.1940) – МИСТЕЦТВОЗНАВЦЯ, ПЕДАГОГА, КУЛЬТУРНОГО ДІЯЧА

Мистецтвознавець, педагог і культурний діяч. Член Спілки журналістів з 1984р., Спілки краєзнавців з 1992р., Спілки художників України з 1992р., член Міжнародної Асоціації мистецтвознавців з 1996р., заслужений працівник культури України з 1999р.

Народився 10 березня 1940р. в с.Ганчова Горлицького повіту Краківського воєводства на Лемківщині.

Від грудня 1945р. жив у м.Монастириську, де закінчив середню школу (1957р.).

У 1967-73р.р. студіював в інституті живопису, скульптури і архітектури імені І.Рєпіна Академії мистецтв СРСР у Санкт-Петербурзі на факультеті теорії та історії мистецтва.

В 1970-91р.р. – викладач історії мистецтва, рисунка і шрифтів Республіканської школи декораторів-рекламознавців і відділення «художнього оформлення» Тернопільського кооперативного технікуму.

Паралельно викладав історію мистецтва в Тернопільському педагогічному інституті (1984-86р.р.), читав лекції в Обласному інституті удосконалення кваліфікації вчителів, на Республіканських курсах художників-оформлювачів у Києві.

Від червня 1991р. – організатор і директор Тернопільського обласного художнього музею. Співзасновник Художньо-меморіального музею Леопольда Левицького в с.Бурдяківці Борщівського району (1996р.). Діяльний в громадській роботі.

Відповідальний секретар Комісії з присудження обласної мистецької премії імені М.Бойчука з 1990р. Член правління Тернопільської організації Спілки художників України з 1996р. Член правління, заступник голови, голова (з 1998р.) Тернопільського обласного товариства «Лемківщина». Заступник редактора, редактор (з 1999р.) газети «Дзвони Лемківщини».

Член Наукового товариства імені Шевченка у Львові з 1991р. Почесний член Всеукраїнського товариства «Просвіта» з 1998р.

Працює в ділянці образотворчого, декоративно-ужиткового мистецтва та архітектури Галичини, краєзнавства. Друкується з 1972р.

Більше 300 статей, рецензій і нарисів опубліковані в різних джерелах.

Займається рисунком, прикладною графікою і художнім оформленням.

Автор ряду афіш, емблем, художнього оформлення газет і власних книжок.

Співавтор герба Тернополя (1992), автор герба Підволочиська (1993), Зборова (1999).

Нагороджений медаллю «Ветеран праці» (1987), відзнакою III ступеня Тернопільської міської ради за заслуги перед містом (1999).

ЛІТЕРАТУРА

Діонізій Шолдра. Малярство /Авт.-упоряд. І.Дуда. – Тернопіль: Лілея, 1995. – 27с.

Дмитро Шайнога. Малярство: Каталог /Авт.-упоряд. І.Дуда. – Тернопіль: Збруч, 1994. – 32с.

Дуда І. Борщів: Путівник. – Тернопіль: Ред.-видав. відділ облполіграфвидаву, 1989. – 34с.

Дуда І. Бучач: Путівник. – Львів: Каменяр, 1985. – 64с., іл., 7 арк. іл.

Дуда І. Тернопільщина літературна: 325 імен на карті області: Путівник. – Тернопіль, 1990. – 74с.

Дуда І., Мельничук Б. Тарас Шевченко на Тернопільщині. – 2-е вид., доп. – Тернопіль, 1998. – 81с.

Дуда І.М., Мельничук Б.І. Тернопіль: Що? Де? Як?: Фотопутівник. – К.: Мистецтво, 1989. – 239с.: іл.

Мистці Тернополя: Каталог виставки у Братиславі /Авт.-упоряд. І.Дуда. – Тернопіль: Лілея, 1995. – 30с.

Художники Тернопільщини /Авт.-упоряд. І.Дуда //Тернопіль. – 1994. - №2-3. – 96с.

***

Дуда І. Вулиці змінюють імена //Тернопіль вечірній. – 1992. – 8 лют. Поч.

Дуда І. Дорогами рідного краю //Ровесник. – 1988. – 17-23 жовт. Поч.

Дуда І. Літературно-мистецька енциклопедія Тернопільщини //Ровесник. – 1984. – 13 жовт. Поч.

Дуда І. Тернопіль. 1540-1991: Іст.-краєзнав. хроніка //Тернопіль вечірній. – 1999. – 12 лют. Поч.

Дуда І. Тернопільщина мистецька //Свобода. – 1992. – 3 січ. Поч.

1 КВІТНЯ

250 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ КОЛЛОНТАЙ ГУГО (1.04.1750-28.02.1812) – ВЧЕНОГО, ФІЛОСОФА, ПРОСВІТИТЕЛЯ

Народився Гуго Коллонтай 1 квітня 1750 року в с.Великі Дедеркали на Шумщині. Один із засновників Вищої Волинської гімназії (1809, з 1819 – лицей) у Кременці, співавтор польської Конституції (1791р.).

Був ректором Ягеллонського університету (Краків), а від травня 1791р. – коронний підканцлер Речі Посполитої. Автор філософських праць «Фізико-моральний порядок», «Критичний розгляд основ історії початку людського роду» та ін.

Активний учасник Польського повстання 1794, за що його було ув'язнено.

Після 1802р. виїхав на Волинь, де брав участь у реформуванні закладів освіти. З Т.Чацьким заснував Крем'янецький лицей, для якого створив навчальні плани і програми.

З початком наполеонівських війн був вивезений до Москви, де працював над історією людства. Написав брошуру про Варшавське князівство.

Помер 28 лютого 1812р. у Варшаві.

ЛІТЕРАТУРА

Гуго Коллонтай (1750-1812): Коротка біогр. довідка //Вільне життя. – 1992. – 17 квіт.

Мельничук Б. Тернопільський календар: Гуго Коллонтай (1750-1812) – польський громадський діяч, учений філософ //Вільне життя. – 1992. – 28 лют.

Чернихівський Г. Вчений, філософ, просвітителю //Діалог. – 1997. – 1 берез.

***

Коллонтай Гуго (1.04.1750-28.02.1812) – польський громадський діяч, учений філософ //УРЕ. – 2-е вид. – К., 1980. – Т.5. – С.283.

Коллонтай Гуго (1.ІУ.1750-28.ІІ.1812) //Ткачов С., Ханас В. 250 імен на карті

Тернопілля: Польсько-укр. культ. взаємини: Краєзнав.-біогр. покажчик. – Тернопіль, 1996. – С.28.

1 КВІТНЯ

95 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ САРАМАГИ БОГДАНА (1.04.1905-12.04.1975) – ДИРИГЕНТА, РЕЖИСЕРА, ПЕДАГОГА

Сарамага Богдан народився 1 квітня 1905 року у Тернополі, в родині міщан. Навчався Богдан в Тернопільській українській гімназії. Приватно опанував гру на скрипці та фортепіано. Вступив у Львові до оркестру театру Й.Стадника. Згодом закінчив Львівську консерваторію і продовжував працювати диригентом і хормейстром в українській трупі Й.Стадника, а з 1928 року – у Театрі ім.І.Тобілевича з базою у Станіславі (тепер Івано-Франківськ). Праця Сарамаги з талановитими режисерами Й.Стадником, М.Бенцалем, безперечно, була доброю практичною школою для нього як майбутнього антрепренера.

У липні 1932 року польська влада дозволила йому відкрити свій український театр. Трупа рідко зупинялася у великих містах, переважно показувала вистави у середніх та малих містечках, а також у селах.

Склад трупи Б.Сарамаги був невеликий – від 14 до 19 осіб. Набір акторів проходив за принципом – брати людей музичних та наділених від природи добрим голосом. У репертуарі трупи на Тернопільщині і Прикарпатті були «Шельменкоденщик» Г.Квітки-Основ'яненка, «Пошились в дурні» М.Кропивницького, «Княжна Маріца» І.Кальмана, «Доллі» Г.Гірша та інші. Гастролював театр і на Бойківщині.

У трупі Б.Сарамаги в 1934 році починав свою сценічну діяльність народний артист України Ярослав Геляс.

В жовтні 1939 року з провідних акторів невеличких західноукраїнських труп – «Промінь» під керівництвом М.Комаровського, Театру ім.М.Садовського - П.Карабіневича і оперети Б.Сарамаги, в Тернополі було створено Український державний драмтеатр ім.І.Франка. У ньому Б.Сарамага працює капельмейстром, робить музичне оформлення вистав.

У 1950р. він разом з сім'єю переїхав до США й оселився в Детройті. Тут майже півтора десятиліття вчив дітей в українських школах співу й музики. Також організував симфонічний оркестр.

Музична спадщина Богдана Сарамаги досить різноманітна. Він автор творів для оркестру, пісень, двох кантат для дитячих хорів. У доробку нашого земляка – музика до п'єси І.Франка «Украдене щастя», оперет «Сади цвітуть» та «Королева балю у Ворохті», частина супроводу до «Марусі Богуславки» і семи релігійних пісень.

Помер Богдан Сарамага в Детройті 12 квітня 1975 року.

ЛІТЕРАТУРА

Богдан Сарамага – скрипаль і педагог //Михальчишин Я. З музикою крізь життя. – Львів, 1992. – С.122-124.

Гайда П. Богдан Сарамага //Шляхами Золотого Поділля: Тернопільщина і Скалатщина: Регіон. іст.-мемуар. зб. – Нью-Йорк; Торонто, 1983. – Т.3. – С.654-655., портр.

Медведик П. Богдан Сарамага //Тернопіль: Укр. гімназія в Тернополі. Дод. №3. – Тернопіль, 1992. – С.55-56., портр.

Мельничук Б. Портрет Богдана Сарамаги на тлі театру //Тернопіль вечірній. –

1992. – 9 трав.

Творча діяльність галицьких скрипалів та віолончелістів //Михальчишин Я. З музикою крізь життя. – Львів, 1992. – С.113-125.

С.122 – Б.Сарамага –
укр. скрипаль, композитор.

***

Сарамага Богдан – диригент, скрипаль //Водяний Б., Олексин Г., Ціж М. Короткий словник діячів української музичної культури. – Тернопіль, 1992. – С.39.

Сарамага Богдан (1905-1975), диригент //Енциклопедія українознавства /Під ред. В.Кубійовича. - Львів, 1998. - Т.7. - С.2710.

4 КВІТНЯ

90 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ КОНДРИ ЯРОСЛАВА МИКОЛАЙОВИЧА (4.04.1910-15.12.1944) – ПОЕТА, ПЕРЕКЛАДАЧА І ЛІТЕРАТУРНОГО КРИТИКА

Ярослав Кондра народився 4 квітня 1910 року в селі Юр'ямполі Борщівського району в сім'ї учителя. Закінчив середню школу в селі Шершенівка, гімназію – у Станіславі та політехнічний інститут. Писати почав ще під час навчання в гімназії.

У 1933 році став одним з активних співробітників літературного щомісячника «Вікна». В цьому ж році вийшла його перша збірка поезій «Юрба». Його твори вийшли друком в «Антології української поезії» і в «Бібліотеці поета». Останні роки життя тяжко хворів.

Помер Я.М.Кондра 15 грудня 1944 року у Львові, похований на Личаківському кладовищі.

ЛІТЕРАТУРА

Кондра Я.М. Поезії. – Львів: Кн.-журн. вид-во, 1958. – 162с.

Гаврилюк О.Я., Кондра Я.М. Поезії /Упоряд. М.Дубина. – К.: Рад. письменник, 1989. – 284с.

Кондра Я. На порозі світанку:[Вірш] //Дума про возз'єднання: Прозові та поетичні твори. – Львів, 1979. – С.10.

Кондра Я. Будинки; Осінній зрив; Проквітлі дні; Сонце нам оддайте! та інші поезії //Революційні поети Західної України. – К., 1958. – С.221-260.

Кондра Я. На порозі світанку; Поділля; Любов; Стривожена зоря:[Вірші] //Тернопіль: Літ. Тернопільщина. Дод. №2. - Тернопільщина, 1991. – С.19-20.

***

Демків Б. Світло далекої зорі //Вільне життя. – 1980. – 4 квіт.

Дубина М. Ярослав Кондра //Радуга. – 1989. - №8. – С.98-107.

Дуда І. Борщівщина літературна, мистецька, наукова //Літопис Борщівщини. Вип.5. – Борщів, 1995. – С.71-84.

С.82: Я.Кондра.

Козланюк П. Ярослав Кондра //Надзбручанська правда. – 1986. – 3 квіт.

Погребенник Ф. Зійшлись, і стріча та жива...:[Про творчу спадщину Я.Кондри] //Друг читача. – 1991. – 16 січ.

Сущицький Й. Ярослав Кондра //Літ. Україна. – 1980. – 8 квіт.

Шалайський В. Мужності нескорений борець //Надзбручанська правда. – 1985. – 11, 13, 16 квіт.

***

Кондра Ярослав Миколайович (4.IY.1910-15.XП.1944) //УЛЕ. – К., 1990. – Т.2. – С.550.

Кондра Ярослав (4.IY.1910-15.XП.1944) //Гкачов С., Ханас В. 250 імен на карті Тернопілля: Польсько-укр. культ. взаємини: Красзнав.-біограф. покажчик. – Тернопіль, 1996. – С.29.

12 КВІТНЯ

110 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВАВРОВОГО-ВИЛИВЧУКА ЮХИМА АНДРІЙОВИЧА (12.04.1890-2.12.1970) – УКРАЇНСЬКОГО ПОЕТА

Вавровий (Виливчук) Юхим Андрійович народився 12 квітня 1890 року в Попівцях Крем'янецького району. Вчився у сільській церковно-парафіяльній школі. 1904 року стає учнем Почаївської друкарні.

Наприкінці 1907 року, в пошуках кращої долі, переїжджає до Києва, де працює складачем у друкарнях Яковлєва та Чолокова.

Друкуватися почав 1911 року в журналах «Огни» і «Печатное слово».

1914 року, напередодні 100-річчя від дня народження Т.Г.Шеченка, Юхима Ваврового заарештовано за підготовку відзначення ювілею Кобзаря.

З приходом до Києва денікінців повертається до рідних Попівців. Тут його заарештовують білополяки. 1920 року звільнений і повертається до Києва. Більш як десять років віддав він армійській службі.

У ніч з 17 на 18 січня 1931р. його заарештовано як «ворога народу». У тюрмах він просидів аж до 1936р.

У вересні 1937р. – знову арешт. І вирок: десять років Сибіру. З 1950-го до 1953-го відбував ще одне ув'язнення у Красноярському краї.

Після двадцятирічного поневіряння у сталінських таборах повертається на Україну, в рідні Попівці, де жив на мізерну пенсію.

В останні роки життя Юхим Андрійович робив певні спроби, щоб видати збірку віршів. Але... В умовах брежневського застою це було марно.

Упорядником такої збірки віршів був літературознавець з Житомира Василь Півторадні.

Він уклав майже сто віршів поета, написав вступну статтю, зробив примітки. Збірка була здана до видавництва «Молодь», звідки потрапила в архів.

Правда, у 1967 році низка віршів Ю.Ваврового була опублікована в часописах «Україна», «Дніпро».

Помер 2 грудня 1970 року.

Вірші Ю.Ваврового друкувались посмертно у кварталнику «Поезія», газетах «Літературна Україна», «Друг читача», «Вільне життя».

Найскладніші життєві колізії, які випали на долю поета, не збили його з праведного шляху, не стерли любові до отчого краю, рідної землі, до поезії, віри у справедливість. Його поезія – це частка душі народу, вірним сином якого він був усе життя.

Скромною пам'яткою у вінок шани поета стане перша збірка його творів, яка видана в 1994р.

ЛІТЕРАТУРА

Виливчук-Вавровий Ю. Наче скошений цвіт...: Вибрані твори /Упоряд.

Г.Чернихівський. – Крем'янець, 1994. – 38с.

***

Виливчук Юхим: Автобіографія //Тернопіль. – 1996. - №3. – С.31.

Виливчук Ю. Слово; До матері; Восени; Прийшли вночі; У тайзі; Ми:[Вірші] //Тернопіль. – 1996. - №3. – С.32-33.

Поезії Юхима Ваврового /Публ. Г.Чернихівського //Друг читача. – 1990. – 19 лип.

***

Вікторов В. У вінок поета //Прапор перемоги. – 1990. – 24 квіт.

Світлій пам'яті Юхима Виливчука-Ваврового /Матеріали: Автобіографія. – Лист Ю.Виливчука до дочки Варвари //Діалог. – 1995. – 13 трав.

Тернисті дороги Юхима Ваврового //Чернихівський Г.І. Крем'янецьчина: Історичне та літературне краєзнавство: Матеріали на допомогу педагогам і студ. спец. навч. закладів та загальноосвітніх шкіл. – Крем'янець, 1992. – С.60-64.

Фарина І. І між людьми людей шукаю //Свобода. – 1995. – 23 трав.

Фарина І. Чекає книга видавця //Відродження. – 1991. – 3 серп.

Чернихівський Г. «А лелеки вертають на Україну...» //Народне слово. – 1991. – 6 верес.

Те ж: Гомін. – 1992. – 7 трав.

Чернихівський Г. «Земле! Буди у нас думи всеплідні...» //Тернопіль. – 1996. - №3. – С.29-30.

Чернихівський Г. Наче скошений цвіт //Вільне життя. – 1990. – 17 квіт.

Чернихівський Г.І. Поет революційного гарту //Тези доповідей і повідомлень 1-ї Терноп. обл. наук. історико-краєзнав. конференції. Ч.ІІІ. Секція У. Література і мистецтво. – Тернопіль, 1990. – С.12-13.

Чернихівський Г. «Світить огні» //Україна. –1991. - №26. – С.21-22.

Чернихівський Г. Світлій пам'яті Юхима Виливчука-Ваврового //Діалог. – 1995. – 13 трав.

Чернихівський Г. Тернисті дороги Юхима Ваврового //Вавровий-Виливчук Ю. Наче скошений цвіт.... – Крем'янець, 1994. – С.3-8.

Чернихівський Г. «Пройшов і крізь бурю, і сліпу заметіль» //Друг читача. – 1990. – 19 лип.

Чернихівський Г. Тернова доля поета //Ровесник. – 1990. - №14 (1-7 квіт.).

***

Вавровий Юхим Андрійович (12.IY.1890-2.XP.1970) – український поет //УЛЕ. – К., 1988. – Т.1. – С.259.

12 КВІТНЯ

60 РОКІВ З ДНЯ ВІДКРИТТЯ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМ.В.ГНАТЮКА (12.04.1940)

Тернопільський державний педагогічний університет – найстаріший вищий навчальний заклад на Тернопіллі. Його історія розпочинається з часу відкриття, 1 жовтня 1805 року, Кременецької гімназії.

У 1818 році вона була перейменована в ліцей. В 1831 році, після активної участі студентів і ряду викладачів у визвольному русі, ліцей був закритий, а його матеріальна база послужила створенню в Києві університету св.Володимира (сьогодні Київський державний університет ім.Т.Г.Шевченка).

В 1920 році Кременецький ліцей відновив свою роботу.

15 квітня 1940 року у Кременці був відкритий учительський інститут, який 4 серпня 1950 року реорганізовано в педагогічний.

У 1969 році інститут перебазовано в м.Тернопіль.

За роки свого існування педінститут підготував понад 30 тис. учителів. Значно зріс контингент студентів, професорсько-викладацький склад, зміцніла навчально-матеріальна база. Якщо на час реорганізації учительського інституту в педагогічний у вузі працювало 43 викладачі, в тому числі 3 доценти, то в даний час на 40 кафедрах університету працює 446 викладачі, в тому числі 30 докторів наук, професорів, 237 кандидатів наук, доцентів. На десяти факультетах навчається 5339 студентів. Університет готує вчителів з 29 спеціальностей.

Функціонує факультет післядипломної освіти, де кожного року проходять перекваліфікацію близько 200 колишніх випускників вищих навчальних закладів.

У 1989 році при вузі відкрито ліцей фізико-математичного профілю, а в 1991р. – аспірантуру.

Випускники університету працюють майже у всіх областях України.

Понад 100 колишніх студентів захистили кандидатські та докторські дисертації і працюють у вищій школі, науково-дослідних установах України та за її межами.

В 1997 році Тернопільський педагогічний інститут реорганізовано в університет і присвоєно ім'я В.М.Гнатюка.

ЛІТЕРАТУРА

Про створення Тернопільського державного педагогічного університету //Постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України. – 1997. - №7. – С.30.

Постановою Кабінету Міністрів присвоєно ім'я В.М.Гнатюка Терноп. пед. університету //Вільне життя. – 1997. – 25 листоп.

***

Історія Тернопільського державного педагогічного інституту в цифрах і фактах //Студентський вісник. – 1995. – 22 лют.

Бригінець М., Забокрицький І. Так починалась історія //Студентський вісник. – 1990. – 11 січ.

Бутницький І. Перший вуз Надзбруччя //Ровесник. – 1980. – 17 квіт.

В Кременецькому педагогічному //Вільне життя. – 1964. – 4 верес.

Гайда В. «Тернопільський педінститут належить до грандів педосвіти України...» //Тернопіль вечірній. – 1996. – 22 трав.

Галій Н. Лицарі науки //Вільне життя. - 1980. - 16 квіт.

Голубєв К. На бистрині: /Фоторепортаж про Терноп. пед. ін-т/ //Рад. освіта. – 1981. – 21 січ.

Гуцал П.З. Так скільки років нашому вузу? //Студентський вісник. – 1995. – 22 берез.

Забокрицький І. Здалеку і зблизька //Вільне життя. – 1965. – 10 квіт.

Іващенко Ю.В. На старті пошуку:[Про перебудову діяльності] //Поч. школа. – 1989. - №3. – С.2-4.

Кравець В. Знайомтесь з нашим вузом //Студентський вісник. – 1995. – 1 черв.

Овсянна Л. Крила дав педінститут //Вільне життя. – 1997. – 14 лют.

Теличин Д. Світлого імені повпреди: Фоторепортаж:[Про Терноп. пед. ін-т та його вихованців] //Ровесник. – 1978. – 28 берез.

Черевчук Т. Учора інститут, сьогодні – університет:[Фоторепортаж] //Свобода. – 1997. – 7 жовт.

Чернихівський Г. Кузня педагогічних кадрів //Прапор перемоги. – 1965. – 15 верес.

***

Балюх В. В університетських мантиях //Ровесник. – 1997. – 10 жовт.

Барна М. Запрошуємо до магістратури //Вільне життя. – 1998. – 10 лип.

Барна М. Наша гордість: Сьогodenня хіміко-біологічного факультету педуніверситету //Вільне життя. – 1998. – 7 лют.

Кравець В. «Є мета, є й сила» //Вільне життя. – 1997. – 3 жовт.

Кравець В. «У перспективі плануємо стати класним університетом» //Тернопіль вечірній. – 1997. – 4 жовт.

Стрільчук М. Vivat, університет //Тернопіль вечірній. – 1997. – 8 жовт.

***

Полянський Олег (26.УІ.1950) [доцент ТПУ] //Ткачов В., Ханас В. 250 імен на карті Тернопілля: Польсько-укр. культ. взаємини. – Тернопіль, 1996. – С.38.

Працю мозку й серця кров він віддав студентам:[Спогади про викладача Кременецьк. пед. ін-ту В.П.Андрієвського] //Свобода. – 1997. – 21 черв.

Садовська Г. Володимир Кравець. Ректор. Педагог. Людина //Тернопілля'97: Регіон. річник. – Тернопіль, 1997. – С.230.

14 КВІТНЯ

105 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ГІРНЯКА ЙОСИПА ЙОСИПОВИЧА (14.04.1895-17.01.1989) – УКРАЇНСЬКОГО АКТОРА, РЕЖИСЕРА

Йосип Гірняк народився 14 квітня 1895 року в Струсові, в дяківській родині. Вчився в гімназії у Коломиї, а потім у Станіславі. З ранніх літ захоплювався виставами.

«Вперше попав я в театр «Руської бесіди», згадує Й.Гірняк – в 1905 році в Коломиї на «Хазяїна» Карпенка-Карого». Вдруге через рік він зустрівся із театром «Руська бесіда», коли вчився у першому класі гімназії у Станіславі. Як актор дебютував 1914 року в театрі «Руська бесіда». Здібного юнака прийняли до театру Січових Стрільців. Під керівництвом режисера Євгена Коханенка грає провідні ролі в багатьох виставах, співає в операх.

У 1922 році Й.Гірняка запрошують до театру «Березіль». Стає одним із провідних акторів, найвірнішим однодумцем Леся Курбаса. Популярність Гірняка була зумовлена його самобутнім комедійним обдаруванням. Тож із заповзяттям він вчиться у створеній Курбасом студії.

Вершиною сценічної майстерності Й.Гірняка на сцені театру «Березіль» став трагіротескний образ маклера Зброжека в п'есі «Маклена Граса». Прем'єра її стала фатальною для автора М.Куліша, режисера Л.Курбаса, актора Й.Гірняка. Всі були заарештовані, а вистава заборонена.

Роки важких випробувань не вбили віри у життя.

У 1940 році разом із дружиною приїздить до Києва, потім до Харкова.

У 1944 році Й.Гірняк і О.Добровольська виїхали в Австралію, а потім до Німеччини. Деякий час вони працюють в українському театрі, що був організований при таборі переміщених осіб. В 1947 році оселилися в Нью-Йорку.

Понад 25 років працював у школі драматичної майстерності, яка підготувала багато українських акторів.

Останні роки життя він віддав праці над «Споминами».
Помер Й.Гірняк 17 січня 1989 року у Нью-Йорку.

ЛІТЕРАТУРА

Гірняк Й. Спомини. – Нью-Йорк, 1952. – 473с.

Гірняк Й. Вибрані листи //Світовид. – 1995. - №4. – С.50-73; іл. – Бібліогр. С.69-73.

Гірняк Й. До сторіччя з дня народження Катерини Рубчакової //Сучасність. – 1983. - №7-8. – С.63-75.

Гірняк Й. З книги «Спомини» //Укр. театр. – 1990. - №1. – С.14-18; №2. – С.26-28.

Гірняк Й. Лебедина пісня Леся Курбаса //Київ. – 1951. - №4. – С.169-172.

Гірняк Й. Людина, якій «везло»: [Про О.Корнійчука] //Сучасність. - 1970. - №9. - С.48-52.

Гірняк Й. Моя біографія /Публ. Г.Дутчак //Кіно. Театр. – 1998. - №3. – С.34-36.

Те ж: Русалка Дністрова. – 1998. - №18-20 (жовт.).

***

Гірняк Йосип – актор, режисер, педагог //»Журавлина» книга: Тернопільська українська західна діаспора. Словник імен. А-І. – Тернопіль, 1999. – Ч.1. – С.129.

З хроніки подій культурного життя на західно-українських землях 1942р. //Культурне життя в Україні. Західні землі: Документи і матеріали 1939-1953. – К, 1995. – Т.1. – С.152-162.

Ревуцький В. В орбіті світового театру. – К., Харків; Нью-Йорк, 1995. – 243с., іл.

Про Й.Гірняка див.:

Покажчик імен С.227.

Рубльов О.С., Черченко Ю.А. Сталінщина й доля західної української інтелігенції 20-50-ті роки ХХ ст. – К.: Наук. думка, 1994. – 349с.

С.32,114,132:

Про Й.Гірняка.

Танюк Л. Марьян Крушельницький. – М.: Искусство, 1974. – 223с., іл., портр.

С.60,70,76,96,99,100:

Про Й.Гірняка.

Хмурий В., та ін. В масках епохи: Йосип Гірняк /Хмурий В., Дивнич Ю., Блакитний Є. - Б.М.: Б.В., 1948. – 112с.

***

Андрущук Т. Шлях театру до незалежності //Сучасність. – 1997. - №12. – С.151.

Антонюк Н. Знаний і незнаний Іларіон Чолган:[Й.Гірняк - керівник театру-студії] //Дзвін. – 1997. - №5-6. – С.144-145.

Антонюк Н. На шляхах творчих пошуків: До сценічної співпраці Йосипа Гірняка та Іларіона Чолгана //Сучасність. – 1998. - №5. – С.122-127.

Бойчук Б. Йосип Гірняк і Олімпія Добровольська //Сучасність. – 1975. - №4. – С.16-30.

Бубній П. Йосип Гірняк, побратим Остапа Вишні //Тернопіль. – 1991. - №1. – С.43-44.

Бубній П. На вівтарі краси: Минуло 100 років від дня народження актора, режисера Й.Гірняка //Свобода. – 1995. – 18 квіт.

«Від шекспірівського реалізму – до реалізму доби. На тій дорозі був наш театр на чолі з Курбасом»: 3 листів Йосипа Гірняка до Ірини Стешенко //Культура і життя. – 1995. – 12 квіт.

Гайдукевич Я. Родина Гірняків //Свобода. – 1995. – 11 лип. – (Славетні імена).

Гірняк Йосип (14.04.1895-17.01.1989) //Теребовлянщина: Іст.-краєзнав. та літ.-мист. журнал. – 1999. – Вип.1. – С.112-114.

Грицеволя П. Актор головної ролі: Олександр Довженко називав його гру геніальною //Тиждень. – 1997. – 18-24 квіт. – (Вибрані часом).

Канарська Г. Йосип Гірняк, якого ми не знаємо //Укр. театр. – 1995. - №4. – С.23.

Корнієнко Н. ...А далі – Пантеон //Культура і життя. – 1995. – 12 квіт.

Корнієнко Н. Актор з великої літери //Урядовий кур'єр. – 1995. – 15 квіт.

Корнієнко Н. Актор як метафізична проблема: Лесь Курбас та Йосип Гірняк //Укр. театр. – 1997. - №1. – С.30-31.

Корнієнко Н. Чарлі Чаплін українського театру //Укр. культура. – 1995. - №7-8. – С.12-16.

Кушнерик Г. Під покровом Мельпомени //Воля. – 1995. – 1 верес.

Муяссарова Н. Видатний майстер трагігротеску //Народне слово. – 1995. – 21 квіт.

Нескорені березільці //Сучасність. – 1986. - №3. – С.120-123.

Ревуцька В. Нескорені березільці //Сучасність. – 1985. - №7-8. – С.91-103.

Ткач В. Вікно: Мрії та історії:[Спогади] //Культура і життя. – 1995. – 17 трав.

Федорук О. Ми одного роду... //Вільне життя. – 1990. – 22 серп.

Черкашин Р. Майстер трагігротеску //Укр. театр. – 1990. - №1. – С.14-17.

***

Гірняк Йосип Йосипович (14.04.1895-17.01.1989) //Митці України: Енцикл. довідник. – К., 1992. – С.159.

Гірняк Йосип //Енциклопедія українознавства /Під ред. В.Кубійовича. – Львів, 1993. – Т.1. – С.384.

Гірняк Йосип (1895-1989) //Мистецтво України: Біогр. довідник /За ред. А.В.Кудрицького. – К., 1997. – С.151.

18 КВІТНЯ

**70 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
РАДЗІЄВСЬКОГО ВОЛОДИМИРА
ОЛЕКСАНДРОВИЧА (18.04.1930) –
КРАЄЗНАВЦЯ, ЧЛЕНА СПІЛКИ
ЖУРНАЛІСТІВ, ПОЧЕСНОГО ЧЛЕНА
ГЕОГРАФІЧНОГО ТОВАРИСТВА
КОЛИШНЬОГО СРСР, ПОЧЕСНОГО
ЧЛЕНА УКРАЇНСЬКОЇ СПЕЛЕОЛОГІЧНОЇ
АСОЦІАЦІЇ, АВТОРА ЧИСЛЕННИХ**

ПУБЛІКАЦІЙ

Володимир Радзієвський народився 18 квітня 1930 року в містечку Миколаїв Хмельницької області, в учительській сім'ї.

Трудову діяльність розпочав з 1947р. в Підволочиській СШ, де працював до 1959 року. Закінчив фізико-математичний факультет Коломийського вчительського інституту в 1955 році.

З 1959 року – в дитячому туризмі. Методист, завідуючий методичним відділом обласного центру туризму краєзнавства і експедицій учнівської молоді.

Спеціалізується з історико-географічного краєзнавства.

Автор путівників, нарисів, науково-популярних статей про історію, природу, спелеологію, екологію Поділля.

Консультант і учасник створення краєзнавчого кінофільму про печери Поділля «Людина шукає райдугу»(1965), автор сценарію краєзнавчого телефільму «Медобори» (1975).

Автор сценаріїв і текстів телефільмів (спільно з облдержтелерадіокомітетом): «В краю неопалимої купини»(1997), «Світ під кам'яним небом»(1998), «Шумить під вітром

ковила»(1999).

Відзначений Золотою медаллю Центральної Ради по туризму і екскурсіях, Почесним знаком «Природозахисник» (Болгарія). Опублікував понад 150 праць.

ЛІТЕРАТУРА

Радзієвський В.О. Збруч – ріка єднання: Путівник /Фото В.Бурми та ін. – Львів: Каменярь, 1969. – 163с., іл.

Радзієвський В.О. Кременецькі гори: Путівник по туристському маршруту. – Львів: Каменярь, 1976. – 112с., іл.

Радзієвський В.О., Бурма В.О. Медобори: Путівник. Вид.2-е зі змін. і доп. – Львів: Каменярь, 1975. – 88с., іл.

Радзієвський В.О. Подорож у підземну казку: Путівник по карстових печерах Тернопільщини. – 2-е вид., доп. і перероб. – Львів: Каменярь, 1984. – 56с., іл.

Радзієвський В.О. У печерних лабіринтах Тернопільщини. – К.: Здоров'я, 1967. – 63с., іл.

Лавренюк В.А., Радзієвський В.О. Тернопільщина туристська: Путівник. – Львів, 1983. – 126с., іл.

***

Радзиевский В. Влекут пещеры //Правда Украины. – 1985. – 30 мая. – (Мир увлечения).

Радзієвський В.О. Заповідник «Медобори» та питання рекреації і туризму //Проблеми становлення і функціонування новостворених заповідників: Матеріали наук.-практ. конференції 12-15 черв. 1995. – Гримайлів, 1995. – С.69-70.

Радзієвський В. Змагання у мороці таємничої ночі //Тернопіль вечірній. – 1994. – 31 серп.

Радзієвський В. Золота Діброва: Етюд //Вільне життя. – 1979. – 18 верес.

Радзієвський В. На дистанціях спелеорієнтування //Тернопіль вечірній. – 1993. – 4 верес.

Радзієвський В. Найбільші у Європі придністровські печери невдовзі зможуть стати туристичною Меккою для всієї Європи //Тернопіль вечірній. – 1995. – 9 верес.

Радзієвський В. Перший Всесоюзний [зліт спелеологів, який проходив на Тернопіллі] //Вільне життя. – 1979. – 17 жовт.

Радзієвський В. Печера Озерна: у світі мало таких //Свобода. – 1995. – 13 жовт.

Радзієвський В. Печери просять захисту //Русалка Дністрова. – 1992. - №6 (груд.). – (Екологічний світлофор).

Радзієвський В. Печери: романтика, пізнання, радість //Свобода. – 1995. – 26 верес.

Радзієвський В. Підземні палаци Поділля:[Про дослідження печер на Тернопіллі] //Вільне життя. – 1978. – 1 лип.

Радзієвський В.О. Підземний літопис життя //Людина і світ. – 1979. - №10. – С.12-17.

Радзієвський В. Пошуку немає кінця: Розп. про Терноп. клуб спелеологів і спелеотуристів «Поділля» //Спорт. газета. – 1980. – 20 груд. – (Цікавий досвід).

***

Радзієвський В. «Ви чули, як росте трава»:[Розм. з краєзнав. про його роботу з дослідження рідного краю. Зап. В.Сушкевич] //Вільне життя. – 1986. – 13 трав.

Боженко Г. Патріарх спелеології //Екологічний сполох. – 1998. - №11 (листоп.).

Добровольський М. А казка не кінчається:[Про краєзнавця, спелеолога В.Радзієвського] //Вільне життя. – 1997. – 2 верес. – (Слово до ювілею).

Добровольський М. «Завжди вабить незвіданість»:[Розм. з В.О. Радзієвським] //Вільне життя. – 1980. – 1 трав. – (Зустрічі з цікавими людьми).

***

Ельгорт Б. Запрошення до мандрівки:[Про кн. В.Радзівського «Кременецькі гори»] //Вільне життя. – 1978. – 4 трав.

Під золотими куполами:[Про кн. В.Радзівського «Кременецькі гори»] //Прапор перемоги. – 1976. – 14 груд.

Хома В. Написав їх краєзнавець:[Про кн. В.Радзівського «Медобори»] //Рад. слово. – 1980. – 8 трав.

Хома В. Путівник земляка:[Про кн. «Кременецькі гори» В.Радзівського] //Шляхом Ілліча. – 1978. – 11 лют.

***

Радзівський Володимир Олександрович (18.IV.1930) //Баженов Л.В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX-XX ст.: Історіографія. Бібліографія. Матеріали. – Кам'янець-Подільський, 1993. – С.326.

19 КВІТНЯ

100 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ОБАЛЯ ПЕТРА ПАВЛОВИЧА (19.04.1900-26.05.1987) – УКРАЇНСЬКОГО ЖИВОПИСЦЯ І ГРАФІКА

Петро Павлович Обаль - одна із найяскравіших постатей в українському мистецтві.

Народився художник в селі Ободівка Підволочиського району 19 квітня 1900 року. Нахил до творчості у нього проявився ще з ранніх літ. Він навчався у скульптурній майстерні у Львові, потім у Краківській Академії Красних Мистецтв, де займався живописом і графікою, що стали справою його життя.

І хоча в 20-30-х роках художник стає широко відомим, йому доводиться перебиватись за межами батьківщини в школах польського Помор'я на посаді вчителя малювання. Лише у 1942 році Обаль назавжди переїхав жити до Стрия.

У 1950 році художника арештовують. У сталінських таборах він провів сім років. А потім прийшла воля, напівголодне існування у чужій хаті, дискримінація.

Живопис П.Обаля - то, насамперед, неповторні подільські й прикарпатські краєвиди, для яких властива декоративність («Лемківські ниви», «Захід сонця», «Дорога в полі», «Золоте Поділля»).

У доробку художника також високомистецькі портрети: «Студентка», «Діти», «Автопортрет».

Значним є вклад П.Обаля в українську графіку. Його дереворити й ліногравюри відзначаються композиційною вишуканістю та глибоким емоційним насиченням образів («Робітник», «Дроворуб», «У світ», «В задумі»). Не чужими були для художника алегоричні образи й мотиви.

До війни твори П.Обаля виставлялися у Львові, Берліні, Відні, Празі, Чикаго.

Перша персональна виставка творів художника відбулася в 1940 році у Стрию. У Тернополі виставка його робіт була влаштована двічі - в 1966 році, після так званої реабілітації, та ювілейна - у 1980 році.

Помер художник 26 травня 1987 року і похований у своєму рідному селі Ободівка.

ЛІТЕРАТУРА

Обаль П.П. Петро Обаль: Виставка живопису і графіки. – Львів, 1976. – 15с.

***

Герета І. Майстер живопису //Ровесник. – 1985. – 20 квіт.

Герета І. Петро Обаль //Тернопіль: Художники Тернопільщини. – 1994. - №2-3. – С.10.

Дорош А. Закоханий у погоже небо //Збручанська зоря. – 1985. – 18 квіт.

Зборівський Р. Співець Надзбручанського краю //Збручанська зоря. – 1975. – 18 верес.

Лабінський Б. П.П.Обаль: «У барвах бачу рідну землю»: [Про персональну виставку живопису і графіки художника] //Ровесник. – 1980. – 13 верес.

Саноцька Х. Новели у фарбах //Вільне життя. – 1965. – 7 квіт.

***

Обаль Петро Павлович (19.04.1900-26.05.1987) //Митці України: Енцикл. довідник. – К., 1992. – С.428.

Обаль Петро Павлович (19.04.1900-26.05.1987) //Українські радянські художники. Довідник. – К., 1972. – С.332.

5 ТРАВНЯ

145 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ОСИПОВИЧЕВОЇ АНТОНІНИ (5.05.1855-22.11.1926) – ДРАМАТИЧНОЇ АРТИСТКИ І СПІВАЧКИ

Народилася Антоніна Осиповичева 5 травня 1855 року в Празі, в сім'ї чеського кравця. Батьки тоді й думати не могли, що доля закине їх на Східну Слов'янщину, а дівчинку поставить на службу українському театральному мистецтву. У трьохрічному віці Антоніна з родиною переїхала до Тернополя. Тут пройшли її дитячі і юнацькі роки.

Велику роль у формуванні її мистецьких смаків відіграли гастролі в Тернополі українського народного театру, що часто приїздив зі Львова.

В 1877 році вона вступає до польської мандрівної трупи Пясецького, що виступала в Тернополі. Перший її дебют був в оперетці «Жаки», а опісля з великим успіхом зіграла роль Марії у французькій мелодрамі «Дві сироти». Антоніна вдало відтворювала головні образи в драмах, зокрема, в народних.

З роками переходить на ролі характерних героїнь. Основні її ролі: Терпелиха («Наталка Полтавка» І.Котляревського), Вустя («Не ходи Грицю»), Варка («Безталанна»), Стеха («Назар Стодоля» Шевченка), Анна («Украдене щастя» І.Франка), Івга («Чорноморці» Лисенка), Чіпра («Циганський барон» Штрауса) та багато інших.

Талановиту гру артистки бачили глядачі Тереховлі, Чорткова, Борщова, Заліщик, Бучача та багато інших міст нашого краю.

22 листопада 1926 року велика артистка померла у Львові.

ЛІТЕРАТУРА

Ревуцький В. В орбіті світового театру. – К.; Харків; Нью-Йорк, 1995. – 243с., іл.

С.7, 8, 93, 95-99, 109, 210:

Про А.Осиповичеву.

Рудницький М. Антоніна Осиповичева //В наймах у Мельпомени. – К., 1963. – С.182-192.

Український драматичний театр. – К., 1967. – Т.1. - 450с.

С.300,304,308,335,416-418,427,430-433:

Про А.Осиповичеву.

Чарнецький С. Вибране. – Львів: Кн.-журн. вид-во, 1959. – 200с.

С.134,145,156,162,179-181:

Про А.Осиповичеву.

Медведик П. Антоніна Осиповичева //Вільне життя. – 1961. – 4 груд.

***

Осиповичева Антоніна //Митці України: Енцикл. довідник. – К., 1992. – С.437.

Осиповичева Антоніна (1855-1926) //Мистецтво України: Біогр. довідник /За ред. А.В.Кудрицького. – К., 1997. – С.453.

6 ТРАВНЯ

100 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ГОРОШКА ЮРІЯ (6.05.1900-8.10.1980) – УКРАЇНСЬКОГО ПОЕТА

Юрій Горошко народився 6 травня 1900 року в селі Передмірка Лановецького району, у селянській родині. Вчився у двокласній церковно-приходській школі. Тягнувся до знань, але коштів на освіту для сина у його батьків не було. І довелося ще в підлітковому віці стати до праці. Та виснажливі будні залізника не пригасили його тягіння до знань. Хлопець починає займатися самоосвітою. Він багато читає, відкриваючи для себе поезію Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки...

Сам пробує свої сили у літературній творчості. В 1927 році у співавторстві з С.Лазебою видає збірку «Поезії». Вірші і статті нашого земляка з'являються у багатьох прогресивних західноукраїнських виданнях.

Юрій Горошко прилучався і до активного громадського життя. Він був членом Української радикальної партії, створеної в 90-х роках минулого століття Іваном Франком та Михайлом Павликом. У роки польської окупації започаткував на Лановеччині кооперативний рух. За захист інтересів простого люду його переслідувала влада, запроторивши у Березу Картузьку, звідки повернувся у 1939 році.

Був учасником Другої світової війни. Навчався у Кременецькому учительському інституті. До виходу на заслужений відпочинок працював у школах Лановеччини. У ті роки захоплювався збиранням фольклору. Увесь його фольклорний доробок нині зберігається у фондах Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім.М.Рильського Національної Академії Наук.

Помер він 8 жовтня 1980 року.

Похований у рідному селі Передмірка.

ЛІТЕРАТУРА

Горошко Ю. Закриті всі вікна...; Сонце згасло за горою...; Кажуть, ніби в кожній краплі...; Не можу, кохана, без тебе я жити...; Чорнява Рахіль розкрита лежить...; До зеленої альтани...; Як була ти ще маленька...:[Вірші] //Тернопілля'95: Регіон. річник. – Тернопіль, 1995. – С.414-415.

Пісні Тернопільщини: Календарно-обрядова та родинно-побутова лірика: Пісенник. Вип.1. /Упоряд.: С.І.Стельмашук, П.К.Медведик. Вступ. ст. П.Медведика. – К.: Муз. Україна, 1989. – 495с.

С.24,34,49,75,77,134,166,184,
186,196,218,227,235,268,270,272,414:
Пісні зап. Ю.Горошком.

***

Фарина І. Забутий поет Юрій Горошко //Тернопілля'95: Регіон. річник. – Тернопіль, 1995. – С.413-414.

Фарина І. Бентежне слово пам'ять береже //Свобода. – 1996. – 11 черв.

9 ТРАВНЯ

55 РОКІВ ПЕРЕМОГИ У ВЕЛИКІЙ ВІТЧИЗНЯНІЙ ВІЙНІ 1941-1945 р.р.

Друга світова війна стала для жителів Тернопільщини, як і всієї України, важким випробуванням. Вогняний смерч обпалив чи не кожную хату, сім'ю, родину, залишивши на чорних згарищах тисячі вдів і сиріт. Майже до кожного житла не повернулись з фронтів доріг батько чи син, загубились у чужинецькій неволі брат чи сестра.

Фашистські нелюди нищили наші міста і села, глумилися над пам'ятками культури, плюндрували квітучі сади і поля. У своїй ненависті окупанти не знали меж.

Тернопілля, розташоване в благодатній природно-кліматичній зоні на щедрих, багатих землях, стало для ворогів ласим шматком, і вони не гребували ніякими засобами, вимітаючи до «фатерлянду» хліб, виганяючи худобу, забираючи на каторжні роботи наших юнаків і дівчат – цвіт української нації.

Окупація німецькими фашистами Тернопільщини принесла нещастя, яких не могли навіть передбачити жителі області.

Тернополяни мужньо боронили свою землю від лютого напасника. Зі зброєю в руках ішли до лав Червоної Армії, діяли в Українській Повстанській Армії. Мирні жителі міст і сіл області чинили фашистам відчайдушний опір, саботуючи їх накази і розпорядження про хлібоздачі та примусові роботи.

Боротьба проти фашистських загарбників з кожним днем наростала. І червоні партизани, й українські повстанці, дезорганізуючи регулярні німецькі війська, сприяли успішному просуванню Радянської Армії на Захід і швидкому очищенню області від коричневої чуми фашизму.

Перемога над фашизмом – чумою ХХ століття – кувалася спільними зусиллями фронту і тилу, незламною волею воїнів, робітників і хліборобів.

У боях за міста і села Тернопільщини відзначилися тисячі солдатів і офіцерів.

Уродженці Тернопільщини С.Кошель, А.Кживонь, І.Дворський та Ю.Гюбнер одержали високе звання Героя Радянського Союзу.

Тернополяни свято бережуть пам'ять про героїв: у їх честь споруджено меморіальний комплекс у парку Слави, доглядається меморіальне кладовище.

Іменами героїв названі вулиці.

ЛІТЕРАТУРА

Визволення України: Велика Вітчизняна війна. 1941-1945: Хронологічний довідник. До 55-ї річниці визволення України від німецько-фашистських загарбників. – К.: Парламентське вид-во, 1999. – 135с.

Про визволення Тернопільщини
див. географ. покажчик: С.130-134.

Гасай Є. Не втомлюся шукати: Докум. нарис /Передм. «До джерел»

Б.Хаварівського. Ред. Терноп. Книги Пам'яті. – Тернопіль, 1998. – 219с., портр., фото.
Історія міст і сіл Української РСР: В 26 т. Тернопільська область. – К.: Гол. ред. Укр. рад. енциклопедії АН УРСР, 1973. – 640с.

На стор. кн. є відомості про
Велику Вітчизняну війну на Терноп.

Книга Пам'яті України. Тернопільська область: У 3 т. – Львів: Каменяр, 1995.

Т.1. – 1995. – 783с., 8 арк. іл.

Т.2. – 1995. – 614с.

Т.3. – 1996. – 791с.

Косик В. Україна під час другої світової війни 1938-1945: З фр. переклав Р.Осадчук. – К.; Париж; Нью-Йорк; Торонто, 1992. – 725с.

Муковський І.Т., Лисенко О.Є. Звитяга і жертвність: Українці на фронтах другої світової війни /За ред. В.Д.Конашевича. – К.: Пошуково-видавниче агенство «Книга пам'яті України», 1997. – 568с.

На сс.59,411,412,417,418,429
згадується Терноп.

Стецько Я. Незалежність України і німецький наступ //В боротьбі за Українську Державу. – Львів, 1992. – С.37-41.

Трилінський І. Весняний бурелом: Літопис покоління останнього призову. – Тернопіль, 1994. – 223с.

Чернявський Ф.Ф. У дні тяжких випробувань:[Велика Вітчизняна війна на Тернопільщині] //І наша частка в перемозі: Докум. нариси, статті. Архів. докум. і матеріали. – Львів, 1987. – С.30-38.

***

Андрушків Б. Правда про кожную краплину крові, про кожную сльозу: Вклонімося низько нашим сивочолим ветеранам, які мужньо захищали Вітчизну. Вони на цей поклін заслуговують //Правда України. – 1999. – 27 окт.

Вербинський М. Взяття «Тернопільських воріт» //Армія України. – 1999. – 18 трав.

Гасай Є. Тернопільщина в літописі звільнення України //Свобода. – 1999. – 2 листоп.

Гуменюк П. Перемога: Ціна і наслідки //Тернопіль вечірній. – 1994. – 14 трав.

9 травня – День Перемоги: Темат. вип. //Свобода. – 1999. – 8 трав.

З нагоди 55-ої річниці визволення України від німецько-фашистських загарбників медалью «Захиснику Вітчизни» Президент нагородив голову Тернопільського обл. відділення Всеукр. об'єднання ветеранів В.Д.Собківа //Вільне життя. – 1999. – 28 жовт.

Коваль М. Битва за Україну: Погляд через роки і час //Вісник Надзбруччя. – 1994. – 7 жовт.

Муковський І. Ціна перемоги: військові втрати України //Розбудова держави. – 1996. - №5. – С.42-47.

Никоненко В. Світла вдячність поколінь: До 55-ї річниці визволення області від фашистських загарбників //Свобода. – 1999. – 5 черв.

Підгірський О. Такою була ця війна: Новий погляд на подію //Вісник історії краю. – 1996. - №6.(черв.).

Сінкевич Б. Вшанування ветеранів //Тернопіль вечірній. – 1999. – 21 квіт.

Таран П. І радість, і квіти, і сльози //Вільне життя. – 1999. – 17 квіт. – (55-річчя визволення Тернополя).

У пам'яті людській – довічно:[Темат. стор. до 55-ої річниці визволення Тернополя] //Тернопіль вечірній. – 1999. – 14 квіт.

Фашизм ненавиділи всі //Свобода. – 1999. – 31 лип. – (До 55-річчя звільнення області від гітлерівських загарбників).

Як здобувалась перемога:[Архіви] //Ровесник. – 1998. - №17-18 (трав.). – С.3.

Якушкін І. Хроніка подвигу: До 55-ї річниці визволення Тернопільщини від німецько-фашистських загарбників //Тернопіль вечірній. – 1999. – 19 трав.

14 ТРАВНЯ

80 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ СТЕЦЬКО СЛАВИ (14.05.1920) – ВИДАТНОЇ ГРОМАДСЬКО- ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЧКИ

Стецько Слава (Музика Євгенія) народилася 14 травня 1920р. в селі Романівка Терехівського району. Закінчила Терехівську гімназію. В 1939 році вступила на медичний факультет Львівського університету. Працювала вчителькою в школі. Але підступна доля не дала їй змоги жити на рідній землі. З 1945р. С.Стецько перебуває у вимушеній еміграції. Вона принципово не приймає громадянства жодної чужинської держави, сподіваючись стати громадянкою тільки незалежної України.

Їй випало щастя працювати в когорті славних українських лицарів-націоналістів. Це – з провідником ОУН Степаном Бандерою, Ярославом Стецьком та іншими відомими членами Проводу ОУН з усіх континентів.

Слава Стецько є почесним членом Канадської Ліги жінок, Української жіночої організації Великобританії. Довго була членом СУМу, Проводу ОУН, ЦК АБН, а з 1986 року Президентом АБН. Відтоді – член Президії ВАКЛ (Світової Антикомуністичної Ліги) і співголова Європейської Ради за Свободу.

Слава Стецько вперше приїхала в Україну в червні 1991 року, щоб взяти участь у відзначенні 50-ліття Акту відновлення державної незалежності України. У цьому ж році її обрано Головою Проводу Організації Українських Націоналістів. У березні 1992 року вона організує конференцію українських націоналістів у Києві, а в жовтні на установчому з'їзді КУН С.Стецько обрали Головою.

2 березня 1997р. її обрано депутатом Верховної Ради України від Надвірнянського виборчого округу №201 Івано-Франківської області.

Усе своє життя Слава Стецько присвятила боротьбі за Україну, чесно виконуючи заповідь Декалогу: «Здобудеш Українську Державу, або загинеш в боротьбі за неї».

ЛІТЕРАТУРА

Стецько С. Весна тривоги нашої: /Розм. журн. М.Базиліук //Шляхом перемоги. – 1999. – 7 квіт.

Стецько С. Вірю в перемогу //Шлях перемоги. – 1998. – 18 лют.

Стецько Я. «Геополітичне положення змушує нас бути сильними, а для цього потрібно подолати внутрішні протиріччя» //Молодь України. – 1993. – 13 лип.

Стецько Я. Єдино правильний шлях //Дзвін. – 1993. - №5. – С.2.

Стецько С. З ідеями Степана Бандери за його життя і по смерті //Шлях перемоги. – 1999. – 7 квіт. – (До 90-річчя провідника ОУН Степана Бандери).

Стецько С. «Конгрес має чітку позицію»:/Бесіду вела О.Дмитренко //Шлях перемоги. – 1998. – 7 жовт.

Стецько Я. «Мій дім – завжди в Україні»:[Розм. вела О.Гуцал] //Аргументы и факты. Украина. – 1997. - №23. – С.15.

Стецько С. Нам світить зоря України //Шлях перемоги. – 1994. – 3 верес. – (Три роки незалежності).

Стецько С. Радість обіймається з журбою:[Розм. з головою Проводу ОУН гол. ред.

журналу «Україна» О.Климчук] //Україна. – 1993. - №5. – С.6-7.

Стецько Я.: «Я почуваюся набагато молодшою»: [Розм. з народн. Депутатом України вела О.Шкрупська] //Ваше здоров'я. – 1998. – 26 верес.

***

Квітка О. Слава Стецько – у парламенті //Тернопіль вечірній. – 1997. – 5 берез.

Меншун В. Після таких років такої боротьби:[Штрихи до портрета] //Трибуна. – 1993. - №5. – С.4-6.

Назарчук В. Слава Стецько обрана депутатом //Робітн. газета. – 1997. – 6 берез.

Парламентський старійшина – Ярослава Стецько //Тиждень. – 1998. – 10-16 квіт.

Хроніка перебування Слави Стецько у Канаді //Шлях перемоги. – 1997. – 3 лип.

Шлінчук В. Нова жінка для старого парламенту:[Політич. портрет С.Стецько] //Селянська спілка. – 1997. – 18 квіт.

***

Стецько Слава (Музика Євгенія) 14.05.1920 – видатна громадсько-політична діячка, Народний депутат України (1998) //Теребовлянщина: Іст.-краєзнав. та літ.-мист. журнал. – 1999. – Вип.1. – С.126.

25 ТРАВНЯ

80 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ШТОКАЛКА ЗІНОВІЯ ПАВЛОВИЧА (25.05.1920-28.06.1968) – БАНДУРИСТА, ЛІКАРЯ

Зіновій Штокалко народився 25 травня 1920 року в с.Кальне Козівського району, в сім'ї священика о.Павла.

Особлива культура, висока освіченість, родинне тепло, що панувало в сім'ї, без сумніву відбивалося на його характері.

З ранніх років вивчав фольклор, записував пісні, думи і сучасні пісні-балади. Найбільше цікавився музикою та медициною.

В 1939 році вступив до Львівського медичного інституту. Та студії в ньому були перервані війною.

З Бережан емігрував до США і прожив там близько 15 років. Здобув велику популярність як лікар і бандурист.

Його першим вчителем гри на бандурі був Юрій Клевчуцький.

В інституті З.Штокалко входив до складу тріо бандуристів. Уже тоді в його репертуарі було чимало пісень у власній обробці: «Стоїть дуб зелений», «Сіяв мужик гречку», «Ой криче, криче...» та багато інших.

Підтримував зв'язок з волинською групою бандуристів, до складу якої входили К.Місевич, Д.Щербина, В.Гонта та ін.

Вже в 1941 році був виконавцем таких дум:»Маруся Богуславка», »Козак Гонта», »Олексій Попович» та ін.

За своє творче життя З.Штокалко обробив для бандури понад 300 пісень, балад і дум.

Записав на плівку 5 дум, 3 биліни, багато пісень і танців. В композиторській діяльності виявився митцем-експериментатором, митцем-новатором. Це стосується насамперед такого жанру, як биліни. Штокалко робив спроби, щоб його музична спадщина стала власністю українського народу.

Левко Майстренко – музикознавець і близький друг Штокалка – власноручно передав копії його головних творів П.Вірському, керівникові Українського державного ансамблю народного танцю.

Помер З.Штокалко 28 червня 1968 року в Нью-Йорку у розквіті своєї життєвої

активності та музичної і літературної творчості.

В ознаменування пам'яті видатного бандуриста у 1992 році вперше на Україні побачив світ у видавництві «Музична Україна» підготовлений ним підручник гри на бандурі.

ЛІТЕРАТУРА

- Баран М. «А у кобзи струни дивні...» //За вільну Україну. – 1995. – 27 трав.
Баран М. Чарівник бандури //Русалка Дністрова. – 1995. - №13 (черв.).
Волинець Н. Повернувся до рідної землі //Жайвір. – 1995. – трав.
Гладун Л. Повернення //Зах. Україна. – 1992. - №21 (трав.).
Костецький І. Молодий бандурист //Жайвір. – 1995. – трав.
Подуфалий В. Багатогранний талант //Рад. слово. – 1991. – 23 лют.
Подуфалий В. Композитор, бандурист, співак //Селянська доля. – 1991. - 28 трав.
Подуфалий В. Штокалко Зіновій //Тернопіль. – 1993. - №3. – С.45.
Прус Р. Д-р Зіновій Штокалко //Бережанська земля: Іст.-мемуар. зб. – Торонто; Нью-Йорк; Лондон; Сідней; Бережани; Козова, 1998. – Т.2. – С.354-355.
Прус Р. Зіновій Штокалко //Жайвір: Літ.-мист. іст.-краєзнав. альманах. Спец. вип. «Бережанська гімназія», 1993. – С.13.
Пундій П. Зіновій Штокалко //Жайвір: Літ.-мист. іст.-краєзнав. альманах. – 1995. – трав.
Савчук В. Скальпель, перо і бандура //Бережанське віче. – 1993. – 28 серп.
- ***
- Штокалко Зіновій Павлович (25.05.1920-28.06.1968) //Митці України: Енцикл. довідник. – К., 1992. – С.660.

31 ТРАВНЯ

95 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ НАКОНЕЧНОГО АНДРІЯ МИХАЙЛОВИЧА (31.05.1905-15.09.1983) – УКРАЇНСЬКОГО ХУДОЖНИКА

Андрій Наконечний народився 31 травня 1905 року в с.Урмань на Бережанщині. Зростав Андрій цікавим хлопчиною-мрійником, увібравши з молоком матері давні українські традиції сімейного затишку.

Манили довколишні поля «вифарбувані» озиминою та яриною в різнобарвні вузькі смуги. Милували юну натуру незаймані простори.

Дванадцятирічним Андрій зостався круглим сиротою і спізнав всю гіркоту поневірянь. Не минула його служба в польській армії. Вільні поза службою хвилини Андрій «марнував» на виписування пейзажів, вправлявся володіти досконало олівцем.

Хист Андрія помітили військові старшини й рекомендували згодом на навчання. Сприяли виділенню приміщення, «касарняного» грошового утримання.

Відтак Наконечний практикується в приватній художній школі професора Гофмана. У 1929 році продовжує вдосконалювати стиль письма в приватній школі А.Терлецького при Академії мистецтв у Кракові.

Дипломований митець 1933 року Андрій Наконечний визначився незалежним вільним художником.

Роботи, пройняті витонченим ліризмом, глибинною філософською думкою, реалістичним сприйняттям дійсності. Творче поривання стимулювало спілкування з однодумцями – членами українського мистецького гуртка «Зарево», письменником Б.Лепким. Однак, художник завше линув помислами в мальовничу далекую Урмань, де проросли корені роду.

1941 рік знаменний для А.Наконечного поверненням до Львова. 1942-43 роки позначені неабиякою плідністю. Саме й отоді написано основну частину ікон та пейзажів.

Важкими видалися для художника повоєнні роки.

Трудився в каменеломні, в лісництві. Про себе, як митця, не заявляв.

...Надважкими видалися останні десять літ. Прикутий до ліжка паралічем, Андрій Михайлович знаходив сили перечитувати літературу.

В 1983 році А.Наконечний помер у Тернополі, а похований у Бережанах.

ЛІТЕРАТУРА

Герета І. Андрій Наконечний //Тернопіль: Художники Тернопільщини. – 1994. - №2-3. – С.11.

Дмитрів В. Повернення Андрія Наконечного //Бережанське віче. – 1992. – 28 берез.

Костюк С. Єдина розрадо – надіє... //Тернопіль. – 1991. - №2. – С.38.

Лисевич М. Воскресіння //Ровесник. – 1991. - №7 (лют.).

Неосквернений пензель //За віру і волю. – 1991. - №2.

Сивобородько М. Народний митець //Вільне життя. – 1991. – 14 лип.

Стецько В. «...А душі вбити не можуть» //Образотворче мистецтво. – 1992. - №6. – С.10-13.

Якимів І. Андрій Наконечний //Бережанська земля: Іст.-мемуар. зб. – Торонто; Нью-Йорк; Лондон; Сідней; Бережани; Козова, 1998. – Т.2. – С.320-322.

2 ЛИПНЯ

115 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ КОКОВСЬКОГО ФРАНЦА МИХАЙЛОВИЧА (2.07.1885-9.09.1940) – УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА, ЖУРНАЛІСТА, ЕТНОГРАФА, ПЕРЕКЛАДАЧА І КРИТИКА

Народився Франц Коковський 2 липня 1885 року в Бережанах, в бідній ремісничо-міщанській сім'ї. Здобув початкову освіту, продовжував навчатися в Бережанській гімназії.

Тут Франц Коковський зблизився з родиною Лепких, славнозвісним прозаїком Андрієм Чайковським, його синами Миколою і Богданом. Це було цілюще літературне середовище для письменника-початківця.

У 1906р. вступив на філософський факультет Львівського університету. На початку 1907 року, за участь у студентській демонстрації, був виключений. Після чого продовжував освіту в австрійському університеті в м.Грац, потім у Чернівецькому, і нарешті, в 1910-1911р.р. знову у Львівському, але вже на юридичному факультеті.

Ще в гімназії Франц зарекомендував себе здібним ліриком у такому жанрі, як сонет. Протягом 1903-1904р.р., за протекцією Б.Лепкого та А.Чайковського, під різними псевдонімами була надрукована добірка його сонетів (понад 70).

Тимчасом він уже як студент Львівського університету упорядковує свій літературний доробок і приватно готує до видання окремі збірки, які й виходять: у 1907р. – «Сердечні струни», у 1909 – «Настрої» і «Малим другам».

Після закінчення університету розпочинає практику як адвокат у Львові. Працює в Козові, Бережанах, у 1924р. стає суддею в повітовому суді містечка Підгайці. З 1928р. працює в окружному суді міста Сянока.

Захоплюється лемківським краєм, його культурою, історією. Найсильніша річ, яку написав Ф.Коковський, його повість «За землю», та ряд оповідань досить високого мистецького рівня якраз на лемківську тематику. Окрім письменства, розгорнув широку культурницьку діяльність. Був одним із засновників музею Лемківщина.

Десь у кінці 30-х років Коковський повертається на батьківщину, займається адвокатською практикою в Бережанах.

Вересень 1939р. застав його за роботою над повістю «Марія». Але його арештовують.

У 1940р. він загинув у застінках Тернопільської тюрми.

ЛІТЕРАТУРА

Коковський Ф. Остання молитва: Оповідання. Повість /Вступ. ст. «Я мріяв про щастя свого народу» М.Нечиталюка. – Львів, 1999. – 252с.

Коковський Ф. Посол Тимотей Старух на травневім Українським Військовим з'їзді в Києві 1917-го року //Бережанська земля: Іст.-мемуар. зб. – Нью-Йорк, 1970. – С.498-500.

Коковський Ф. Фрагмент: Вірш //Молода муза: Альманах західноукраїнської поезії початку ХХ ст. – К., 1989. – С.254-257.

Коковський Ф. Фрагмент; Чи знаєш?; Спить хлопці, спить!:[Вірші] //Тернопіль: Тернопільщина літературна. Дод. №4. – Тернопіль, 1992. – Вип.2. – Ч.1. – С.24-25.

***

Коковський Франц //Радянське слово. – 1968. – 26 берез.

Медведик П. Письменник, журналіст, етнограф //Храм книги: Літопис Бережан. регіон. центру укр. книги. – Бережани, 1994. – С.121-122.

Нечиталюк М. Забутий письменник з Бережан //Вільне життя. – 1996. – 27 верес.

Нечиталюк М. Коковський Франц Михайлович //Українська журналістика в іменах /Під ред. М.Романюка. – Львів, 1996. – Вип.3. – С.171-177.

Ониськів М. Франц Коковський: Біогр. довідка //Тернопіль: Тернопільщина літературна. Дод. №4. – Тернопіль, 1992. – Вип.2. – Ч.1. – С.24.

Подуфалий В. «Де слід батьків...» //Нове життя. – 1989. – 26 жовт.

Ступінський В. Франц Коковський і його лемківська повість «За землю» //Освітнянин. – 1997. - №2. – С.24-25.

Франц Коковський:[Корот. біогр.] //Молода муза: Альманах західноукраїнської поезії початку ХХ ст. – К., 1989. – С.254., фото.

Хома В. Франц Коковський //Вільне слово. – 1991. – 31 серп.

***

Коковський Франц (1885-1940), суддя й адвокат, громад. діяч: Біогр. довідка //Енциклопедія українознавства /Під ред. В.Кубійовича. – Львів, 1994. – Т.3. – С.1073.

Коковський Франц (2.УП.1885 м.Бережани – 9.IX.1940 Тернопіль) – укр. письменник, журналіст, перекладач, етнограф //УЛЕ. – К., 1990. – Т.2. – С.524.

8 ЛИПНЯ

90 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ КУЦЮК-КОЧИНСЬКОГО КИРИЛА АНДРІЙОВИЧА (8.07.1910-1991) – УКРАЇНСЬКОГО ПОЕТА

Народився Кирило Куцюк-Кочинський 8 липня 1910 року в селі Якимівці на Лановеччині. Після закінчення школи навчався в Дерманському монастирі на Рівненщині, готуючи себе до сану священника.

Друга світова війна та фашистська окупація змусили його залишити рідне село та сім'ю. З 1941 по 1944 рік живе на Вінничині і служить у церкві.

Відступаючи з території Поділля, гітлерівці арештовують його і вивозять у Німеччину.

По дорозі йому вдається втекти з ешелону. Він залишається жити в Румунії. Там здобуває професію інженера-будівельника.

Друкуватися Куцюк-Кочинський почав за кордоном. Перша його збірка поезій «Вечірній заспів» вийшла в Бухаресті у видавництві «Критеріон». Згодом одна за одною виходять книги «Запах неба», «Вогні смеркання», «Рушник на камені» та ін. Куцюк-Кочинський відомий не тільки як поет, але і як перекладач. Він репрезентував українському та румунському читачеві твори майстрів красного письменства Росії, Польщі, Болгарії, Угорщини, Німеччини та Англії.

Помер у 1991 році.

ЛІТЕРАТУРА

Куцюк-Кочинський К. Голос і сум Волині; Замок на Боні; Гоголь:[Вірші] //Літопис Волині: Наук.-популяр. зб. волинознавства. – Вінніпег, 1988. – С.91, 124, 203.

Куцюк-Кочинський К. Ода; Лелеки; Творець; Вінок на водах; Покликання; Бальзак їде до своєї нареченої; Світовид:[Вірші] //Поезія-86. – К., 1986. – Вип.1. – С.109-114.

Куцюк-Кочинський К. На роковини Івана Франка; Антонич: [Вірші] //Український календар. – Варшава, 1978. – С.205.

Куцюк-Кочинський К. Космічна доба; Зодчий; Едіп; Ясон:[Вірші] //Тернопіль: Літературна Тернопільщина. Дод. №2. – 1991. – С.81.

Куцюк-Кочинський К. «Заспівайте, хлопці, трьома голосами...»; «Батько має три сини...»:[Вірші] //Сіл. обрії. – 1989. - №4. – С.25.

Куцюк-Кочинський К. Стиснувши пам'ять серця до нестями //Україна. – 1989. - №27. – С.4-5.

Куцюк-Кочинський К. Поклін Кобзарю:[Сонет про Т.Г.Шевченка] //Літ. Україна. – 1989. – 11 трав.

***

Погребенник Ф. Кирило Куцюк-Кочинський //Поезія-86. - К., 1986. - Вип.1. - С.108-109.

***

Демків Б. З одного колоса ми зерна //Тернопіль. – 1991. - №1. – С.35.

Корпанюк М. Рушник на камені //Україна. – 1989. - №27. – С.3-5.

Костюк С. Осмислення козацької звитяги у творчості Кирила Куцюка-Кочинського: За матеріалами зб. «Рушник на камені»; «Ліра» (обидві 1984); «Шумлять тополі» (1988) //Наукові записки. – Тернопіль, 1997. – Кн.2. – Ч.2. – С.248-255.

Стукановський В. Зустріч у рідному селі //Голос Лановеччини. – 1991. – 4 січ.

Туревич Л. Архівний фонд Куцюка-Кочинського //Голос Лановеччини. – 1993. – 20 лют.

Туревич Л. «Злечу, як лелека, на милі дороги...» //Русалка Дністрова. – 1995. - №22 (листоп.).

Туревич Л. Назавжди в пам'яті людській //Голос Лановеччини. – 1993. – 26 черв.

***

[Куцюк-Кочинський] //Дуда І. Тернопільщина літературна: Путівник. – Тернопіль, 1990. – С.52.

Куцюк-Кочинський К. (8.07.1910-1991) – укр. поет, перекладач //Ткачов С., Ханас В. 250 імен на карті Тернопілля: Польсько-укр. культ. взаємини. – Тернопіль, 1996. – С.30.

***

Вихрущ В. Пам'яті поета Кирила Куцюка-Кочинського:[Вірші] //Квітка надії: Поезії. – Тернопіль, 1991. – С.114.

19 ЛИПНЯ

115 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ

ЧІЧКИ-АНДРІЄНКА КЛИМА

(19.07.1885-5.03.1967) –

ВИДАТНОГО СПІВАКА

Народився Клим Андрійович (звідси й псевдонім – Андрієнко) Чічка 19 липня 1885 року в Копичинцях, в міщанській родині. Тут, на березі річки Нічлава, в оточенні чарівної природи й проходило дитинство майбутнього співака. Закінчив початкову школу в Копичинцях, продовжував своє навчання в Тернопільській семінарії, де брав участь в роботі місцевого хору. Цю діяльність він проводив і в селі Городниця, де вчителював у місцевій школі.

Хоча в юнака уже на той час відкрився гарний ліричний тенор, однак про кар'єру співака він тоді ще не мріяв. Залишивши вчителювання Чічка їде до Австрії, де вступає на юридичний факультет Віденського університету. Проте навчатися довго йому не довелося, бо почалася перша світова війна. Він був мобілізований на фронт.

В 1920р. після закінчення імперіалістичної війни, він потрапляє до Львова з надією зайнятися серйозно вокальною освітою. Професор співу Р.Горбовський, почувши його спів, пророкував К.Чічці велике майбутнє і зголосився безкоштовно навчати його вокальному мистецтву. Одночасно він навчається і у Львівському університеті на юридичному факультеті. Після дворічного навчання в 1922 році під псевдонімом Квятковський дебютує в партії Фауста («Фауст» Гуно) на сцені Львівської опери і має неабиякий успіх. Співає він спочатку ліричні партії, зокрема, Геруга в «Ріголетто» Верді, Каварадоссі в «Госці» Пуччіні, а потім переходить і до драматичного репертуару - Іоанн Лейденський в «Пророці» Мейєрбера, Радамес в «Аїді» Верді та ін.

Однак К.Чічка не обмежується лише діяльністю оперного співака. Його захоплює також педагогічна робота, розпочата ним ще в Городниці. Він займається педагогічною діяльністю у Високому музичному інституті ім.Лисенка, де веде клас сольного співу.

Відома також його діяльність як члена галицького педагогічного товариства «Рідна школа».

Виступає він також і як музичний критик, публікуючи у львівських газетах рецензії на поточні оперні вистави і концерти. Але він розуміє – його стихія – вокальне виконавство, і думає серйозно зайнятися музичними студіями за кордоном.

19 вересня 1926р. К.Чічка дає у Львові (в залі Музичного товариства ім.Лисенка) свій прощальний концерт. Виїздить до Німеччини, де впродовж двох років удосконалює своє мистецтво у кращих професорів співу. З великим успіхом гастролює, як камерний співак. Відвідав він тоді й Галичину, але обмежився лише єдиним концертом у Львові.

У 1928р. К.Чічка-Андрієнко приїхав до Львова, давши кілька концертів, знову виїхав до Німеччини назавжди.

З величезним успіхом виступає в Німеччині, Італії. Виконує твори Брамса, Шумана, Вагнера, Ліста, Шуберта, Верді, Бізе, Пуччіні. Не забуває за кордоном і українських композиторів - Бобикевича, Нижанківського, Січинського. Виконує українські народні пісні і думи.

Помер Клим Чічка-Андрієнко 5 березня 1967р. в Роттенбурзі.

ЛІТЕРАТУРА

Вокальний феномен //Михальчишин Я. З музикою крізь життя. – Львів, 1992. – С.84-86.

Павлишин С. Климентій Чічка //Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі. 1898-1998: До сторіччя заснування /За ред. С.Яреми. – Тернопіль; Львів, 1998. – С.674.

Савка О. Клим Чічка-Андрієнко: Славетний тенор з Копичинець //Тернопілля'95: Регіон. річник. - Тернопіль, 1995. - С.669-671., фото.

***

Дрогомирецька О. Не даймо канути у забуття... //Вісник Надзбруччя. – 1991. – 22 лют.

Іванків С. Оперний співак і педагог співу //Просвіта. – 1996. - №3 (берез.).

Іванків О. Один з когорт великих //Вісник Надзбруччя. – 1993. – 21 серп.

Л.М. Славетному співакові присвячується //За вільну Україну. – 1995. – 2 верес.

Лисенко І. Клим Чічка-Андрієнко (1885-1967) //Український календар. – Варшава, 1985. – С.96-99.

Медведик П. Чічка-Андрієнко Клим (19.УП.1885-15.Ш.1967) оперний та камерний співак, теоретик і педагог //Записки наукового товариства ім.Т.Шевченка: Праці Музикознавчої комісії. – Львів, 1993. – Т.ССХХУІ. – С.454-455.

Медведик П.К. Чічка-Андрієнко Клим //Тернопіль: Українська гімназія в Тернополі. Дод.№3. – Тернопіль, 1992. – С.44.

Пляцко Р. Українці – для світу: Музичне мистецтво //Просвіта. – 1993. - №6 (лют.).

23 ЛИПНЯ

115 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ГІРНЯКА НИКИФОРА (23.07.1885-4.03.1962) – ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Народився Никифор Гірняк 23 липня 1885 року в Струсові Тереховлянського району. Середню освіту здобув у Станіславі (нині Івано-Франківськ). Продовжував навчання у Коломийській гімназії, після закінчення якої студював українську мову та літературу у Львівському університеті. Закінчив Віденський університет, отримав ступінь доктора філософії.

З 1912 року працював вчителем Рогатинської гімназії. Крім праці педагога, він розгорнув широку діяльність серед молоді, став опікуном «Пласту». В роки першої світової війни воював у легіоні УСС, був комендантом коша УСС, сотником.

В листопаді-грудні 1918 року Н.Гірняк очолював комендатуру Тернопільської військової округи. Працював у Військовому Секретаріаті Західної Облaсті УНР.

З 1922 року на викладацькій роботі в гімназії «Рідна школа». Згодом став її директором. За активну суспільну діяльність серед молоді польські урядові чиновники увільнили його від керівництва гімназією. Але він продовжував працювати – викладав українську і латинську мови аж до вересня 1939 року.

Н.Гірняк займався активною суспільною працею у «Просвіті», у товаристві «Рідна школа», деякий час очолював товариство «Учительська громада».

З 1949 року поселяється в Америці. Тут дуже швидко організовує та очолює видавничий кооператив «Червона калина». На американському континенті він став першим головою Нью-Йоркського відділення Об'єднання бувших воїнів українських армій і викладає в українських школах.

Доктор Н.Гірняк є автором багатьох нарисів та спогадів.

Помер 4 березня 1962 року в Пассайку (штат Нью-Джерсі).

ЛІТЕРАТУРА

Гірняк Н. Гімназія товариства «Рідна школа»: Нарис історії гімназії //Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі 1898-1998: До сторіччя заснування /За ред. С.Яреми. – Тернопіль; Львів, 1998. – С.75-78.

Гірняк Н. Дещо із минулого гімназії //Тернопіль: Українська гімназія в Тернополі 1898-1944. Дод.№3. – Тернопіль, 1992. – С.64-66.

Гірняк Н. Львів у воєнних роках 1914-1918 //Наш Львів: Ювіл. зб. – Нью-Йорк, 1953. – С.137-143.

Гірняк Н. Пласт у рідношкільній гімназії //Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі 1898-1998: До сторіччя заснування /За ред. С.Яреми. – Тернопіль; Львів, 1998. – С.219-225.

Гірняк Н. 48 днів на чолі Тернопільської Військової Округи //Шляхами Золотого Поділля. – Філадельфія, 1960. – Т.1. – С.185-194.

***

Гірняк Никифор – педагог, військовий і громадський діяч, публіцист //»Журавлина» книга: Тернопільська українська західна діаспора. Словник імен. А-І. – Тернопіль, 1999. – Ч.1. – С.130-132.

Гірняк Никифор (1885-1962) – доктор філософії //Городиський Л., Зінчишин І. Мандрівка по Тереховлі і Тереховлянщині: Іст. нарис-путівник. – Львів, 1998. – С.221-222.

Гірняк Никифор (1885-1962) //Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі 1898-1998.: До сторіччя заснування /За ред. С.Яреми. – Тернопіль; Львів, 1998. – С.410.

Головацький І. Гірняк Никифор //Українська журналістика в іменах /Під ред. М.Романюка. – Львів, 1997. – Вип.4. – С.54-55.

Історія міст і сіл Тербовлянщини /Ред. кол.: М.Смалига та ін. – Тернопіль: Збруч, 1997. – 542с.

С.272: Про Н.Гірняка.

Никифор Гірняк //Дивослово. – 1996. - №9. – С.23.

О.К. Никифор Гірняк (1885-1962) //Шляхами Золотого Поділля: Тернопільщина і Скалатщина: Регіон. іст.-мемуар. зб. – Нью-Йорк; Торонто, 1983. – Т.3. – С.568-569.

Січкоріз Л. Про Никифора Гірняка //Тернопіль: Українська гімназія в Тернополі 1898-1944. Дод. №3. – Тернопіль, 1992. – С.63-64.

Трофим'як Б. Фізичне виховання і спортивний рух у Західній Україні (від початку 30-х років ХІХ ст. до 1939р.) //Визвольний шлях. – 1997. - №11. – С.1369.

***

Гірняк Никифор (1885-1962) – педагог, доктор філософії, військовий та громад. діяч //Енциклопедія українознавства /Під ред. В.Кубійовича. – Львів, 1993. – Т.1. – С.384.

Гірняк Никифор (1885-1962) – педагог, доктор філософії, військовий та громадський діяч //Тербовлянщина: Іст.-краєзнав. та літ.-мист. журнал. – Львів; Тербовля, 1999. – Вип.1. – С.89-90.

1 СЕРПНЯ

75 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ТИМОЧКА ПЕТРА СЕМЕНОВИЧА (1.08.1925) – УКРАЇНСЬКОГО ПОЕТА, ПЕРЕКЛАДАЧА

Народився Петро Тимочко 1 серпня 1925 року в Івачеві Долішньому неподалік Тернополя, в бідній селянській родині.

Початкову освіту здобув у рідному селі та сусідній Плотичі. 1938 року – на навчанні в Тернопільській українській гімназії «Рідна школа», з 1939 по 1941 рік навчався у Тернопільській середній школі №1, а з 1941 по 1943 рік знову в гімназії. Середню освіту завершив у вечірній школі робітничої молоді, відбуваючи заслання у Забайкаллі.

Під час Другої світової війни поет не ховався по закутках, не відсиджувався у затінні, а записався, як і тисячі інших патріотично настроєних юнаків, у лави дивізії «Галичина». Доля виявилася прихильною до нього – він уник смерті у вогненному бродівському котлі, та не уник гулагівського пекла.

У 1947 році після багатьох допитів і трирічного перебування у таборах був вивезений на спецзаслання в Забайкалля. Тут він жив і працював до 1956 року, де і склав екстерном іспити на атестат зрілості. У 1954 році почав вчитися у Всесоюзному заочному політехнічному інституті, який закінчив на початку 1961 року з дипломом гірничого інженера.

Повернувшись цього ж року на Тернопільщину, він працював на інженерних та керівних посадах у промисловості і будівництві.

Наприкінці 60-х років П.Тимочко почав працювати над поетичними перекладами відомих польських та німецьких авторів, які згодом були опубліковані в популярних журналах «Жовтень» (нині «Дзвін») та «Всесвіт».

З 1990 року, після зміни політичного клімату і прийняття в члени Спілки письменників України, почав друкувати власні поетичні і драматичні твори.

Від жовтня 1992 року – голова Тернопільської організації СПУ. Лауреат літературної премії ім.братів Б. та Л.Лепких, премії ім.М.Рильського в галузі художнього перекладу.

Автор оригінальних поетичних збірок: «На канадській землі» (Тернопіль, 1991), «Рідний клин» (Київ, 1994), «Із болем у душі» (Львів, 1995) та інші. Видав драматичні твори, написані в 1970-80-х роках: «Трагедія зради або Українська трагедія» (1993), «Пекельний суд», «День Перемоги» (обидві 1994).

Як і на зорі своєї юності, так і сьогодні, на схилі поважного віку, П.Тимочко залишається все таким же невтомним і дієвим, непримиреним до підлості, неволі і зла, таким же чутливим до краси і величі цього світу, закоханим у рідне Тернопілля, край, кращий від якого не знайшов на землі.

ЛІТЕРАТУРА

Лауреати премії імені М.Рильського:[П.Тимочко за переклад книг з німецької та польської мов] //Літ. Україна. – 1998. – 2 квіт.

***

Тимочко П. В стрімкім потоці часу та подій: Поезії. – Тернопіль, 1995. – 156с.

Тимочко П. Із болем у душі: Поезії. – Львів: Каменярь, 1995. – 196с.

Тимочко П. На канадській землі: Поезії. – Тернопіль: Ред.-видав. відділ упр. по пресі, 1991. – 44с.

Тимочко П. Премудрість божу в собі шукаю. – Тернопіль, 1996. – 37с.

Тимочко П. Рідний клин: Поезії. – К.: Український письменник, 1994. – 110с.

***

Тимочко П. Пекельний суд: Політично-драматична поема-містерія; День перемоги: Драматична бувальщина. – Тернопіль: Збруч, 1994. – 96с.

Тимочко П. Трагедія зради або Українська трагедія. – Тернопіль, 1993. – 45с.

***

Гете Й-В. Невгасима любов: Вибрані поезії /Пер. з нім. П.Тимочка. – К.: Академія, 1997. – 480с.

Кохановський Ян. Поезії /Пер. з польськ., передм. та приміт. П.Тимочка. - К.: Дніпро, 1980. - 143с.

Сакс Г. Вибрані твори /Пер. з нім. та приміт. П.Тимочка. – Тернопіль; К., 1997. – 128с.

Фогельвайд В. Поезії /З давньонім. пер. П.Тимочко //Всесвіт. – 1999. - №7. – С.80-89. – Від перекладача – С.89.

***

Тимочко П. Роздуми біля пам'ятника Василеві Стусу в Тернополі: До 10-річчя смерті поета //Тернопілля'95: Регіон. річник. – Тернопіль, 1995. – С.455-457.

Тимочко П. Ти тут знайшла найвищу з нагород; На могилі Амвросія Крушельницького; Шумлять дуби на хуторі Надія:[Вірші] //Віночок Соломі Крушельницької /Зібр. і упоряд. П.Медведик. – Тернопіль, 1992. – С.55-57.

Тимочко П. Хвилююча зустріч:[Гімназійний з'їзд у 1992р.] //Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі 1898-1998:До сторіччя заснування /За ред. С.Яреми. – Тернопіль; Львів, 1998. – С.148-152.

***

Тимочко П. «Блукав чимало я по світу...»:[Підбірка віршів] //Русалка Дністрова. – 1998. - №2 (лют.). – С.5-6.

Тимочко П. «Богославень»:[Про книгу] //Літ. Україна. – 1994. – 21 лип.

Тимочко П. Вірші різних літ //Відродження. – 1990. – 7 груд.

Тимочко П. Галицькі Крути: До 50-ліття битви під Бродами //Тернопіль вечірній. – 1994. – 20 лип.

Тимочко П. Дев'ять сонетів із книги «Подих волі» //Літ. Україна. – 1996. – 24 жовт.

Тимочко П. До тернопільських гімназистів; Український псалом; Ровесникам, що полягли під Бродами; До друга; Скорботний сонет; Радіймо – не забуваймо: [Вірші] //Тернопіль: Українська гімназія в Тернополі. 1898-1944. Дод. №3. – Тернопіль, 1992.- С.37-39.

Тимочко П. Інтелект і мова: Письменницький роздум //Літ. Україна. – 1997. – 7 серп.

Те ж: Тернопіль вечірній. – 1997. – 13 серп.

Тимочко П. Люди ми чи не люди? //Свобода. – 1995. – 1 серп. – (Наші ювіляри).

Тимочко П. Мертвяцьке зубоскальство:[Полеміка] //Тернопіль вечірній. – 1998. – 5 лют.

Тимочко П. Мій родовід; Переклади:[Вірші] //Тернопіль: Тернопільщина літературна. Дод.№2. – Тернопіль, 1991. – С.73-74.

Тимочко П. Молитва в день незалежності України:[Вірш] //Свобода. – 1996. – 22 серп.

Тимочко П. Час і себе шанувати //Київ. – 1995. - №1. – С.9-10.

Тимочко П. Я слухаю в Івачові Іванну:[Вірш] //Вільне слово. – 1995. – 7 жовт. – (До невисихаючої криниці добра, любові, мужності).

***

Сорока П. Два життя Петра Тимочка. – Тернопіль: Тайп, 1999. – 81с.

Ониськів М. Перекладацький ужинок Петра Тимочка – окраса поетичного року //Тернопілля'97. – Тернопіль, 1997. – С.389.

Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі 1898-1998: До сторіччя заснування /За ред. С.Яреми. – Тернопіль ; Львів: НТШ; Львівське крайове т-во «Рідна Школа», 1998. – 736с.

С.8,260,262,263,296:

П.Тимочко.

***

Гайда В. Нова книжка Петра Тимочка «В стрімкім потоці часу та подій» //Тернопіль вечірній. – 1996. – 22 черв.

Гайда В. Петро Тимочко: «Література, що руйнує людську душу, не має права на існування...» //Тернопіль вечірній. – 1998. – 21 січ.

Поезії німецького митця переклав наш земляк //Свобода. – 1997. – 19 лип.

Сорока П. Творчий злет Петра Тимочка //Свобода. – 1997. – 4 верес.

Сорока П. Як розірвати фатальний ланцюг?: Роздуми над п'єсою П.Тимочка «Трагедія зради або Українська трагедія» //Русалка Дністрова. – 1993. – 13 лип.

Тарасенко В. Біль душі Петра Тимочка видав «Каменярь»:[Про нову книжку «Із болем у душі»] //Тернопіль вечірній. – 1995. – 13 груд.

Хміляр Л. Така нелегка творча доля... //Подільське слово. – 1995. – 29 лип.

***

Тимочко Петро (1.УШ.1925) – укр. поет, перекладач, громадський діяч //Ткачов С., Ханас В. 250 імен на карті Тернопілля: Польсько-укр. культ. взаємини. – Тернопіль, 1996. – С.43.

Тимочко Петро: Біогр. довідка //Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі 1898-1998: До сторіччя заснування /За ред. С.Яреми. – Тернопіль; Львів, 1998. – С.681-682. – Фото. Бібліографія.

9 СЕРПНЯ

195 РОКІВ З ДНЯ ЗАСНУВАННЯ

БЕРЕЖАНСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ (9.08.1805)

9 серпня 1805 року було переведено гімназію зі Збаража до Бережан.

Основною мовою викладання була німецька, пізніше – польська мова. Гімназія мала статус класичної, тому поряд з цими мовами багато уваги приділяли вивченню власне класичних мов – грецької та латині.

В 1848 році українська мова стала обов'язковою для всіх учнів гімназії. Проте онімечування і полонізація залишились невід'ємними атрибутами внутрішньої політики уряду довоєнної Австро-угорської монархії в Галичині.

Бережанська гімназія належала до одної з кращих середніх шкіл у Галичині завдяки тому, що в ній вчили кваліфіковані й досвідчені педагоги, витримуючи високий рівень навчання.

«А все таки з Бережан протягом одного століття вийшло так багато визначних людей, як, може, із ні одної середньої школи краю», - згадує письменник, учень і вчитель гімназії Богдан Лепкий.

Гімназійна молодь поглиблювала свої знання про Україну й набирала національної свідомості в таємних гуртках «Громада», «Молода Україна» та легальної організації «Пласт».

Бережанська гімназія на протязі свого довгого існування випустила із своїх мурів тисячі свідомої української молоді, що посвятила свої знання, досвід і труд для добра нашої України.

Справді, невмирущий дух Бережанської гімназії.

Починаючи від 1992 року, твориться нова сторінка її історії. В ній відчутна міцна сполука національного духу і духу високої поваги до знань, до науки.

ЛІТЕРАТУРА

Газетна інформація про Бережанську гімназію //Культурне життя в Україні. Західні землі. Документи і матеріали. 1939-1953. – К., 1995. – Т.1. – С.188.

Гімназія //Бережанська земля: Іст.-мемуар. зб. – Нью-Йорк, 1970. – С.56-70.

Учні Бережанської гімназії //Бережанська земля: Іст.-мемуар. зб. – Нью-Йорк, 1970. – С.75-82.

***

Бережанська гімназія від 1805 – до 1935 //Бережанське віче. – 1993. – 28 серп.

Гасай Є. Сяйво чистої душі //Бережанське віче. – 1993. – 28 серп.

Герасимів С. Мені особливо дорога //Бережанське віче. – 1993. – 11 серп.

Гупало Л. Феномен духовності //Просвіта. – 1993. - №27 (жовт.).

Дирда Н. Бережанська гімназія //Нове життя. – 1990. – 11 жовт.

Дудар С. Бережанська гімназія: З історії нашого краю //Нове життя. – 1985. – 26 жовт.

Савчук В. Гімназія не без проблем //Бережанське віче. – 1995. – 17 черв.

Смольський Я. Земля талантів //Бережанське віче. – 1993. – 7 серп.

У гімназії – ювілей //Бережанське віче. – 1995. – 12 серп.

Штокало Я. Гімназія була. Гімназія буде! //Свобода. – 1992. – 24 берез.

Якель Р. І воскресє з попелу гімназія //Молодь України. – 1991. – 13 лип.

***

Бич В. Андрій Білинський //Бережанське віче. – 1993. – 4 верес.

Богай Я. Кузня національного духу //Вільне слово. – 1993. – 4 верес.

Те ж: Земля Підгаєцька. – 1993. – 4 верес.

Дем'янчук Б. Озовітєсь, бережанці! //Рад. освіта. – 1990. – 7 серп.

Дмитрів В., Бідзіля Т. Святкування:[з'їзд гімназистів] //Бережанське віче. – 1993. – 4 верес.

Заяць М. Три дні в альма-матері //Вільне слово. – 1993. – 4 верес.

Кокіш П. Незабутнє //Бережанське віче. – 1993. – 14 серп.

Мої Бережани – моя Україно:[Спогад-враження одного з гімназистів] //Бережанське віче. – 1993. – 26 трав.

***

Кузня національного духу: Бібліогр. покажчик /Укладач М.Пайонк. - Тернопіль, 1996. - 40с.

19 СЕРПНЯ

50 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ЛЯХОВСЬКОГО ІВАНА ГРИГОРОВИЧА (19.08.1950) – АКТОРА, ЗАСЛУЖЕНОГО АРТИСТА УКРАЇНИ

Народився Іван Ляховський 19 серпня 1950 року в селі Угринь Чортківського району.

У 1965 році закінчив школу в рідному селі, в 1968 – театральну студію при Тернопільському облдрамтеатрі ім.Т.Г.Шевченка. В 1968-72р.р. вчився у Київському інституті культури у Д.Чайковського і Б.Мешкіса.

З 1973 року – актор Тернопільського театру, в якому зіграв біля ста ролей.

Основні ролі: Белін («Під золотим орлом» Я.Галана), Чаплинський («Гріх і покаяння» І.Карпенка-Карого), Освальд Алвінг («Привиди» Г.Ібсена), Карпо («Кайдашева сім'я» за І.Нечуєм-Левицьким), Гетьман Дорошенко в однойменній п'єсі Л.Старицької-Черняхівської) та багато інших.

ЛІТЕРАТУРА

Про відзначення працівників культури і мистецтва державними нагородами Української РСР //Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1991. - №32. – С.892.

Заслуженого артиста УРСР
Ляховському Івану Григоровичу –
артисту Терноп. обл. муздрамтеатру
ім.Т.Шевченка.

Ляховський І., Мельничук Б. Соломія Крушельницька: Драма-легенда. – Тернопіль, 1994. – 57с.

***

Ляховський І. 200 ролей Михайла Безпалька //Тернопільська газета. – 1998. – 4 черв.

Ляховський І. «Король співаків» з-над Збруча:[Про книгу Б.Петраша «Мирослав Скала-Старицький»] //Вільне життя. – 1999. – 12 січ.

Ляховський І. Народжений бути актором [І.Сачко] //Тернопільська газета. – 1998. – 15 жовт.

Ляховський І. «Одіссея» слуги Мельпомени: Виповнилося 60 років В'ячеславу Кирилову, артисту Терноп. драмтеатру ім.Т.Шевченка //Вільне життя. – 1998. – 27 лют. – (Ювілей).

Ляховський І. Стежки у дивосвіт:[Про драматурга О.Корнієнка] //Вільне життя. – 1989. – 22 січ.

Ляховський І. У творчій лабораторії:[Про артистку М.Ластівку] //Ровесник. – 1986. – 15 трав.

«Кожен повинен робити свою справу»: Актуальний монолог заслуженого артиста України, актора Терноп. драмтеатру ім.Т.Шевченка І.Ляховського /Зап. Б.Волинський //Русалка Дністрова. – 1998. - №2 (лют.).

***

Корнієнко О.З. Тернопільський театр ім.Т.Г.Шевченка. – К., 1980. – 102с., іл.

С.30,67:

Про І.Ляховського.

***

Астаф'єв Р., Мельничук Б. Шлях до матері //Молодь України. – 1983. – 29 січ.

До глибин болю і совісті //Ровесник. – 1990. – 12-18 серп.

Мельничук Б. Джерела краси і любові: Штрихи до портрета актора //Ровесник. – 1982. – 30 жовт.

Мельничук Б. Народження казки: Репортаж із залу репетиції //Ровесник. - 1980. - 11 груд.

1 ВЕРЕСНЯ

**65 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ФЛІНТИ ЗЕНОВІЯ ПЕТРОВИЧА
(1.09.1935-2.04.1988) – УКРАЇНСЬКОГО
ЖИВОПИСЦЯ, ГРАФІКА ТА МАЙСТРА
КЕРАМІКИ, ЗАСЛУЖЕНОГО ХУДОЖНИКА
УКРАЇНИ**

1 вересня цього року виповнилося б 65 років Заслуженому художнику України Зеновію Петровичу Флінті. Народився мистець в селі Токи Підволочиського району. Дитинство художника обпалила війна. Він, як і кожен хлопчак, мав гарні мрії. І, можливо, звідси виникло нестримне бажання малювати. Після закінчення семирічки він навчався у Львові. Спочатку в училищі прикладного мистецтва, а далі в інституті декоративно-прикладного мистецтва на відділі художньої кераміки.

У мистецтві було два покликання – живопис і кераміка. Він прагнув завжди завершеності і витонченості. Кожна його робота повниться глибоким розумінням зображуваного, гострим відчуттям часу.

У малярстві З.Флінта знаходить своє творче обличчя, відображаючи оточуючу дійсність через власне світосприйняття. Творчість художника відбиває надзвичайно широке коло зацікавлень, але він найбільш захоплено змальовує рідну землю та її людей, своїх сучасників. Кожна його робота сповнюється глибокою повагою до людини, звучить шана до праці і трударя, є глибина розуміння величі і краси рідної землі. З великою любов'ю малює краєвиди рідного Поділля, Карпат, Криму, перлини України – озера Світязь... І завжди він вірний собі, завжди чистий від фальші. Емоції гамує десь там, біля критичної межі, навіть за рахунок сухаватості своїх творів.

З.Флінта брав участь у багатьох міжнародних виставках як з живописними полотнами, так і з керамікою. На міжнародній виставці в Італії нагороджений почесним дипломом. Був членом Співки художників колишнього Союзу та членом правління і головою секції декоративно-прикладного мистецтва Львівської організації Співки художників України, членом художньої ради по декоративно-прикладному мистецтву Львівської кераміко-скульптурної фабрики, членом всесоюзної та республіканської комісії по декоративно-прикладному мистецтву Співки художників. Вів велику громадську роботу.

2 квітня 1988 року після виснажливої боротьби з невиліковною недугою його не стало.

Помер передчасно, залишивши нереалізованими широкі творчі задуми. Похований у Львові на Личаківському цвинтарі.

ЛІТЕРАТУРА

Перший «Флінтівець» – Ігор Стеф'юк:[В «Русалці Дністровій» повідомлялось про заснування обл. художньої премії ім.З.Флінти – нашого земляка. Першим лауреатом став львівський художник] //Русалка Дністрова. – 1997. - №1 (січ.).

***

Бідочко Я. Спогад про осінь //Західна Україна. – 1995. – 14-20 жовт.

Гасай Є. Іменем нашого земляка:[названо вулицю у м.Львові] //Гомін волі. – 1994. – 19 жовт.

Герета І. Зеновій Флінта (1.09.1935-2.04.1988) //Тернопіль: Художники Тернопільщини. – 1994. - №2-3. – С.15-16.

Гримайло Д. Художник З.Флінта з Токів //Гомін волі. – 1995. – 2 верес. – (Наші славні земляки).

Шимчук Є. Малярство З.Флінти //Шлях перемоги. – 1995. – 2 верес.

Шимчук Є. «Природа була щедрою до нього...»: До 60-річчя Зіновія Флінти //Дзвін. – 1995. - №9. – С.152-157.

***

Флінта Зіновій Петрович (1.IX.1935, с.Токи Терноп. обл. - 2.IV.1988, Львів) – укр. художник декор. мистецтва, засл. художник УРСР з 1988 //Митці України: Енцикл. довідник. – К., 1992. – С.605.

1 ВЕРЕСНЯ

60 РОКІВ З ДНЯ ЗАСНУВАННЯ ТЕРЕБОВЛЯНСЬКОГО ВИЩОГО УЧИЛИЩА КУЛЬТУРИ (1940)

Теребовлянське училище культури засноване 1 вересня 1940 року як бібліотечна школа з набором 90 учнів.

В 1944 році роботу навчального закладу відновлено. Було відкрито клубний та бібліотечний відділи. Через рік його назву змінено на технікум підготовки культурно-освітніх працівників. Культурно-освітнім – училище стало у 1961 році з одночасним введенням таких спеціалізацій: керівник самодіяльного хорового колективу, керівник оркестру народних і духових інструментів, керівник хореографічного, театрального колективу та бібліотекар середньої спеціалізації.

В 1990 році заклад перейменовано в училище культури.

Всього до 1993 року підготовлено 9187 спеціалістів середньої кваліфікації. А вже з 1993 року училище працює за навчальними планами вищого навчального закладу по підготовці молодших спеціалістів за спеціальностями: організатор культурно-дозвілевої діяльності та бібліотекар, організатор масиву документів.

Училище гордиться своїми вихованцями. Серед них – науковці, викладачі вузів, артисти, режисери, заслужені працівники культури, керівники відомих в Україні творчих колективів.

ЛІТЕРАТУРА

Анохін В. Хроніка одного училища: Ювілей Теребовлянського культурно-освітнього //Вільне життя. – 1970. – 30 серп.

Конончук В. Джерело краси, вміння, творчості //Трудова слава. – 1990. – 2 черв.

Новосядлий Б. Краса творення і пошуку //Свобода. – 1999. – 3 квіт.

Цубера Г. Вище училище: що це таке? //Воля. – 1993. – 26 трав.

Щоб відкрилася духовність //Воля. – 1994. – 22 січ.

***

Красуні-барабанщиці:[Ансамбль Теремовл. вищого училища – учасниці святкових концертів по всій Україні] //Молодь України. – 1998. – 7 трав. Фото.

Матвій К. Високе мистецтво співу:[Камерний хор викладачів] //Воля. – 1996. – 17 трав.

Ткачук П. Перші ластівки:[Про виставку творів живопису та декоративно-прикладного мистецтва, авторами яких є викладачі та учні] //Воля. – 1996. – 28 черв.

3 ВЕРЕСНЯ

100 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ БРИКОВИЧА РОМАНА (3.09.1900-26.03.1977) – ГРОМАДСЬКОГО ДІЯЧА, ПЕДАГОГА, КООПЕРАТОРА

Брикович Роман народився 3 вересня 1900р. в селі Магдалівка Підволочиського району, в родині священика. Зростав у релігійній і патріотичній атмосфері. Навчався у Тернопільській державній гімназії. У 1921р. склав іспит зрілості, воював добровольцем в УГА, зокрема, в званні хорунжого. Закінчив філософський факультет Ягеллонського університету в Кракові. Викладав в учительській семінарії у Львові, працював (до 1944р.) директором Повітового союзу кооператив у м.Копичинці. У 1939р. був заарештований та ув'язнений в тернопільській тюрмі.

В 1944р. Р.Брикович виїхав до Німеччини. У Регенсбурзі працював в управі табору та інших українських установах. В 1948р. емігрував до Канади. Протягом 20 років працював директором Школи українознавства ім.Митрополита А.Шептицького в Монреалі. Був головою Ради Українських Організацій за Патріархат Української Католицької Церкви, відділу Ліги Визволення України, членом дирекції «Народної Каси», членом Крайової Ради за Патріархат УКЦ. Він ініціатор та організатор багатьох місцевих культурних і мистецьких імпрез, а також учасник трьох світових Конгресів Вільних Українців.

Помер Р.Брикович 26 березня 1977 р. в Монреалі.

ЛІТЕРАТУРА

Брикович Роман – громадський діяч, педагог, кооператор //»Журавлина» книга: Тернопільська українська західна діаспора. Словник імен. А-І. – Тернопіль, 1999. – Ч.1. – С.72.

Брикович Роман //Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі 1898-1998: До сторіччя заснування /За ред. С.Яреми. – Тернопіль; Львів, 1998. – С.580.

Дурбак І. Роман Брикович (1900-1977) //Шляхами Золотого Поділля: Тернопільщина і Скалатщина: Регіон. іст.-мемуар. зб. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто. – 1983. – Т.3. – С.565-566.

8 ВЕРЕСНЯ

90 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ЯКУБЦЯ МАР'ЯНА (8.09.1910) - ПОЛЬСЬКОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВЦЯ- СЛАВІСТА

Мар'ян Якубець народився 8 вересня 1910 року в Гиновичах Бережанського району. В 1930 році закінчив Бережанську гімназію, вчився в Львівському університеті, в 1937 році захистив кандидатську дисертацію з історії слов'янських літератур. Свої славістичні знання поповнював у Празькому та Белградському університетах.

Звання доктора філософських наук принесли йому праці з історії літератур східних і південних слов'ян.

Як учений професор М.Якубець приділяв постійну увагу літературному процесові в Україні від найдавніших часів до наших днів. Доказом цього є його влучна характеристика української народної творчості. Він є автором чималої кількості виданих праць і монографій з проблем літературного життя в Україні: «Словацький в

поетичному оточенні Пушкіна», «Джерела і шляхи розвитку української культури», «Іван Франко», «Ключові проблеми історії українсько-польських літературних відносин».

Вдячного слова заслуговує його хрестоматія «Українська література», яка була видана мовою оригіналу з польськими коментарями, складалася з шести розділів – від старожитньої літератури київського періоду до літератури наших днів.

Але найбільше у полі його літературознавчих зацікавлень було невмируще слово Тараса Шевченка.

З ініціативи М.Якубця в 1955 році було видано «Вибрані твори» Кобзаря польською мовою з його післямовою та примітками, а також його наукову розвідку «Тарас Шевченко».

З його ініціативи і при безпосередній участі у Польщі побачили світ поетичні збірки Ліни Костенко, Івана Драча, Дмитра Павличка, Романа Лубківського.

Мар'ян Якубець неодноразово бував у рідній Україні, про нього писали «Літературна Україна», «Молодь України», «Наше слово» та «Вільне життя».

Своїм подвижницьким життям М.Якубець створив нову і світлу сторінку в історії польсько-українських культурних взаємин, яку нині продовжують писати його учні.

25 листопада 1992 року загальні збори АН України обрали Мар'яна Якубця іноземним членом Академії Наук.

ЛІТЕРАТУРА

Якубець М. Про Шевченкову поезію //Український календар 1964. – Варшава, 1964. – С.93-102.

Мар'ян Якубець про Івана Франка //Український календар 1966. – Варшава, 1966. – С.148-149.

***

Верба А. Корифей польської україністики – Мар'ян Якубець //Український календар 1980. – Варшава, 1980. – С.97-100.

Ониськів М. Якубець Мар'ян //Тернопіль. – 1993. - №3. – С.41-42.

Ониськів М. Мар'ян Якубець учений-славист //Вільне життя. – 1992. – 28 жовт. – (Рядок з біографії краю).

Подуфалий В. Видатний вчений-славист //Нове життя. – 1990. – 8 верес.

Ханас В. Славистичні читання пам'яті Мар'яна Якубця //Тернопіль вечірній. – 1995. – 25 жовт.

Ханас В. Ювілей польського слависта //Відродження. – 1996. - №4. – С.76.

***

Якубець Мар'ян (8.09.1910) – польський літературознавець-славист //УРЕ. – 2-е вид. – К., 1985. – Т.12. – С.499.

Якубець Мар'ян – польський вчений-славист //Ткачов С., Ханас В. 250 імен на карті Тернопілля: Польсько-укр. культ. взаємини. – Тернопіль, 1996. – С.51.

9 ВЕРЕСНЯ

100 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
СМАКУЛИ ОЛЕКСАНДРА
(9.09.1900-17.05.1983) – ПРОФЕСОР,
ФІЗИК, ДІЙСНИЙ ЧЛЕН НТШ

Народився Олександр Смакула 9 вересня 1900 року в селі Доброводи Збарзького повіту, в селянській родині. Після закінчення сільської початкової школи навчався в українській гімназії у Збаражі. У 1922 році блискуче завершив навчання в українській гімназії в Тернополі. Того ж року виїхав на навчання до університету в Німеччину.

Успішно склав вступні іспити і став студентом Гетингенського університету – відомого Європейського наукового центру. Студював фізику, математику і хімію. У 1927р. склав докторантський іспит і здобув наукову ступінь доктора філософії. На той час уже мав кілька серйозних наукових публікацій, зокрема, в Збірнику НТШ.

В грудні 1930 року О.Смакула було обрано дійсним членом Наукового товариства ім.Шевченка у Львові.

Кінець 20-х років проходив в науці під знаком становлення фундаментальної фізичної теорії – квантової механіки. Олександр Смакула один з перших застосував поняття цієї науки для з'ясування механізмів взаємодії електромагнітного випромінювання з твердими тілами.

З травня 1930р. доктор О.Смакула працює керівником оптичної лабораторії наукового інституту в Гейдельберзі, з 1934-го – керівником дослідної лабораторії відомої фірми Карла Цейса в Іені. Підтримує тісні контакти з НТШ. У 1937р. першим у світі отримав патент за винахід способу просвітлення оптики.

У 30-40-р.р. наукові інтереси О.Смакули були зосереджені навколо проблем оптики і спектроскопії кристалів.

В 1951р. вченого запрошують до США на посаду професора Массачусетського технологічного інституту, при якому в 1964р. він заснував і очолив лабораторію фізики кристалів.

1962 року вийшла фундаментальна монографія професора Смакули «Монокристали. Ріст, виготовлення і застосування» обсягом близько 500 сторінок.

Професор Смакула – автор багатьох патентів, понад ста ґрунтовних наукових праць. Він є почесним членом Товариства Українських інженерів (США), Американського Оптичного Товариства та ін.

Вчений ніколи не забував рідної України. 1972 року відвідав Тернопільщину. Це була остання зустріч з Батьківщиною.

Помер 17 травня 1983р.

ЛІТЕРАТУРА

Головач Ю.В. Фізика – дійсні члени Наукового товариства ім.Т.Г.Шевченка у Львові //Аксиоми для нащадків: Українські імена в світовій науці: Зб. нарисів. – Львів, 1992. – С.49-72.

Миколаєвич О. Олександр Смакула //Збаражчина: Зб. статей, матеріалів і споминів. – Нью-Йорк; Торонто, 1980. – Т.1. – С.572-579.

Олександр Смакула //Повернення із забуття: Невідомі імена видатних фізиків і математиків, вихідців із Тернопільщини – дійсних членів НТШ. – Тернопіль, 1995. – С.46-49.

Олександр Смакула //Малеви́ч А. Літопис землі Збараської. – Збараж, 1996. – С.52.

Ярема С. Олександр Смакула //Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі 1898-1998: До сторіччя заснування /За ред. С.Яреми. – Тернопіль; Львів, 1998. – С.670-671.

***

Гайда Р., Довгий Я. Перші українській фізики світового рівня //Іменем закону. – 1996. – 12 січ.

Добре слово в декілька рядків. Смакула Олександр (9.09.1900-17.05.1983) //Тернопіль: Українська гімназія в Тернополі 1898-1944. Дод.№3. – Тернопіль, 1992. – С.86.

Довгий Я. Знав світ, не знали земляки: Олександр Смакула – винахідник способу просвітлення оптики //Вільне життя. – 1992. – 3 черв.

Довгий Я. «Формула Смакули» //Відродження. – 1991. – 23 лют. – (Славетні земляки).

Малевич А. З далека вертаю до тебе, мій краю!: Вчений зі світовим іменем //Вісник історії краю. – 1995. - №2 (листоп.).

Пляцко Р.М., Шаромова В.Р. Забуті імена – у нові підручники //Рідна школа. – 1992. - №2. – С.7-11.

Попович С. Фізик світової слави – наш земляк //Тернопіль вечірній. – 1992. – 30 трав.

***

Засновано фонд українського фізика О.Смакули //Армія України. – 1996. – 19 листоп.

Новосядлий Б. «Формула Смакули»: У Тернополі засновано фонд геніального фізика //Свобода. – 1996. – 31 жовт.

Те ж: Голос України. – 1996. – 14 груд., фото.

15 ВЕРЕСНЯ

60 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ЯРМУША ВАСИЛЯ ІЛЬКОВИЧА (15.09.1940-21.09.1976) – УКРАЇНСЬКОГО ПОЕТА

Василь Ількович Ярмуш народився 15 вересня 1940р. в с.Острів Тернопільського району, в селянській сім'ї. Коли Василеві виповнилося 9 років помер батько, весь тягар ліг на материнські плечі .

Закінчивши Острівську семирічку, продовжив навчання у Тернопільській СШ №8. Працював помічником комбайнера в колгоспі, а пізніше – помічником машиніста екскаватора в Тернопільському кар'єроуправлінні.

З 1959 року він в армії. Служив на одній з бойових точок Заполяр'я, але недовго. В грудні 1959 року Василя і його трьох товаришів понесло на крижині у відкрите Баренцеве море. Пошук став неможливий через заметіль. Обмерзлих, виснажених, напівживих їх підбрав вертоліт. Потім був госпіталь, боротьба за життя... Сильне переохолодження організму не минуло безслідно.

Вірші почав писати ще в школі. Перші публікації на сторінках районної газети, яка виходила у Микулинцях, з'явилися у 1959 році. У наступні роки його поетичні добірки друкуються в обласній та республіканській періодиці, у колективних поетичних збірниках.

Закінчив заочне відділення факультету журналістики Львівського державного університету ім.І.Я.Франка. Працював позаштатним кореспондентом обласної молодіжної газети «Ровесник».

У 1972 році видавництво «Каменярь» випустило в світ його першу поетичну збірку «Казка про тебе». Через два роки готує і здає другу збірку поезій «Граніт і полум'я». Завершує працю над драматичною поемою «Соломія Крушельницька», п'єсою «Олесина любов». Створює ряд новел, гуморесок, повістей, нарисів.

Та працювати ставало все важче і важче.

У вересні 1976 року він пішов з життя, всього півроку не дочекавшись виходу збірки «Граніт і полум'я. Пішов, віддавши нам до кінця жар палкого серця, яке так любило життя, народ і отчу землю.

ЛІТЕРАТУРА

Ярмуш В. Граніт і полум'я: Поезії. – К.: Рад. письменник, 1977. – 54с.

Ярмуш В. Зійшла в полях озимина //Горбатий І., Ярмуш В. Допоки я живу: Поезії. – К., 1994. – С.60-92.

Ярмуш В.І. Казка про тебе: Поезії. – Львів: Каменяр, 1972. – 42с.

Ярмуш В. Над Серетом: Поезія. – Тернопіль, 1998. – 24с.

***

Ярмуш В. До моїх ровесників; Монолог Микити з поеми «Чорний ліс»; Поезія – серце народу:[Вірші] //Кафедра: Літ.-мист. та наук.-популярн. кварталник. – Львів, 1989. - №7. – С.105-106.

Ярмуш В. Журно тополі шуміли...:[Новела] //Кафедра: Літ.-мист. та наук.-популярн. кварталник. – Львів, 1989. - №7. – С.101-105.

Ярмуш В. Квіти і люди; Цукор:[Вірші] //Тернопіль: Тернопільщина літературна. Дод.№2. – Тернопіль, 1991. – С.87.

Ярмуш В. Серця жар; Коваль:[Вірші] //Зорі назустріч. – К., 1977. – С.78-80.

Ярмуш В. Тернопіль; Квіти і люди; Комбайнер; Цукор; Вишиванка; То не син...; Знову ніч розплітає...:[Вірші] //Вільне життя. – 1990. – 14 верес.

Ярмуш В. Це був не соловейко навесні...:[Вірш] //Віночок Соломії Крушельницької /Збір. і упоряд. П.Медведик. – Тернопіль, 1992. – С.60-61.

***

Астаф'єв О. Вперед, юнацька бригантино //Ровесник. – 1978. – 19 жовт.

Гевко Я. Василь Ярмуш: Біогр. довідка //Кафедра: Літ.-мист. та наук.-популярн. кварталник. – Львів, 1989. - №7. – С.100.

Гевко Я. «...Я над світом буду цвітом проростати» //Вільне життя. – 1996. – 17 верес.

Демків Б. Життя мов спалах зорі //Вільне життя. – 1990. – 14 верес.

Дем'янова І. «Я скликаю травневі громи...»: Слово про В.Ярмуша //Свобода. – 1996. – 24 верес.

Крупа М. Василева казка про любов //Тернопілля'96: Регіон. річник. – Тернопіль, 1996. – С.503-509.

Николин М. З рідного Острова пішов він у незвіданий світ:[Презентація нової збірки В.Ярмуша «Над Серетом» відбулася у його рідному селі] //Свобода. – 1998. – 14 лип.

Стежина до серця //Вільне життя. – 1981. – 20 верес.

Фільм про Василя Ярмуша //Тернопільська газета. – 1996. – 19 груд.

Хома В. Одержимі у праці //Вільне життя. – 1996. – 6 лют.

16 ВЕРЕСНЯ

110 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ОСІНЧУКА МИХАЙЛА ІВАНОВИЧА (16.09.1890-13.02.1969) – УКРАЇНСЬКОГО ЖИВОПИСЦЯ І ГРАФІКА

Михайло Осінчук народився 16 вересня 1890 року в селі Голошинцях Підволочиського району. Початкову освіту здобув у місцевій гімназії. В 1910 році їде у Краків і поступає в Академію мистецтв, де вивчає малярство і графіку в професора Юзефа Панькевича. Після успішного закінчення Академії, в 1914 році, продовжує навчання в Ягеллонському університеті.

Незабаром відбуває у творчу подорож в Італію, Грецію, Константинополь і там, як і його попередники, знайомиться та вивчає багатющу спадщину візантійської ікони та мозаїки.

Подорож збагатила Осінчука як особистість, а знайомство із пам'ятниками візантійського монументального мистецтва відіб'ється у його творчості.

В 1922 році викладає у Львівській мистецько-промисловій школі. У стінах Національного музею досконало вивчає техніку іконописного малярства. Він із зрілим творчим спрямуванням створює перші свої праці – запрестольну ікону Серця Христового для Преображенської церкви у Львові. Залишивши викладацьку роботу М.Осінчук зайнявся лише творчою працею – монументальним розписом церков.

В 1927р. в с.Гримайлові – розпис церкви став першою роботою. Наступні монументальні розписи художник разом із П.Ковтуном виконав у Галичині більш як у двадцяти церквах. М.Осінчукові вдалось створити пам'ятки творчо індивідуальні.

Після Другої світової війни художнику довелось емігрувати у США, де він продовжує свою творчу і громадську діяльність.

Виконав серію іконописних творів, дереворитів, здійснив чотири розписи у церквах Америки та у двох церквах Канади, намалював ряд іконостасів. Відданий вибраній дорозі у мистецтві, художник закінчив своє життя в 1969 році в Нью-Йорку.

ЛІТЕРАТУРА

Осінчук Михайло: Мистець. Маляр. – Нью-Йорк, 1967. – 94с., іл.

***

Бартіш Г. Михайло Осінчук і українське сакральне малярство початку двадцятого століття //Мета. – 1993. – (папка №8 «Мистецьке Тернопілля»).

Дуда І. Живописець і графік Михайло Осінчук //Тернопіль: Художники Тернопільщини. – 1994. - №2-3. – С.21.

Осінчук Михайло Іванович (16.09.1890-13.12.1969) //Медведик П. Літературно-мистецька та наукова Зборівщина: Словник біограф. визначних людей. –Тернопіль, 1998. – С.186-187.

Пиндус Б. Продовжувач української традиції: Мистецька спадщина Михайла Осінчука //Вільне життя. – 1991. – 18 верес.

***

Осінчук Михайло Іванович (1890-1969) – український живописець і графік //Митці України: Енцикл. довідник. – К., 1992. – С.437.

17 ВЕРЕСНЯ

65 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ДІДИК ТАМАРИ СОФРОНІВНИ (17.09.1935) – НАРОДНОЇ АРТИСТКИ УКРАЇНИ

Тамара Дідик народилася 17 вересня 1935 року в Ланівцях. Після закінчення школи навчалася у Львівському музичному училищі, яке відмінно закінчила. А тоді - навчання у Львівській консерваторії ім. М.В.Лисенка, при вступі до якої всі формальності практично звелися до прослуховування співу Тамари. Педагогом молодій співачки була О.К.Бандрівська, племінниця знаменитої Соломії Крушельницької. У 1960 році вона закінчила з відзнакою консерваторію по класу сольного співу.

Понад 30 років – солістка опери м.Львова. У її виконанні прозвучали партії: Галя («Утоплена» Лисенка), Мирослава («Золотий обруч» Лятошинського), Шевцова («Молода гвардія» Мейтуса), Татьяна («Євгеній Онєгін» Чайковського), Мікаела («Кармен» Бізе), Оксана та Одарка («Запорожець за Дунаєм» Гулака-Артемовського) та інші.

У 1966 році Тамарі Дідик було присвоєно почесне звання заслуженої артистки України, а в 1975р. – народної артистки України...

З 1989 року по сьогоднішній день працює у Вищому державному музичному інституті ім.М.В.Лисенка.

ЛІТЕРАТУРА

Слагін Є. Ланівецький соловейко //Вільне життя. – 1964. – 25 січ.

Опанасенко Н. Всі ролі улюблені: Акторські силуети //Культура і життя. – 1962. – 15 листоп.

Подунайчук В. «Хай пісня будить почуття високі» //Голос Лановеччини. – 1999. – 20 лют.

Слово квітучого саду //Наука і культура. Україна. – К., 1968. – С.347-349.

***

Дідик Тамара Софронівна (17.IX.1935) – українська співачка, народна артистка України //УРЕ. – 2-е вид. – К., 1979. – Т.3. – С.381.

Дідик Тамара Софронівна (17.09.1935) – українська співачка (сопрано) //Митці України: Енцикл. довідник. – К., 1992. – С.213.

20 ВЕРЕСНЯ

20 РОКІВ З ДНЯ ВІДКРИТТЯ БЕРЕЖАНСЬКОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ (20.09.1980)

На приміщенні ратуші, біля західної арки головного входу, поряд з гербом міста висить чавунна плитка з написом: «Бережанський краєзнавчий музей».

Для відвідувачів Бережанський краєзнавчий - відкрив свої двері 20 вересня 1980 року. Основна експозиція розміщується у 16-ти залах другого поверху ратуші, і нараховує більше 10 тисяч експонатів. Тут же до послуг відвідувачів виставочний та кінолекційний зали, у яких щомісячно експонуються виставки майстрів народної творчості, вишивальниць, художників, писанкарів, скульпторів.

Друге народження музею відбулося, коли Україна стала самостійною, незалежною державою. Музей переоформлений в дусі історичної правди.

Нині відвідувачі мають можливість ознайомитися з віхами нашої історії, які довгий час замовчувались. Це історія Січового Стрілецтва, Української Повстанської Армії, Бережанської гімназії і товариства «Боян», «Союзу Українок», «Пласту» та ін. Експозиція музею розповідає про чудових людей, які жили і творили в місті, навчалися в гімназії: Маркіяна Шашкевича, Богдана Лепкого, Олену Кульчицьку, Андрія Чайковського, Дениса Січинського, Остапа Нижанківського, Соломію Крушельницьку, Тимофея Старуха, Антона Манастирського, Якова Струхманчука, Володимира Савчака, Михайла Мороза, та багато інших талановитих синів та дочок України.

У музеї проводяться зустрічі з цікавими людьми, вечори-спогади, дитячі ранки, урочисте відкриття й закриття виставок.

Географія відвідувачів музею дуже широка, це і жителі міста Бережани, області, України, ближнього та далекого зарубіжжя.

ЛІТЕРАТУРА

Бережанський краєзнавчий музей //Гайдукевич Я., Зелена І., Лавренюк В. Музеї Тернопільщини: Путівник. – Львів, 1989. – С.34-41.

***

Бойко З. Світ краєзнавчого музею //Жайвір. – 1995. – 24 серп.

Брицька Г. Історична пам'ять народу //Бережанське віче. – 1996. – 17 трав.
Дудар С. Бережанському краєзнавчому музею – 15 років //Бережанське віче. – 1995. – 16 верес.
Паславський А. Від давнини до сучасності //Вільне життя. – 1980. – 24 верес.
Фенцур В. Пізнаючи минуле... //Нове життя. – 1982. – 10 лип.
Шишацька В. Запрошуємо до музею //Нове життя. – 1982. – 21 верес.

70 РОКІВ

ПАЦИФІКАЦІЇ НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ (ВЕРЕСЕНЬ-ЛИСТОПАД 1930)

Польсько-українські взаємини впродовж віків були складними і драматичними. Український народ ніколи не мирився із польським гнітом. Використовуючи різні форми опору, він вів непримиренну боротьбу за волю, за відродження національної державності. Багато героїчних сторінок у цей літопис вписали українські патріоти в період між Першою та Другою світовими війнами. На зростання національної свідомості західних українців, посилення їх визвольних змагань польські окупаційні власті відповідали жорстокими репресіями, масовим терором. Та чи не найбільше закарбувалася в народній пам'яті сумнозвісна пацифікація 1930р., яка була цілою системою жорстоких каральних заходів, що їх здійснив польський уряд.

Спеціально організовані великі загони поліції, солдатів та осадників нападали на непокірні села, повіти. За період з 1 липня по 30 листопада 1930 року «втихомиренням» було охоплено 121 село Тернопільського воєводства. Надзвичайно жорстоко пацифікацію проводили в Збаразькому, Бережанському, Тернопільському, Підгаєцькому, Зборівському повітах. Всюди польські опричники залишали після себе сльози, кров, руїни.

Грубе неприховане насильство, нехтування елементарними людськими та національними правами і свободами українського населення – ось таким було справжнє обличчя польських пацифікаторів.

Свою лють та ненависть вони спрямовували в першу чергу проти української інтелігенції. Особливо жорстоко знищувалися пам'ятки української історії та культури.

Однією із жорстоких антиукраїнських акцій під час пацифікації стала ліквідація, 26 вересня 1930р., тернопільської державної гімназії з українською мовою навчання.

Пацифікація спричинила багато лиха українському населенню Тернопільщини. Наслідки пацифікації були протилежними тим, на які розраховував польський уряд.

Криваві погроми не «привели до покори», а навпаки, ще більше посилили ненависть українського населення до гнобителів.

ЛІТЕРАТУРА

Айкенкель А. Політика Польщі відносно українців у міжвоєнний період. Вибрані проблеми //Україна-Польща: важкі питання: Матеріал II міжнародного семінару істориків «Українсько-польські відносини в 1918-1947 роках». Варшава, 22-24 трав. 1997. – Варшава, 1998. – С.29-46.

Кучерепа М. Національна політика Другої Речіпосполитої щодо українців (1919-1939р.р.) //Україна-Польща: важкі питання: Матеріал II міжнародного семінару істориків «Українсько-польські відносини в 1918-1947 роках». Варшава, 22-24 трав. 1997. – Варшава, 1998. – С.11-28.

Матейко Р. Пацифікація на Тернопільщині:[Польсько-укр. взаємини до 1936р.] //Тернопіль. – 1996. - №2. – С.57-58.

Мудра Н. Ми мусимо знати їхні імена: Пам'яті родини Голоядів присвячується:[З родини ніхто не мріяв про славу, складаючи свої голови на жертівник волі] //Шлях перемоги. - 1995. - 22 лип.

Підгірський О. Пацифікація: умиротворення чи покарання? //Вісник історії краю. - 1996. - №7. - [Піднята завіса над минулим].

Скочилиас І. Криваві події в Циганах у 1931р. //Літопис Борщівщини. Борщів., 1995. Вип.7. - С.15-21. - Бібліогр. С.21.

Ханас В. Економічні та політичні передумови протестаційної кампанії 1930 року [в Західній Україні] //Тернопіль. - 1995. - №4. - С.74-76. - Бібліогр.: С.76.

***

Пацифікація - польська офіційна назва репресій до укр. населення в Галичині //Енциклопедія українознавства: Словникова частина /Під ред. В.Кубійовича. - Львів, 1996. - Т.5. - С.1964-1965.

Пацифікація. 30-і роки //Енциклопедія українознавства: Заг. частина. - К., 1995. - Т.2. - С.561-564.

1 ЖОВТНЯ

130 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ГЕРАСИМОВИЧА ВОЛОДИМИРА ДЕНИСОВИЧА (1.10.1870-14.08.1940) - УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА І ЕТНОГРАФА

Володимир Герасимович народився 1 жовтня 1870 року у Золочеві Львівської області в сім'ї юриста. Вчився у народній школі та гімназіях Жовкви, Самбора і Львова.

1888 року вступив до Львівської духовної семінарії і на вечірнє відділення теологічного факультету університету.

Після їх закінчення у 1892 році працював священником у Крехові, Красові на Львівщині, потім – у Тернополі.

З 1899 року до кінця життя був парохом на парафії села Терпилівка Підволочиського району.

Автор оповідань «Домовик» (1895), «Візитація» (1924), п'єс «Воєнні промисловці» (1917), «Мамона» (1922), «Клопоти війта Смоктуна» (1934), «На колесі щастя» (1936) та ін. Йому ж належить низка етнографічних праць, переклади творів французьких, чеських, російських письменників.

Помер В.Д.Герасимович 14 серпня 1940 року.

Велелюдними були похорони. Дорослі і діти Терпилівки та навколишніх сіл прийшли попрощатися з людиною, яка зробила так багато доброго для нашого народу, нашої культури.

Володимир Герасимович був українцем до останнього подиху і належить українському народові.

ЛІТЕРАТУРА

Герасимович В. Домовик: Оповідання з життя народного //Тернопіль: Літературна Тернопільщина. Дод. №4. Вип.2. Ч.1. – Тернопіль, 1992. – С.18-20.

***

Гасай Є., Матейко Р., Мельничук Б. І годин віків, і природи краса: Дорогами Підволочиського району. – Тернопіль, 1991. – 71с.

С.46-47:

Про В.Герасимовича.

Шухевич С. Моє життя: Спогади. – Лондон, 1991. – 619с.

С.151,152,233,234:

Про В.Герасимовича.

***

Бубній П., Матейко Р. Будив у народі любов до майбутнього //Тернопіль. – 1995. - №2. – С.61-63.

Гримайло О. Дати народів силу предків його: Літ. дослідження про життя і діяльність В.Д.Герасимовича //Гомін волі. – 1995. – 24, 31 трав., 3 черв.

Козаріз О. Повернення: Забуті імена //Збручанська зоря. – 1990. – 31 берез.

Матейко Р. Світоч правди і добра //Свобода. – 1995. – 4 лип.

Самодало В. «Дати народів силу предків його...» //Збручанські вісті. – 1991. – 5 квіт.

Суханова З. Воскресає в пам'яті народній //Вільна Україна. – 1990. – 5 квіт.

Франко І. До Володимира Герасимовича, Львів, 27 груд. 1893 //Франко І. Зібрання творів: В 50 т. – К., 1986. – Т.49: Листи (1886-1894). – С.442-443.

***

Герасимович Володимир Денисович (1.10.1870-14.08.1940) //УЛЕ. - К., 1988. - Т.1. - С.409.

***

Володимир Герасимович (1870-1940): Бібліогр. покажчик /Укладачі: Л.Оленич, В.Романюк. - Тернопіль: Лілея, 1995. - 21с.

2 ЖОВТНЯ

135 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ СІЧИНСЬКОГО ДЕНИСА ВОЛОДИМИРОВИЧА (2.10.1865-26.05.1909) - УКРАЇНСЬКОГО КОМПОЗИТОРА, ДИРИГЕНТА І МУЗИЧНОГО ДІЯЧА

Денис Січинський народився 2 жовтня 1865 року в Ключинцях Гусятинського району, в родині вчителя. У 1873-1875р.р. малий Денис вчиться в нормальній школі Станіслава. У 1876 році батько Січинського одержує посаду фінансового управителя маєтків у Мишковичах.

В 1879-1887р.р. Д.Січинський навчається в Тернопільській гімназії, співає в шкільному хорі, бере уроки нотної грамоти і гри на фортепіано у вчителя гімназії Льва Левицького, а згодом - у піаніста Вайгнера. В останні роки перебування в гімназії навчається теорії музики і гри на фортепіано у відомого композитора В.Вшелячинського. На концертах товариства «Приятелів музики» в Тернополі композитор подружив з молодою співачкою С.Крушельницькою, її братом Антоном.

В 1888 році Д.Січинський написав музику для солоспіву «У гаю, гаю...» на слова Т.Шевченка і для чоловічого хору «Коби я був пташкою» на текст І.Грабовича. Організував чоловічий квартет, з яким давав концерти на Тернопіллі, в тому числі в с.Мишковичах. Восени того ж року Д.Січинський вступає на юридичний факультет Львівського університету і зближується з музично обдарованою студентською молоддю, молодими ще тоді композиторами О.Нижанківським, Г.Топольницьким, цитристом-віртуозом Є.Купчинським, диригентом і музичним критиком В.Садовським.

В кінці 1889р. Д.Січинський залишає навчання в університеті і вступає до Львівської консерваторії, де три роки вчиться в професорів Вшелячинського і Мікулі. В консерваторії здібний студент диригує концертами, в програмі яких були пісні М.Лисенка, М.Вербицького, О.Нижанківського. В лютому 1891р. Січинський вступив у члени новоствореного у Львові співацького товариства «Боян».

У 1893-1895р.р. композитор перебуває у Львові, невтомно працює на музично-громадській ниві, заробляючи, як сам говорив, «лекціями і роботами музичними на хліб насущний».

З 25 жовтня 1907р. по 28 квітня 1908р. Д.Січинський живе у священика Льва Джулинського в с.Лапшині. В той час він листується з письменницею Володимирою

Вільшанецькою, яка вчителювала в Коломиї. На її слова («Я тебе люблю») композитор написав пісню.

З 28 квітня 1908 по 20 березня 1909р. композитор живе у Бережанах. Тут він продовжує роботу над оперою «Роксолана», навчає гри на фортепіано кількох учнів «для куска хліба». Тяжко хворіє, живе у нестатках; відмовляється від операції, яку йому пропонували лікарі.

13 січня 1909р. на концерті в Бережанах хор «Боян» виконував «Пролог» з «Роксолани» в супроводі смичкового квінтету і фортепіано та кантату «Лічу в неволі» у присутності автора, який через тяжку хворобу не міг вже диригувати.

26 травня 1909 року Д.Січинський помер в Станіславі.

ЛІТЕРАТУРА

Історія української музики: В 6 т. Т.4. (1917-1941). - К.: Наук. думка, 1992. - 593с.

Про Д.Січинського
див. «Іменний покажчик».

Павлишин С. Денис Січинський. - К.: Муз. Україна, 1980. - 47с.

Січинський Денис Володимирович (1865—1909) //Нариси з історії української музики. - Ч.1. - К., 1964. - С.281-284.

Чайковський М. Денис Січинський (1865-1909) //Український календар. 1965. - Варшава, 1964. - С.87-88.

Чайковський М. Мої зустрічі з Д.Січинським /Подав до друку П.Медведик //Джерело: Краєзнав. зб. Терноп. краєзнав. музею. - Тернопіль, 1994. - №1. - С.171-179.

Черепанин М. Трагізм і лірика життя Дениса Січинського: У 90-ту річницю смерті композитора //Вітражі. Храм книги-2. - 2-е вид. з історії Музею книги. - Бережани; Тернопіль. - 1999. - С.146-150.

Листи Дениса Січинського до Ярослава Вінцковського //Записки Наукового товариства ім. Т.Шевченка: Праці Музикознавчої комісії. - Львів, 1993. - Т.ССХХVІ. - С.281-303.

***

Баб'як П. Денис Січинський //Нове життя. - 1985. - 1 жовт.

Косач О. Співець карпатського краю //Робітн. газета. - 1990. - 2 жовт.

Ладженський М. Талант, обікрадений лихоліттям //Рад. культура. - 1965. - 31 січ.

Лукиjanович Д. Спогади про земляка //Вільне життя. - 1965. - 31 січ.

Медведик П. Творець вишуканих мелодій //Подільське слово. - 1990. - 9 жовт.

Николишин В. Денис Січинський //Бережанське віче. - 1992. - 29 лют.

Новак І. Лебедина пісня:[Про оперу Д.Січинського «Роксолана»] //Жовтень. - 1975. - №10. - С.120-125.

Павлишин С. Від отчої землі //Музика. - 1991. - №1. - С.23-24.

Павлишин С. Гордість України //Голос народу. - 1990. - 25 верес.

Турянська О. Живе душа його в піснях //Галичина. - 1991. - 18 жовт.

Чайковський М. Скапана свічка //Культура і життя. - 1965. - 10 жовт.

Шевчук Ф. Денис Січинський //Прапор комунізму. - 1985. - 13 черв. - (Видатні люди нашого краю).

***

Баб'юк Л. Присвячується Д.Січинському:[Концерт до ювілею композитора у Львів. філармонії] //Музика. - 1986. - №1. - С.29.

***

Денис Січинський: Матеріали до біо-бібліографії діячів української культури. - Львів: Каменяр, 1966. - 58с.

7 ЖОВТНЯ

65 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ЯКОВЧУКА ВАСИЛЯ ЛУКАШЕВИЧА (7.10.1935) - ЗАСЛУЖЕНОГО АРТИСТА УКРАЇНИ

Яковчук Василь Лукашевич народився 7 жовтня 1935 року в селі Велика Цвіля Ємільчинського району Житомирської області, в селянській хліборобській сім'ї. Ще з дитинства мріяв стати артистом, слухаючи вірші Т.Шевченка, С.Руданського, Л.Українки, які часто читала вечорами мати після роботи. Співала вона малому і чарівних народних пісень.

Навчаючись у школі, потім коли служив в армії, працюючи на Житомирському механічному заводі - завжди його вабила сцена, слово, музика, пісня. І в 1958 році поступив в Житомирське музичне училище, після закінчення якого у 1962 році працював лектором-музикознавцем, артистом розмовного жанру ансамблю пісні і танцю «Льонок» Житомирської обласної філармонії. Багато корисного дала мистцеві дворічна студія художнього читання в Москві, яку закінчив в 1970 році.

З 1971 року - він артист розмовного жанру Тернопільської обласної філармонії. Створені десятки сольних концертних програм. Особливі за своєю творчою палітрою - це композиція за поезією Степана Будного (В.Яковчук став лауреатом премії ім.С.Будного в 1976р.) та композиція, присвячена 175 річниці від дня народження Т.Шевченка «І буде син, і буде мати, і будуть люди на землі...».

В його творчому доробку поруч з серйозним репертуаром звучить завжди веселе сатиричне слово, яке викликає посмішку та добрий настрій у людей.

За творчі здобутки нагороджений грамотами Міністерства культури України, грамотами Тернопільського облвиконкому, знаком «Відмінник культурного шевства над селом».

В 1989 році присвоєно почесне звання «Заслужений артист України».

ЛІТЕРАТУРА

Вітровий Б. Сурмач племінних сердець //Ровесник. - 1976. - 6 лип.

Касіян В. Творчої наснаги, артисте! //Вільне життя. - 1995. - 6 жовт.

15 ЖОВТНЯ

105 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ГЖИЦЬКОГО ВОЛОДИМИРА ЗЕНОНОВИЧА (15.10.1895-19.12.1973) - УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА

Народився Володимир Гжицький 15 жовтня 1895 року у селі Острівець Тербовлянського району. Вчився у Тернопільській українській гімназії, у 1926 році закінчив Харківський інститут лісівництва. У роки першої світової війни був поручиком УГА.

З 1919 року проживав у Харкові.

Почав друкуватися з 1922 року. Першу збірку поезій «Трембітяні тони» випустив у 1924р. Про життя і боротьбу за волю українців Галичини написав повість «Муца» (1928) та видав збірку оповідань «Цісарське право». Він автор романів про нові відносини в житті народів Алтаю «Чорне озеро». Після арешту сталінськими опричниками і довголітнього заслання на Далекій Півночі, Гжицький осідає у Львові і повертається в літературу збіркою оповідань «Повернення». Події 1914-1941р.р. в Галичині і на Наддніпрянщині відтворено в автобіографічних романах-трилогії «У світ широкий», «Великі надії» і «Пустинний берег» (1960-1963, автор відображений в образі Миколи Гаєвського). Подією в літературі стає його автобіографічний роман «Ніч і день» про страшні умови заслання, де бачимо гірку долю автора і Остапа Вишні. Славу письменникові принесли два його історичні романи «Опришки» і «Кармелюк».

Гжицький пробував своїх сил у творенні п'єс для дітей та юнацтва - «По зорі» (1925), «Вибух» (1927) і «Наступ» (1931), які бачили світло рампи у Харкові і Львові. Його оповідання про тварин («Лось», «Дика качка» та ін.) та статті, направлені на охорону природи.

Знавець слов'янських мов, Гжицький дав українському читачеві у своєму перекладі романи й повісті польських письменників К.Тетмаєра, Б.Пруса, Г.Запольської. Переклав він і поему Ю.Словацького «Батько зачумлених» і окремі вірші А.Міцкевича, С.Висп'янського, Ю.Тувіма.

Залишив у рукописах невеличкі спогади про В.Сосюру, Леся Курбаса, М.Крушельницького та інших своїх друзів.

В останні свої роки письменник друкував оповідання у львівській та тернопільській пресі, навідувався у рідні села на Тербовлянщині. Він згадував: «Завжди я любив своє мальовниче село Довге. Заслонене від східних вітрів горою Бердою, воно розстелилося вздовж Серету, милої річки, що омиває також і Острівець. Ці два мої рідні села, наче дві дорогі намистинки на срібній живій нитці. Як чудову природу села, любив я і його мешканців...».

Помер В.Гжицький 19 грудня 1973 року у Львові, похоронений на Личаківському цвинтарі.

ЛІТЕРАТУРА

Гжицький В.З. Твори: В 2 т. /Вступ. ст. С.Шаховського. - К.: Дніпро, 1974.

Т.1. - 1974. - 655с.

Т.2. - 1974. - 655с.

Гжицький В.З Ніч і день: Роман. - Львів: Каменяр, 1989. - 308с.

Гжицький В.З. Опришки: Роман. - Львів: Каменяр, 1985. - 265с.

Гжицький В.З. Слово честі: Роман. - Львів: Каменяр, 1968. - 247с.

Гжицький В.З. У світ широкий: Роман.- К.: Рад. письменник, 1960. - 323с.

Гжицький В.З. Чорне озеро (Кара-Кол). Опришки: Роман. - К.: Дніпро, 1965. - 575с.

***

Гжицький В. Лось: Оповідання. - К.: Дніпро, 1970. - 390с.

Гжицький В.З. Побачення: Новели та оповідання. - Львів: Каменяр, 1972. - 59с.

***

Володимир Гжицький (1895-1973) //Приходько І. Творчі портрети українських письменників ХХ століття. - Тернопіль, 1993. - С.118-139.

Володимир Гжицький (1895-1973): Коротка біогр. довідка //Тернопіль: Літературна Тернопільщина. Дод. №2. - Тернопіль, 1991. - С.11.

Дубына М. Володимир Гжицький: (Очерк жизни и творчества) //Радуга. - 1990. - №10. - С.131-138.

Медведик П. Володимир Гжицький //Тернопіль: Українська гімназія в Тернополі 1898-1944. Дод. №3. - Тернопіль, 1992. - С.29-31.

Ониськів М. «Щиро ваш В.Гжицький»: [Листи В.Гжицького до М.Ониськова] //Вільне життя. - 1993. - 8 жовт. - (Рядок з біографії краю).

***

Гжицький Володимир Зенонович (15.10.1895-19.12.1973) //УРЕ. - 2-е вид. - К., 1979. - Т.3. - С.16.

Гжицький Володимир Зенонович (15.10.1895-19.12.1973) //УЛЕ. - К., 1988. - Т.1. - С.418.

Гжицький Володимир (15.10.1895-19.12.1973) - письменник //Теребовлянщина: Іст.-краєзнав. та літ.-мист. журнал. - 1999. - Вип.1. - С.124.

18 ЖОВТНЯ

115 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ КУЧЕРА ВОЛОДИМИРА (18.10.1885-29.08.1959) - УКРАЇНСЬКОГО ФІЗИКА-ТЕОРЕТИКА, ДІЙСНОГО ЧЛЕНА НТШ

Життєвий шлях Володимира Кучера розпочався у містечку Тлусте (тепер Товсте) Заліщицького району 18 жовтня 1885 року, в сім'ї селян-хліборобів. Тут закінчив початкову школу. Середню освіту здобув у Буцацькій гімназії, де проявив великий хист і любов до знань. У 1905-1909р.р. він вивчає фізику та математику на філософському факультеті Львівського університету.

У 1909р. В.Кучер закінчує університет і протягом п'яти років учителює в різних містах Галичини: Станіславові, Тернополі, Львові. Але велике бажання займатися наукою, до якої прилучився ще зі студентської лави, приводить його у 1914 році в Інститут теоретичної фізики до професора Газенерла. Протягом року він поглиблює свої знання з фізики. У Віденському університеті німецькою мовою він захищає дисертацію на тему: «Загальна формула для тиску випромінювання» і здобуває вчений ступінь доктора філософії.

Важливою подією в житті Володимира Кучера було обрання його 2 вересня 1919 року дійсним членом НТШ, діяльність якого вважається найяскравішим проявом процесу українського відродження.

За період від 1909 по 1940 рік друкований науковий доробок вченого складав понад 40 праць, значна частина яких опублікована у «Збірнику математично-природописно-лікарської секції НТШ». Це такі праці, як: «Основи електроніки» (1909), «Динаміка електрону» (1913), «Причини до теорії структури стеру», «Сучасна атомістична теорія», «Вибрані питання з теорії квантів енергії» (1919) і інші.

У післявоєнний період В.Кучер був професором торгово-економічного, потім зооветеринарного інститутів. Працював завідуючим кафедрою Львівського сільськогосподарського інституту. І всі ці роки продовжував свою наукову діяльність.

В 1956 році науковець виходить на пенсію. Але недовгим видався його відпочинок - одна лиш праця надихала його до життя.

29 серпня 1959 року він відійшов у вічність у неповних 74 роки. Похований на Личаківському цвинтарі у Львові.

ЛІТЕРАТУРА

Володимир Кучер //Повернення із забуття: Невідомі імена видатних фізиків і математиків вихідців з Тернопільщини - дійсних членів НТШ. - Тернопіль, 1995. - С.56-58.

Володимир Кучер (1885-1959) //Історично-мемуарний збірник Чортківської округи. - Нью-Йорк; Торонто, 1974. - С.45.

Головач Ю.В. Фізики дійсні члени Наукового товариства ім.Т.Г.Шевченка у Львові //Аксіоми для нащадків: Укр. імена в світовій науці: Зб. нарисів. - Львів, 1992. - С.49-72.

Пиндус Б. Володимир Кучер: Фізик-теоретик, дійсний член НТШ, педагог, громадянин //Тернопілля'96: Регіон. річник. - Тернопіль, 1995. - С.128-131.

***

Добре слово в декілька рядків: Кучер Володимир (18.10.1885-29.08.1959) //Тернопіль: Українська гімназія в Тернополі 1898-1944. Дод.№3. - Тернопіль, 1992. - С.82.

Кучер Володимир (1885-1959) //Енциклопедія українознавства /Під ред. В.Кубійовича. - Львів, 1994. - Т.4. - С.1247.

18 ЖОВТНЯ

85 РОКІВ З ДНЯ ЗАСНУВАННЯ

«ТЕРНОПІЛЬСЬКИХ ТЕАТРАЛЬНИХ
ВЕЧОРІВ» (18.10.1915)

70 РОКІВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОМУ ОБЛАСНОМУ
ДРАМАТИЧНОМУ ТЕАТРУ ім. Т.Г.ШЕВЧЕНКА
(8.12.1930)

Поза сумнівом, історія Тернопільського обласного драматичного театру ім.Т.Шевченка сягає значно глибше за дату її офіційного початку, - аж у далекий 1915 рік. Саме тоді - у розпалі Першої Світової - в окупованому російськими військами Тернополі з ініціативи молодого актора театру львівського товариства «Руська бесіда» Леся Курбаса було створено перший на цих теренах стаціонарний театр під назвою «Тернопільські театральні вечори». Основне ядро трупи театру склали професійні актори «Руської бесіди» Микола Бенцаль, Фавст і Філомена Лопатинські, Марія Чернявська-Костева, Теодозія Бенцалева, Галина Юрчакова, до яких приєдналися молоді аматори - Я.Бортник, Т.Демчук, В.Калин, О.Ковальська та інші. Відкриття «Тернопільських театральних вечорів» відбулося 18 жовтня 1915 року. У репертуарі новоствореного театру переважали твори вітчизняної драматургічної класики - «Наталка Полтавка» І.Котляревського, «Безталанна», «Суєта» і «Мартин Боруля» І.Карпенка-Карого, «Дай серцю волю, заведе в неволю» і «Пошились у дурні» М.Кропивницького, «Лимерівна» П.Мирного, «Назар Стодоля» Т.Шевченка тощо.

По від'їзді Л.Курбаса і Лопатинських до Києва у 1916 році «Тернопільські театральні вечори» очолює М.Бенцаль. Однак вже у другій половині 1917р. театр припиняє своє існування.

Невдовзі, у 1918р. М.Бенцаль створює нове товариство під назвою «Український театр», маючи на меті продовжувати традиції, започатковані «Тернопільськими театральними вечорами». Колектив, до якого ввійшли переважно учасники Курбасової трупи, поповнюють відомі галицькі актори Іван Рубчак та Антоніна Осиповичева, запрошені М.Бенцалем, молодий Мар'ян Крушельницький, а згодом - і Амвросій Бучма. «Український театр» успішно виступає в Тернополі, гастролює по інших містах Галичини.

У 1919р. з ініціативи А.Бучми «Український театр» реорганізовується в «Новий Львівський театр». Того ж року, гастролюючи в м.Вінниця, колектив театру зливається з групою акторів київського «Молодого театру», очолюваною Гнатом Юрою, тим самим започаткувавши Державний драматичний театр ім.І.Франка.

Тернопіль знову залишається без театру. Лише короткий час - із липня по вересень 1920р. - тут діє «Драматичний театр», очолюваний М.Крушельницьким, а після його закриття театральне життя міста надовго завмирає.

Нова сторінка історії тернопільської сцени датується 23 жовтня 1939р., коли було відкрито обласний драматичний театр ім.І.Франка. А 8 квітня 1948р. колектив франківців було об'єднано із трупю Охтирського драматичного театру ім.Т.Шевченка. Саме від дати заснування останнього - 8 грудня 1930р. - і веде своє офіційне літочислення створений на їхній основі Тернопільський обласний український музично-драматичний театр ім.Т.Шевченка /зараз - Тернопільський обласний драматичний театр ім.Т.Шевченка/.

Від часу створення і по сьогодні шевченківці вписали не одну славу сторінку в літопис театральної справи на Україні. Тут свого часу працювали і творчо зростали такі видатні майстри сцени як народний артист СРСР В.Грипич, народні артисти України Я.Геляс, П.Загребельний, заслужені артисти України С.Коваль, К.Капатський, Б.Антків, заслужений діяч мистецтв України С.Данилишин та багато інших. А репертуар театру засвідчує про глибоку любов і повагу до надбань вітчизняної драматургічної класики, поєднану з орієнтацією на кращі зразки світової драматургії.

Сьогодні основне творче ядро колективу шевченківців, очолюваного художнім керівником М.Форгелем, складають артисти різного віку, різних акторських поколінь.

Серед них - народні артисти України В.Ячмінський, М.Коцюлим, В.Хім'як, заслужені артисти України А.Бобровський, М.Гонта, Б.Стецько, І.Ляховський, Л.Давидко, І.Сачко, Л.Ластівка, В.Самчук, артисти М.Безпалько, М.Мельник, І.Матейко, І.Складан, О.Папуша та інші.

ЛІТЕРАТУРА

Медведик П. Тернопільські театральні вечори //Наукові записки: Зб. - Тернопіль, 1993. - С.124-143.

Остап'юк Б. «Тернопільські театральні вечори» (1915-1917): Фрагменти //Тернопілля'97: Регіон. річник. - Тернопіль, 1995. - С.671-674.

Погляд у минуле:[з історії «Тернопільських театральних вечорів»] //Корнієнко О. Тернопільський театр імені Т.Г.Шевченка. - К., 1980. - С.12-15.

***

Іванова Г. «Тернопільські театральні вечори» //Шляхом Ілліча. - 1979. - 12 квіт. - (з історії галицького театру).

Мельничук-Лучко Л. «Тернопільські театральні вечори»: До історії театру на Тернопільщині //Вільне життя. - 1964. - 31 берез.

Суярко Т. Тернопільські театральні вечори. Листи з Надзбруччя //Україна. - 1973. - №21. - С.10-12.

***

Медведик П. Зустріч з Іваном Рубчаком:[Спогад про актора «Тернопільських театральних вечорів»] //Ровесник. - 1976. - 19 черв.

***

Корнієнко О.З. Тернопільський театр імені Т.Г.Шевченка. - К.: Мистецтво, 1980. - 103с.

***

Васильєв С. Тернопільський український //Культура і життя. - 1990. - 17 черв.

Собуцька В. Театр - священний храм для мене //Свобода. - 1993. - 16 лют.

Собуцька В. Акорди свята у мінорі буднів:[Розм. з худ. керівником Терноп. драм. театру М.Форгелем] //Свобода. - 1996. - 26 берез.

Форгель М.: «Вірю в краще майбутнє українського театру»: [В.Гайда вів розм. з худ. керівником театру] //Тернопіль вечірній. - 1996. - 2 жовт.

Форгель М. «Минулий сезон був добрим»:[Розм. з директором обл. драм. театру вела Г.Садовська] //Вільне життя. - 1996. - 16 лип.

***

Владика В. У Шевченківців - прем'єра:[п'єса В.Канівця «Шлюб за оголошенням»] //Тернопіль вечірній. - 1995. - 15 листоп.

Гайда В. Хвилі «Житейського моря» на тернопільській сцені //Тернопіль вечірній. - 1996. - 15 трав.

Гулько Я. Тернопіль знову стає театральним містом:[Відкриття сезону новою прм'єрою «Суєта»] //Тернопіль вечірній. - 1993. - 10 лют.

Попереду «Гетьман Дорошенко»:[Театральний сезон] //Тернопіль вечірній. - 1991. - 9 жовт.

Садовська Г. З поверненням «Гуцулко Ксеню»:[Про оперету, прем'єра якої відбулася] //Вільне життя. - 1998. - 28 квіт.

Собуцька В. Освячена легендами «Гуцулка Ксеня» //Свобода. - 1998. - 8 трав.

Собуцька В. «Хазяїн?» саме в такому ключі висвітлює тему режисер Ф.Стригун:[Новий сезон в театрі] //Свобода. - 1994. - 25 жовт.

Татаринцева І. «Ваша величність, ваша потворність...»:[Відбулася прем'єра вистави-фарсу «Ескоріал» бельгійського драматурга Мішеля де Гельдерода] //Свобода. - 1995. - 8 груд.

Ткачук В. Знову прем'єра і знову - успіх:[Прем'єра у нашому театрі «Поки вона помирала...» Н.Птушкіної] //Вільне життя. - 1998. - 24 жовт.

***

Дігай Т. Наш сучасник - Гамлет: Тернопільські театральні вечори //Вільне життя. - 1991. - 28 лют.

Новикова Л. Дилетанти в Тернополі:[В Тернополі проходив міжнародний фестиваль любительських театрів «Тернопольские вечера». Англичанка Кети Уиллард осталась очень довольна] //Экран и сцена. - 1991. - 10 янв.

Семків Р. «Тернопільські театральні вечори: дебют'99: гіп-гіп ура!»:[У Тернополі пройшов перший Всеукраїнський фестиваль «Тернопільські театральні вечори»] //Тернопільська газета. - 1999. - 7 жовт.

Франків М. З історії фестивалів «Тернопільські театральні вечори» //Русалка Дністрова. - 1998. - №8 (квіт.).

21 ЖОВТНЯ

85 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
МАЛЕВИЧА АНАТОЛІЯ ПАВЛОВИЧА

(21.10.1915-9.06.1997) - ПЕДАГОГА,
КРАЄЗНАВЦЯ

Народився Анатолій Павлович Малевич 21 жовтня 1915 року в селі Бережанка Лановецького району, в учительській родині.

Хлопець навчався в сільській школі, а потім у Вишгородецькій семирічці, після закінчення якої поступає в Кременецьку українську гімназію. Друга світова війна перервала його навчання у Варшавському університеті на історико-філологічному факультеті. Він повертається у рідний край, вчителює.

У 1944-1945р.р. - солдат мінометної роти. Пройшов дорогами війни від Тернополя до Берліна. Після демобілізації повертається на освітянську ниву. Навчався заочно в Чернівецькому державному університеті на філологічному факультеті, який закінчив у 1952 році.

У тому ж році за вказівкою КДБ був звільнений з посади заступника зав. облвно і направлений рядовим вчителем у Збаразьку СШ №2. Пильне око КДБ він відчував на кожному кроці.

Протягом усього творчого життя займався пропагандою, охороною історичних та культурних пам'яток, збирав і записував фольклор, написав безліч нарисів, статей з історії України та краєзнавства. В 1984 році видав ілюстрований історико-краєзнавчий нарис «Збараж». З початку 90-х років з-під його пера виходять нариси, путівники, буклети - «Просвіта» на Збаражчині», «Морозенко», «Дмитро Байда-Вишневецький», «Збаразький замок», «Вишнівець», «Неопалима купина», «Літопис землі Збаразької». Ряд інших наукових праць з філології, які Міністерством освіти України були рекомендовані для використання як посібники для вищих навчальних закладів та середніх шкіл. Він чудово володів багатьма мовами: німецькою, французькою, польською, російською, тому його публікації знає зарубіжжя.

Був незмінним головою Товариства «Просвіта». Мав звання «Почесний краєзнавець України».

9 червня 1997 року А.Малевич помер.

ЛІТЕРАТУРА

Малевич А. Вишнівець: Путівник. - Тернопіль: Ред.-вид. відділ облполіграфвидаву, 1989. - 30с.

Малевич А.П. Збараж: Іст.-краєзнав. нарис. - Львів: Каменяр, 1984. - 47с.

Малевич А. Літопис землі Збаразької: В датах, подіях, фактах і особах. - Збараж: Б.В., 1996. - 84с.

Малевич А. Морозенко: Іст.-краєзнав. нарис про Нестора Морозенка, оспіваного в народних піснях, думах, легендах і переказах. - Збараж, 1992. - 38с.

Малевич А. Неопалима купина: немеркнучі сторінки історії Збаражчини. - Збараж, 1991. - 23с.

Малевич А. «Просвіта» на Збаражчині: Іст. нарис. - Збараж: Тернопіль, 1995. - 58с.

***

Малевич А. Вірні клятві Гіпократу:[про В.Заторанського, М.Качалубу, Б.Матеняка з книги «Збаразькі лікарі»] //Вісник історії краю. - 1996. - №11-12 (листоп.-груд.).

Малевич А. Всеукраїнська спілка краєзнавців:[Відбулася Установча Конференція Всеукраїнської спілки краєзнавців області] //Народне слово. - 1991. - 12 листоп.

Малевич А. З когорти вождів:[Про перебування Симона Петлюри у Вишнівці і Збаражі] //Народне слово. - 1992. - 30 черв.

Малеви́ч А. Книга - морська глибина...: З історії бібліотечного руху на Збаражчині //Наукові записки: Зб. Терноп. обл. краєзнав. музею. - Тернопіль, 1997. - Кн.2. - Ч.1. - С.153-162.

Малеви́ч А. «Свобода» в Америці: Сто років першій українській газеті в США //Народне слово. - 1993. - 16 берез.

Малеви́ч А. Славна родина лікарів Білинських //Русалка Дністрова. - 1995. - №17 (верес.). - (Тернопільського роду).

Малеви́ч А. Трагедія роду Федоровичів:[брали активну участь в нац. відродженні Галичини] //Просвіта. - 1996. - №5 (трав.).

Малеви́ч А. Трагедія сім'ї Козубських:[відомий громад. і політ. діяч на Крем'янецьчині] //Народне слово. - 1993. - 1 жовт.

***

Барва Г. Ось так би життя прожити, - зробили висновок учні, друзі А.П.Малеви́ча, зібравшись на річницю з дня його смерті //Народне слово. - 1998. - 19 черв.

Дерейко С. Вчитель з великої букви //Вісник історії краю. - 1995. - №1 (жовт.).

Муляр Я. Наш земляк - літописець рідного краю //Голос Лановеччини. - 1998. - 3 жовт.

***

Анатолій Малеви́ч: Коротка біогр. довідка //Тернопілля'97: Регіон. річник. - Тернопіль, 1997. - С.663-664.

Малеви́ч Анатолій (21.10.1915-09.05.1997) - педагог, краєзнавець //Теребовлянщина: Іст.-краєзнав. та літ.-мист. журнал. - Львів; Теребовля, 1999. - Вип.1. - С.125-126.

***

Кіріндась В. Світлій пам'яті Анатолія Малеви́ча:[Вірш] //Тернопілля'97: Регіон. річник. - Тернопіль, 1997. - С.664.

22 ЖОВТНЯ

75 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
МЕДВЕДИКА ПЕТРА КОСТЬОВИЧА
(22.10.1925) - ТЕАТРОЗНАВЦЯ,
ФОЛЬКЛОРИСТА І ЕТНОГРАФА,
БІБЛОГРАФА

Медведик Петро Костьович народився 22 жовтня 1925р. у селі Жабиня Зборівського району. Закінчив філологічний факультет Львівського університету (1952) та аспірантуру при цьому університеті.

Працював учителем української літератури в школах Тернопільщини, викладачем на філфаку Тернопільського педінституту ім.В.Гнатюка, з 1985 - старший науковий співробітник музею С.Крушельницької в Білій. Учасник наукових конференцій з театрознавства, історії музики, дискографії та фольклору у Києві, Львові, Тернополі, Бережанах.

Перша стаття - з історії театру про актора і режисера М.Бенцалю (1960). Автор 20 книг (1958-1998). Серед них збірники «Пісні Тернопільщини»(1989, вип.1, 1993 - вип.2, співавт. С.Стельмашук), «Народні пісні села С.Крушельницької»(1993), «Село Жабиня на Зборівщині: весілля, звичаї і обряди з піснями» (1996), «Євшан-зілля: народні легенди та перекази Поділля» (1992), «Казки Західного Поділля» (1994).

Автор статей (персоналій митців, драматургів, театральних колективів України) в енциклопедіях, енциклопедичних словниках.

Член Наукового товариства ім.Т.Шевченка (з 1990), дійсний член НТШ (з 1998), лауреат республіканських премій ім.П.Чубинського (1992), та братів Б. та Л.Лепких (1999).

За наукову та громадсько-культурну діяльність нагороджений Почесною грамотою Верховної Ради України (1992).

ЛІТЕРАТУРА

Віночок Соломії Крушельницької: Поезії і музичні твори. Висловлювання визначних діячів культури. Репертуар співачки /Зібр. і упоряд. П.Медведик. - Тернопіль: Збруч, 1992. - 127с.

Євшан-зілля: Легенди та перекази Поділля /Зібр. та упоряд. П.Медведик. - Львів: Червона Калина, 1992. - 288с. - (Іст. б-ка. Ч.7).

Казки Західного Поділля: Антологія: Казки про тварин. Пісні-казки. Казки чарівні, соціально-побутові і притчі /Зібр. і уклав П.Медведик. Вступ. ст., приміт. та пояснення маловживаних слів П.Медведика. - Тернопіль: Лілея, 1994. - 352с. - (Б-чка для дітей та юнацтва).

Медведик П. Катерина Рубчакова. - К.: Мистецтво, 1989. - 107с., іл. - (Майстри сцени та екрана).

Медведик П. Літературно-мистецька та наукова Зборівщина. - Вип.1. - Словник біографій визначних людей /Вступ. ст. П.Медведика. - Тернопіль, 1998. - 242с., іл., фото.

Медведик П. Село Жабиня на Зборівщині: Весілля. Народні звичаї та обряди /Зібр. нар. пісні та віншівки, зробив описи звичаїв, обрядів і упорядкував П.Медведик. Післямова «Збирач народних перлин». - Тернопіль: Лілея, 1996. - 222с., портр., нот. - Примітки, паспорти пісень та віншівок с.218-219.

Народні пісні з села Соломії Крушельницької /Зап. в с.Біла Терноп. р-ну. Упоряд. П.Медведик, О.Смоляк. Білецький меморіальний музей Соломії Крушельницької. Терноп. ін-т нац. відродження. Обл. відділення фонду культури. - Тернопіль: Збруч, 1993. - 188с.

Пісні Тернопільщини: Календарно-обрядова та родинно-побутова лірика: Пісенник Вип.1. /Упоряд. С.Стельмашук, П.Медведик. Передм. «Народна пісня Тернопільщини» П.Медведика. - К.: Муз. Україна, 1989. - 495с., нот. - /Перлини укр. нар. пісні «Золоті ключі»/.

Пісні Тернопільщини: Іст.-баладні, жартівливі, танцювальні пісні та коломийки, пісні літ. походження і романси: Пісенник. Вип.2. /Упоряд. вступ. ст., заг. ред мелодій, приміт., словник С.Стельмашука. Упоряд та приміт. П.Медведика. - К.: Муз. Україна, 1993. - 636с., нот. - (Перлини укр. нар. пісні «Золоті ключі»).

***

Медведик П., Михайлюк І. Іван Франко і літературна Тернопільщина. - Львів: Вид-во Львів. Ун-ту, 1963. - 76с.

***

Медведик П. Воїстину великий автор:/До 120-річчя від дня народження В.Юрчака//Тернопілля»96: Регіон. річник. - Тернопіль, 1996. - С.540-541, іл.

Медведик П. Діячі української музичної культури: Матеріали до біобібліогр. словника //Записки Наукового Товариства ім.Т.Г.Шевченка: Праці Музикознавчої комісії. - Львів, 1993. - С.370-455, 7 лист. іл.

Медведик П. Життя його - театр. Це - Януарій Бортник: До 100-річчя з дня народження //Тернопілля»97: Регіон. річник. - Тернопіль, 1996. - С.411-412.

Медведик П. Змальовував долю нашу серцем: Мої спогади про Я.Геляса //Тернопілля-96: Регіон. річник. - Тернопіль, 1996. - С.541-546, іл.

Медведик П. Зустрічі, вистави, ролі //Павло Загребельний у спогадах сучасників. - Тернопіль, 1998. - С.137-146, іл.

***

Боднарчук В. Новий лауреат премії ім.братів Богдана і Левка Лепких:[П.К.Медведик] //Соломія. - 1999. - №6., портр.

Перлина до перлини: Першим лауреатом обласної премії В.М.Гнатюка для кращих збирачів фольклору став П.К.Медведик //Вільне життя. - 1989. - 23 лип.

Фентон А. Лауреат - наш земляк:[За банаторічну діяльність у збиранні і популяризації фольклорно-етнографічних пам'яток П.К.Медведик удостоєний звання «Лауреат премії ім.П.П.Чубинського з врученням йому Диплома і Почесного знака] //Вільне життя. - 1992. - 7 квіт.

***

***

Медведик П. Бібліотека Леся курбаса //Тернопіль. - 1995. - №4. - С.70-72.

Медведик П. Іванна Синенька-Іваницька: До 100-річчя з дня народження визначної співачки //Соломія. - 1997. - №3 (жовт.).

Медведик П. Спадщина Мирослава Скала-Старицького //Соломія. - 1999. - №3 (черв.).

Медведик П. Сценічна історія драмат. Ю.Словацького //Соломія. - 1999. - №5 (жовт.). - С.3, іл.

Медведик П. Творчий доробок Йосипа Гошуляка //Соломія. - 1999. - №5 (жовт.).

Медведик П. Три іпостасі артистки Віри Самчук //Соломія. - 1999. - №1 (берез.).

Медведик П. Улюблениця Мельпомени:[Л.Давидко] //Соломія. - 1998. - №7 (груд.).

***

Дзьобан О. Медведик Петро Костьович //Українська журналістика в іменах /Під ред. М.Романюка. - Львів, 1998. - Вип.5. - С.200-206.

***

Бубній П. Рідного краю літописець //Тернопіль. - 1995. - №4. - С.69-70.

Добровольський М. Сільський енциклопедист //Вільне життя. - 1988. - 12 квіт.

Федорук О. Його щира і світла душа //Вільне життя. - 1998. - 8 верес.

Ханас В. Скарбник Тернопільського краю //Тернопіль вечірній. - 1995. - 18 жовт.

Хома В. Невтомний фольклорист //Рад. село. - 1980. - 15 листоп.

Чорнописький М. Збирач народних перлин //Сіл. Вісті. - 1985. - 19 листоп.

***

Баб»як П. Медведик Петро Костьович //УЛЕ. - К., 1995. - Т.3. - С.328.

Медведик Петро Костьович (22.10.1925) //Митці України: Енцикл. Довідник. - К., 1992. - С.394.

Баженов Л. Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX-XX ст. - Кам»янець-Подільський, 1993. - 480с.

С.76,99,286,435,444,446:

П.Медведик.

***

Катерина Рубчакова (1881-1919): До 100-річчя від дня народження: Бібліогр. покажчик /Уклад.: С.Костюк, П.Медведик. - Львів, 1981. - 22с.

Соломія Крушельницька: Бібліогр. покажчик /Уклали Н.К.Іванко, П.К.Медведик. - Тернопіль, 1983. - 9с. - (Діячі культури і мистецтва - наші земляки).

Яків Струхманчук (1884-1937): Бібліогр. покажчик /Уклали: П.Баб»як, П.Медведик. - К.: Обереги, 1993. - 55с.

24 ЖОВТНЯ

145 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ

**БЕГЕЛЯЙЗЕНА ГЕНРІХА
(24.10.1855-1.04.1934) - ПОЛЬСЬКОГО
ВЧЕНОГО, ЛІТЕРАТУРОЗНАВЦЯ,
ЕТНОГРАФА**

Народився майбутній учений 24 жовтня 1855 року в Товстому Гусятинського району. Навчався у Тернопільській та Бережанській гімназіях. Студіював філософію та філологію у Львівському університеті, а продовжив навчання в Мюнхенському та Лейпцігському університетах. Здобув ступінь доктора філології. Повернувшись до Львова, викладав у гімназіях. Працював у редакціях періодичних видань та видавництвах.

Досліджував головним чином історію польської літератури ХУІІІ-ХІХ ст. Для вченого особливо близькою була творчість великих польських романтиків А.Міцкевича та Ю.Словацького. Підготував і видав з власними передмовами твори в 4-х томах Ю.Словацького (1894), твори в 4-х томах А.Міцкевича (1893). Є автором біля 200 наукових праць, зокрема, «Ілюстрованої історії польської літератури» в 5-ти томах, «Нарисів історії польської літератури», монографій про Я.Кохановського, Т.Ленартовича, А.Фредри, А.Міцкевича, Ю.Словацького та ін.

Особливої уваги заслуговують дві монографії ученого про К.Уейського, родом з с.Берем'яни Бучацького району. Це чи не перші в літературознавстві матеріали про цього поета та драматурга.

Г.Бегеляйзен написав народознавчу працю «Завдання і методи ентології». У 1927 році опублікував українською мовою теплі спогади про свого друга Івана Франка, з яким вперше познайомився в липні 1877 року та разом співпрацювали у деяких польських виданнях. Вони часто зустрічалися, обговорювали проблеми літературного життя.

Помер Г.Бегеляйзен 1 квітня 1934 року у Львові.

ЛІТЕРАТУРА

Гуцал П. Польський друг Івана Франка //Свобода. - 1995. - 12 трав. - (Маловідомі імена).

***

Бегеляйзен Генріх (24.X.1855-1.IV.1934) - польський вчений, літературознавець, етнограф //Ткачов С., Ханас В. 250 імен на карті Тернопілля: Польсько-укр. культ. взаємини. - Тернопіль, 1996. - С.9.

Тернопільський енциклопедичний словник /За ред. Б.Мельничука: Гуцал П. Бегеляйзен Генріх (24.X.1855-1.IV.1934) //Русалка Дністрова. - 1994. - №10 (черв.).

30 ЖОВТНЯ

**210 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ЛІПІНСЬКОГО КАРОЛЯ ЮЗЕФА
(30.10.1790-16.12.1861) -
ПОЛЬСЬКОГО СКРИПАЛЯ**

Народився Кароль Ліпінський 30 жовтня 1790 року в Польщі, в сім'ї музиканта-кларнетиста. Дух музики, який усе дитинство і юність вирував у сім'ї Ліпінських, вплинув на вибір життєвого шляху і подальшу долю Кароля. Спочатку була скрипка: довгі години занять, успіхи, невдачі, концерти.

1834 року К.Ліпінський уперше виїздить на гастролі у Варшаву та Познань, де його музика викликає бурю оплесків, чистих поривань і сліз. Ліпінський сміливо

включає у свої концерти обробки мелодій галицького люду. Музику Галичини митець везе в Париж, в Лондон, у Дрезден, Відень, Прагу, Київ, Москву, Ригу, Вільнюс. І всюди його сприймають як речника народу.

Ліпінський домагається посади капельмейстера королівського оркестру в Дрездені. Про нього турбуються Мендельсон, Шуман та ін. Нарешті надходить повідомлення, що король Альберт згодився взяти його на службу.

Перед від'їздом до Дрездена К.Ліпінський дає прощальний концерт у Львові. Знову лунають пружні заключні звуки Рондо...

У Дрездені з'явилися останні його твори: Фантазії на теми опер Майєрбера, Белліні, Верді, Стефані, Четвертий концерт для скрипки, два експромти, а також музика до збірки Тимка Падури «Українські пісні з мелодіями», яка вийшла друком 1844 року у Варшаві.

Одночасно з роботою в оркестрі та у створеному ним «Академічному квартеті» Ліпінський засновує скрипкову школу, учнями якої були відомий угорський композитор Й.Іоакім та Г.Венявський. Час від часу виїздить до Львова, Києва, Варшави, Кракова.

У Дрездені митець дізнається про смерть Н.Паганіні, котрий у своєму заповіті просив віддати Ліпінському дві скрипки - Д.Гварнері та А.Аматі.

Не лише своєю артистичною та композиторською творчістю залишив Ліпінський слід у пам'яті людській.

1833 року в друкарні Ф.Піллера у Львові вийшла збірка Вацлава із Олеська «Пісні польські і руські люду галицького», яка вперше містила запис мелодій та фортепіанний супровід. Ноти були випущені окремо під назвою «Музика до пісень польських та руських люду галицького» Вацлава з Олеська, до співу і фортепіану, укладений Каролем Ліпінським. Значення збірки важко переоцінити. Вона стала етапною в розвитку української культури в Галичині, зміцнювала дружбу польського та українського народів.

... Тільки тоді, коли вже лишилися позаду тріумф, визнання і слава, Ліпінський зрозумів, що народна шана є найдорожчою. Його зустріли в селі не як пана, власника маєтку, а як людину і митця, котрий своєю скрипкою проніс народну пісню по цілому світу. Він часто грає з сільськими музикантами, вчить найбільш обдарованих дітей нотної грамоти й гри на скрипці.

30 листопада 1861 року у двір Ліпінського прийшло чи не все село привітати його з днем народження. Коли з'явився на ганку, то виступив із громади найповажніший газда і вручив йому вінок із колосся, переплетеного китицями калини. А хлопчина, один із його учнів, від сільської громади підніс на вишиваному рушнику звичайну ясеневу скрипку, без котрої не обходилося жодне весілля чи свято.

Увечері Ліпінський давав землякам концерт. Останній. Виконував мелодії, які слухала колись уся Європа, а на останку взяв подаровану ясеневу скрипку і зіграв веснівку «Ой зацвіли фіялоньки, зацвіли».

16 грудня 1861 року К.Ліпінський помер. Провести його в станню дорогу зібралася вся округа.

На червоному атласі несли, як найвищі нагороди за подвиг цілого життя, скрипку Гварнері, скрипку Аматі і на вишиваному рушнику - звичайну скрипку з Вірлева...

ЛІТЕРАТУРА

Григорьев В.Ю. Кароль Липинский. - М.: Музыка, 1997. - 159с.

***

Горак Я., Горак Р. Чарівник скрипки //Музика. - 1990. - №6. - С.24-25; 1991. - №1. - С.25-26.

Горак Р., Горак Я. Скрипка для Ліпінського //Рад. село. - 1987. - 5,7,12,16,19,21 трав.

Звіздарик Н. Ліпінський повертається //Вільне життя. - 1991. - 13 берез.

Ліпінський Кароль //Медведик П. Літературно-мистецька та наукова Зборівщина: Словник біографій визначних людей. - Тернопіль, 1998. - С.158-159, фото.

Лотоцький В. Муза Кароля Ліпінського:[Вшанування пам'яті Ліпінського в Тернополі] //Відродження. - 1990. - 14 груд.

Пінь Р. Найвидатніший перед Шопеном //Культура і життя. - 1987. - 9 трав.

Рудик В. Джерело його натхнення //Зборівська дзвіниця. - 1994. - 28 черв.

Чернихівський Г. Брав участь Кароль Ліпінський:[В концерті відомої піаністки М.Шиманської] //Рад. село. - 1987. - 20 січ.

***

Ліпінський Кароль Юзеф (30.10.1790-16.12.1861) //УРЕ. - 2-е вид. - К., 1981. - Т.6. - С.183.

Ліпінський Кароль Юзеф (30.10.1790-16.12.1861) //Митці України: Енцикл. довідник. - К., 1992. - С.365.

Ліпінський Кароль Юзеф - польський скрипаль, композитор, диригент //Ткачов С., Ханас В. 250 імен на карті Тернопілля: Польсько-укр. культ. взаємини. - Тернопіль, 1996. - С.31.

31 ЖОВТНЯ

125 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ГЛИНКИ ГРИГОРІЯ (31.10.1875-1966) - УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА, ФОЛЬКЛОРИСТА

Український письменник та фольклорист Григорій Глинка народився 31 жовтня 1875 року в селі Денисові Козівського району у незаможній селянській родині.

Закінчив Денисівську початкову школу, в якій виявив хист до музики і співу. Був активним співаком і музикантом славнозвісного денисівського хору О.Вітошинського, який прославився на всю Галичину у 80-90 роках XIX століття. З молодих років збирає народні пісні різних жанрів під впливом М.Павлика, В.Гнатюка та О.Маковея. Надсилав їм свої численні фольклорні записи у Львів. У Львові видав у 1903 році свій прозовий твір «Сирітська доля», в якому малює нелегкі соціальні і духовні обставини бідної сироти при австрійському пануванні на західноукраїнських землях.

Перед першою світовою війною через бідність виїхав до Америки, де продовжував літературну діяльність і залишив великий творчий архів. Фольклорні записи Г.Глинки зберігаються сьогодні в архівних фондах НАН України. Деякі записи пісень друкувалися у сучасних фольклорних збірниках.

Помер Г.Глинка у 1966 році в Канаді.

ЛІТЕРАТУРА

Глинка Григорій (1875-1966) - фольклорист, письменник //»Журавлина» книга: Тернопільська українська західна діаспора. Словник імен. А-Ї. - Тернопіль, 1999. - Ч.1. - С.134-135.

Григорій Глинка (1875-1966) - укр. письменник та фольклорист //Хома В. А Денисів село славне. - Тернопіль, 1997. - С.14-15.

Григорій Глинка (1875-1966) //Бережанська земля: Іст.-мемуар. зб. - Торонто; Нью-Йорк; Лондон; Сідней; Бережани; Козова, 1998. - Т.1. - С.717.

1 ЛИСТОПАДА

20 РОКІВ З ДНЯ ВІДКРИТТЯ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ТЕАТРУ АКТОРА І ЛЯЛЬКИ (1.11.1980)

1 листопада 1980 року виставою-казкою Ю.Єлисеєва «Сембо» актори театру вітають своїх перших глядачів. Художнє керівництво новоствореним колективом здійснював досвідчений режисер Євген Ткаченко.

Художником була призначена Лариса Воробйова, музичну частину очолив Олексій Іванов, а труп театру склали в основному випускники Харківського інституту мистецтв, Дніпропетровського і Горьківського театральних училищ.

Уже перші роботи молодого творчого колективу високо оцінила театральна критика і глядачі.

Спектакль «Куди ти, лоша?» за п'єсою Р.Москової нагороджений Дипломом Міністерства культури України.

Театр був серед кращих лялькових колективів, які взяли участь у республіканському фестивалі в 1983 році. Тоді тернополяни отримали Диплом першого ступеня.

Творчий склад театру - в основному молодь. Колектив проводить велику громадську роботу: виступає з концертними програмами, шефськими виставами в Тернопільському будинку дошкільнят, та Коропецькій школі-інтернаті для дітей-сиріт.

У 1985 році колектив удостоєний звання лауреата обласної премії ім.С.Будного. Театр єдиний серед лялькарів, який брав участь у Всесоюзному фестивалі «Айтматов і театр». Тернополяни представили на суд журі спектакль «Рябий пес, що біжить краєм моря» за твором Ч.Айтматова і були нагороджені Почесною Грамотою Президії Верховної Ради Киргизії.

Схвальні відгуки отримали останні роботи колективу - вистави для дітей «Добродушко», «Пригоди громика Ромтомтомика», «Журавлине пір'я» та інші.

Успіхи творяться спільними зусиллями всього колективу.

ЛІТЕРАТУРА

Паламар А. День народження казки:[Театр ляльок перша прем'єра] //Вільне життя. - 1980. - 2 листоп.

Сушкевич В. Там чудеса...: Фоторепортаж з відкриття театру ляльок в Тернополі //Вільне життя. - 1986. - 23 лют.

Тарасенко Т. Нещодавно Тернопільський театр ляльок повернувся з Польщі //Тернопіль вечірній. - 1993. - 13 жовт.

Удіна Г. Ляльковий театр - це серйозно: Про репертуар, сцену і новосілля //Ровесник. - 1983. - 1 груд.

Хміляр Л. Театр - це особливий світ //Подільське слово. - 1997. - 20 груд.

***

Базиляк Д. Кому в рік Тигра допомагає Дракон //Свобода. - 1998. - 26 верес.

За кулісами театру //Тернопіль вечірній. - 1993. - 27 берез.

Касіян В. «Наш театр - світло в кінці тунелю»:[Розм. з гол. режисером театру ляльок В.Лісовим] //Вільне життя. - 1997. - 27 верес.

Кройтор Ю. До зустрічі в новому театральному сезоні! //Вісник Тернопілля. - 1996. - 19 лип.

Кройтор Ю. Свято - це мрія і дійсність:[підготовка колективу до свят - Святого Миколая і Різдва Христового] //Свобода. - 1995. - 1 груд.

Кройтор Ю. Чекаємо вас у театрі актора і ляльки:[Відкриття сезону] //Свобода. - 1997. - 27 верес.

***

Гаврилишин В. Вистава, яка зачарувала, або Добродушко крокує по Вкраїні //Тернопіль вечірній. - 1995. - 5 серп.

Завадович Р. «Пригоди гномика Ромтомтомика»: Казкова історія для театру ляльок: Терноп. драматурги Б.Мельничук та Р.Олефір інсценізували ліричн. казку письменника з укр. діаспори //Культура і життя. - 1996. - 10 лип.

Сачко Я. Журавлине пір'я:[Так називається вистава, якою колектив розпочав новий театр.сезон] //Тернопіль вечірній. - 1998. - 19 верес.

Тарасенко Т. Про Кіклопа і про козаків //Тернопіль вечірній. - 1993. - 1 верес.

13 ЛИСТОПАДА

130 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ДНІСТРЯНСЬКОГО СТАНІСЛАВА
СЕВЕРИНОВИЧА
(13.11.1870-5.05.1935) - АКАДЕМІКА.
ВЧЕНОГО ПРАВНИКА.

Станіслав Дністрянський народився 13 листопада 1870р. у Тернополі. Його батько був професором, пізніше - директором Тернопільської учительської семінарії, крайовим шкільним інспектором у Львові.

У 1888р. він з відзнакою закінчив гімназію і вступив на юридичний факультет Віденського університету. Озброєний солідною теоретичною підготовкою, здобутою в університетах Відня, Берліна, Лейпцига, С.Дністрянський присвячує себе науковій і педагогічній праці. Він став одним з найвизначніших правників і політологів ХХ століття.

З 1901 по 1918 роки був професором австрійського цивільного права у Львівському університеті. Він читає свої лекції українською мовою. Разом з учнями В.Гнатюком, К.Студинським, В.Щуратом, С.Рудницьким та іншими веде багаторічну боротьбу за права української мови у школах, вищих закладах і діловодстві. Виступає про це у пресі, в парламенті. Разом з іншими друкує українські підручники, посібники, географічні карти, збірники.

У Львові С.Дністрянський розгортає широку наукову діяльність. Очолює юридично-статистичну комісію Наукового товариства імені Т.Шевченка, з 1901 року редагує «Часопис правничий і економічний», публікує статті на юридичні теми і рецензії в українській, польській і німецькій пресі.

У 1901-1913 роках С.Дністрянський опублікував трьома мовами понад 12 новаторських правових праць, зокрема: «Чоловік і його потреби в правовій системі», «Реформа виборчого права в Австрії», «Звичаєве право і соціальні зв'язки» та інші.

У 1907 і 1911 роках його було обрано депутатом до Віденського парламенту. За цей період він у значній мірі спричинився до втілення демократичних принципів у національне життя Галичини.

У 1920 році С.Дністрянський написав для ЗУНР проект конституції. Академік Дністрянський хотів будувати самостійну суверенну Українську державу на національних демократичних принципах. Він розробляє основи правової держави, зокрема правління республіки, займається соціологічними студіями, закладає основи української політології.

На початку 30-х років С.Дністрянський захворів. За порадою лікарів він переїхав з дружиною до Ужгорода, де 5 травня 1935 року на одній із своїх лекцій про право в Україні помер від розриву серця.

ЛІТЕРАТУРА

Дністрянський С. Доповідь С.Дністрянського на святочних зборах у Празі з нагоди вісімдесятиліття від дня народження І.Горбачевського //Тернопіль. - 1995. - №1. - С.47-49.

***

Дністрянський Станіслав - вчений-правознавець //»Журавлина» книга: Тернопільська українська західна діаспора. Словник імен. А-І. - Тернопіль, 1999. - Ч.1. - С.186-188.

Д-р Станіслав Дністрянський //Левицький К. Українські політики Галичини. - Тернопіль, 1996. - С.141-143.

Кравченко О. Станіслав Дністрянський //Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі 1898-1998: До сторіччя заснування /За ред. С.Яреми. - Тернопіль; Львів, 1998. - С.659.

Кравченко О. Станіслав Дністрянський (1870-1935) //Шляхами Золотого Поділля: Тернопільщина і Скалатщина: Регіон. іст.-мемуар. зб. - Нью-Йорк; Торонто, 1983. - Т.3. - С.570-571.

Романюк М. Дністрянський Станіслав Северинович //Українська журналістика в іменах /За ред. М.Романюка. - Львів, 1996. - Вип.3. - С.109-113.

***

Бойчук О. Талант із сузір'я талантів:[Софія і Станіслав Дністрянські] //Тернопіль вечірній. - 1996. - 14 лют.

Возьний В. Правознавець і політолог: До 125-річчя від дня народження С.Дністрянського //Рідна школа. - 1995. - №12. - С.22-24.

Возьний В. Правознавець світового рівня: 125 років від дня народження Станіслава Дністрянського //Русалка Дністрова. - 1995. - №20 (листоп.).

Дністрянський Станіслав Северинович //Історія в школі. - 1998. - №5-6. - С.54.

З.С. Повернення із забуття: 125-ліття від дня народження С.Дністрянського (1870-1935) //Шлях перемоги. - 1996. - 13 січ.

Курис Г. Творець конституції //Свобода. - 1993. - 15 черв.

Кушнерик О. Дністрянський повертається в Тернопіль //Свобода. - 1999. - 16 листоп.

Медведик П. Станіслав Дністрянський //Вільне життя. - 1991. - 7 берез.

Печінка Т. Дністрянський відомий і невідомий //Свобода. - 1996. - 1 жовт. - (Славетні земляки).

Саквук В. Зореліття науковця //За вільну Україну. - 1995. - 28 листоп.

***

Клованич Ю. В Ужгороді обнаружена могила академика Станислава Днистрянского //Киевские ведомости. - 1995. - 3 авг.

Печінка Т. Конференція про Станіслава Дністрянського //Русалка Дністрова. - 1995. - №22 (листоп.).

***

Дністрянський Станіслав (1870-1935) //Енциклопедія українознавства. - Львів, 1993. - Т.2. - С.551.

Академік Станіслав Дністрянський 1870-1935: Біобібліографія. - К., 1992. - 93с.

16 ЛИСТОПАДА

125 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ЛЕВИЦЬКОГО ІВАНА ОМЕЛЯНОВИЧА (16.11.1875-8.04.1938) - УКРАЇНСЬКОГО КОМПОЗИТОРА, ДИРИГЕНТА І ПЕДАГОГА

Народився Іван Левицький 16 листопада 1875 року в селі Мала Лука Гусятинського району. Батько його - Омелян Олександрович - працював директором сільської народної школи.

Розвиткові музичного обдаровання юнака сприяла його участь у хорі Тернопільської гімназії. Вже тоді він серйозно замислюється над тим, як отримати професійну освіту, однак через матеріальну скруту доводиться вчитися самотужки. З 1899 року І.Левицький живе й працює в Тернополі, спочатку як учень-помічник, а згодом на посаді судового радника.

У 1910 році склав державний екзамен на вчителя співу та музики у Львові. Працював учителем співів та музики у Тернопільській українській гімназії, був другим диригентом Тернопільського «Бояна», педагогом музики та диригентом учнівського хору в Українській жіночій семінарії у Львові. Для своїх педагогічних та диригентських потреб з 1914р. писав вокальну та інструментальну музику, посібники з історії музики та статті про скрипку.

Найкраще виявився талант композитора в написанні інструментальних творів для скрипки, які й досі використовуються як педагогічний репертуар у музшколах.

Чудовим дарунком скрипалям є твори «Українська рапсодія», «Кавказ», «Балада», «Українська шумка», «Два українські танки». Стиль І.Левицького збагачується новими барвами. Народнопісенні, танцювальні ритми та класичні зразки були надійною основою. Для І.Левицького, як учителя співу та музики, як людини, котру все життя хвилювало музичне виховання молоді, далеко не байдужою була проблема недостатньої кількості навчальних посібників українською мовою. Незважаючи на складну справу друкування, котра вимагала немало коштів, композитор добивається розповсюдження підготовлених ним підручників: «Основи теорії музики», «Нарис історії музики», «Популярна наука гармонії», на яких виховувалося не одне покоління музикантів.

У 1937 році митець виходить на пенсію. Останній період життя І.Левицького - це роки тяжких фізичних страждань, упертої боротьби з хворобою. Приступи недуги підточували, виснажували сили.

8 квітня 1938 року І.Левицький помер. Поховано його у Львові на Янівському кладовищі.

ЛІТЕРАТУРА

Іван Левицький //Михальчишин Я. З музикою крізь життя. - Львів, 1992. - С.115.

Медведик П. Левицький Іван (16.11.1875-8.04.1938) //Записки Наукового Товариства ім.Т.Шевченка: Праці Музикознавчої комісії. - Львів, 1993. - Т.ССХХУІ. - С.419.

***

Медведик П. Вони служили мистецтву //Тернопіль: Українська гімназія в Тернополі. 1898-1944. Дод.№3. - Тернопіль, 1992. - С.41.

Медведик П. Талант відданий народові //Ровесник. - 1975. - 15 листоп.

Сидорчук Т. Митець-просвітителі //Музика. - 1990. - №5. -С.27-28.

***

Левицький Іван (16.XI.1875-8.IV.1938) - український композитор, хоровий диригент і педагог //УРЕ. - 2-е вид. - К., 1981. - Т.6. - С.89.

Левицький Іван (16.11.1875-8.04.1938) //Митці України: Енцикл. довідник. - К., 1992. - С.354.

Левицький Іван (16.11.1875-1938) - композитор, педагог, хоровий диригент, скрипаль //Водяний Б. Короткий словник діячів української музичної культури. - Тернопіль, 1992. - С.27.

Левицький Іван //Енциклопедія українознавства /Під ред. В.Кубійовича. - Львів, 1994. - Т.4. - С.1267.

17 ЛИСТОПАДА

115 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ШИМОНОВИЧА ЙОАНИКІЯ ІВАНОВИЧА (17.11.1885-9.10.1939) - ВЧЕНОГО- ЕКОНОМІСТА І СТАТИСТИКА

Йоаникій Шимонович народився 17 листопада 1885 року в Гусятині, в селянській родині. Тут закінчив сільську школу. Усупереч волі батька поїхав до Києва, до своєї сестри, де екстерном закінчив середню школу. Поступив навчатися в Київський економічний інститут, який закінчив у 1914 році. Незабаром поїхав до Петербурга, де підвищував свою освіту на вищих статистичних курсах.

Тут, у Петербурзі, він пройнявся ідеєю національного відродження України.

Наприкінці 1917р. Шимонович був делегований до Центральної Ради, де отримав посаду помічника міністра пошти і телеграфу.

У 1919р. разом з урядом УНР переїхав до Кам'янця-Подільського, де працював у щойно заснованому університеті, спочатку асистентом, а після захисту своєї праці «Українська промисловість» - приватдоцентом. Чотири роки (1921-1925) Шимонович працював професором економіки Українського підпільного університету у Львові, займався науковою роботою, досліджуючи економічно-кооперативні рухи в Галичині, її культурний розвиток.

У 1926 році, на запрошення міністра освіти України М.Скрипника, Шимонович переїздить до Харкова. Молодий вчений зайняв посаду професора інституту народного господарства, але у 1928р. був заарештований, а після цього засланий до Казані.

Будучи під політичним наглядом, Шимонович все ж влаштувався науковим працівником Казанського науково-дослідного інституту економіки (1930-1931). Після повернення на Україну - працює в Донецькому технікумі народногосподарського обліку, але не довго. 5 лютого 1938 року його знову - на цей раз востаннє - заарештували, кинули в тюрму, де він і загинув 9 жовтня 1939 року.

Протягом 1920-1930 років з'явилися його дослідження. Це - «Українська промисловість», «Нафта у світовій політиці», «Зелений Клин - нова Україна», «Західна Україна. Територія і населення», «Галичина. Економічно-статистична розвідка», «Рух сільськогосподарських колективів на Україні», «Колгоспи Татарії» та інші.

ЛІТЕРАТУРА

Шимонович І. Зелений Клин - Нова Україна: Екон.-геогр. нарис //Літературно-науковий вісник. - Львів, 1924.

Кн.ІІІ-ІУ. - С.307-322;

Кн.У. - С.68-74.

Шимонович Іоаникій Іванович //Рубльов О., Черченко Ю. Сталінщина й доля західно-української інтелігенції 20-50-ті роки ХХ ст. - К., 1994. - С.280.

***

Злупко С. Хресна дорога Іоанікія Шимоновича //Просвіта. - 1996. - №1. - С.4-5.

Історично-мемуарний збірник Чортківської округи: Повіти: Чортків, Копичинці, Борщів, Заліщики. - Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1974. - 923с.

С.408: Й.Шимонович.

Погребенник Ф. Йоанікій Шимонович: Вчений економіст і статистик //Тернопілля'95: Регіон. зб. - Тернопіль, 1995. - С.131-135.

20 ЛИСТОПАДА

125 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ МЕЛЬНИКА МИКОЛИ (20.11.1875-6.08.1954) - ВЧЕНОГО-ПРИРОДОЗНАВЦЯ

Микола Мельник народився 20 листопада 1875 року в с.Довжанка Тернопільського району у родині хліборобів. Закінчив початкову школу у родинному селі, навчався в Тернопільській українській гімназії. В 1899 році вступив до Віденського університету. Успішно закінчив природничий відділ філософського факультету.

Педагогічну працю розпочав вчителем у польській гімназії в м.Перемишлі, одночасно викладав природознавство в Українському інституті для благородних дівчат. 1906 року переїхав до Львова. Тут він викладав у філії Української Академічної гімназії.

У 1914 році завершив наукову працю з мінералогії «Методи визначення природотворчих мінералів», яку подав до Львівського університету на здобуття докторського ступеня. Та перша світова війна перекреслила всі плани вченого.

Був мобілізований. В 1915р. під Перемишлем потрапив у полон. Працював як полонений у Сибірську, Уфі, Челябінську, проводив етнографічні спостереження та опановував народні промисли.

Після війни повернувся до Львова. Відновив працю у філії Академічної гімназії, де вчителював довгі роки. Не можна не відзначити його працю завідувача кафедрою ботаніки і дендрології Львівського лісотехнічного інституту. Він також викладав у Львівському університеті, вивчав фітопланктон в околицях Львова. В 1948р. Миколі Мельнику було присвоєно звання доцента.

Багато праці вчений вклав у складання підручників для середніх шкіл. Заслуговує на увагу наукова і видавнича діяльність Миколи Мельника у НТШ, членом якого був з 1909 року. Серед його публікацій найбільш ваговою є «Словник української номенклатури вищих рослин» (1922).

На схилі життя важко захворів, втративши зір.

Помер на сімдесят дев'ятому році 6 серпня 1954 року. Його поховано на Личаківському цвинтарі у Львові.

ЛІТЕРАТУРА

Кобів Ю.Й. Творці українського природознавства Іван Верхратський та Микола Мельник //Аксиоми для нащадків: Укр. імена у світовій науці: Зб. нарисів. - Львів, 1992. - С.495-551.

***

Гасай Є. Ботанік світового рівня //Русалка Дністрова. - 1993. - №11 (трав.).

Гасай Є. Він став доцентом, не захищаючи дисертації //Подільське слово. - 1992. - 5 груд. - (Талановиті наші земляки).

Гасай Є. Творці українського природознавства //Подільське слово. - 1993. - 21 серп.

Головин Б. Природознавець Микола Мельник //Подільське слово. - 1995. - 23 груд.
***

Мельник Микола (1875-1954) //Енциклопедія українознавства /Під ред. В.Кубійовича. - Львів, 1994. - Т.4. - С.1515.

30 ЛИСТОПАДА

105 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ СТАХІВА МАТВІЯ (30.11.1895-2.06.1978) - ПРОФЕСОРА, ВЧЕНОГО, ГРОМАДСЬКОГО ДІЯЧА

Народився Матвій Стахів 30 листопада 1895 року у селі Нище Зборівського району, в селянській сім'ї. Середню освіту одержав у Перемишлянській державній гімназії з українською мовою викладання. Звання доктора права і суспільно-господарських наук здобув у Карловому університеті в Празі. Там же, зважаючи на визначні успіхи в науці, його кандидатуру було запропоновано на доцента.

Ще будучи студентом, стає головою Української Академічної Громади, надихає молодь ідеалами свободи, демократії, шанування людської гідності.

На заклик провідних діячів Львова доктор М.Стахів 1924р. повертається до Галичини і розгортає широку національно-політичну, народноосвітню та професійну діяльність. Йому довіряють пост головного секретаря Української Радикальної партії. Він також керує редакцією тижневика «Громадський голос», редагує журнали «Проти хвиль» та «Живе слово». Започатковує у Львові Народний Університет Самоосвіти і стає його головою. Тут публікуються книжечки для самоосвіти широкого кола читачів, пишуться і видаються науково-популярні праці.

Будучи головним секретарем Української Радикальної партії, доктор Стахів має сутички з польським окупаційним режимом. Його судять за політичне «порушення публічного спокою».

У 1930-1939 роках М.Стахів публікує праці, де дає відповіді на питання, які хвилюють українську громадськість. Це - причини світової війни, як більшовики прийшли до влади в Росії та інші. Він порушує широкий діапазон питань української визвольної боротьби, пише трактати на теми нових політичних течій, розвитку демократії.

В еміграції веде активну консолідаційну роботу між різними політичними середовищами, зокрема, між двома відлами колишньої Організації Українських Націоналістів. Планово і послідовно проводить ідею національної консолідації всіх конструктивних сил в Українському Конгресовому Комітеті Америки.

Уся діяльність Матвія Стахіва підпорядковувалась ідеї боротьби за відновлення самостійної і соборної національної державності українського народу на демократичних основах.

2 червня 1978 року доктор Матвій Стахів помер.

ЛІТЕРАТУРА

Стахів М. Меценатка української науки. Дорота з Кучкудів Кульчицька //Зборівщина Над берегами Серету, Стрипи і Золотої Липи. - Торонто; Нью-Йорк; Париж; Сідней, 1985. - С.976—979.

Стахів М. Про москвофільство у Зборівщині і Золочівщині: Замітки про його причини, боротьба проти нього і перемога над ним //Зборівщина. Над берегами Серету, Стрипи і Золотої Липи. - Торонто; Нью-Йорк; Париж; Сідней, 1985. - С.112-133.

Стахів М. Третя советська республіка в Україні: Нариси з історії третьої воєнної інвазії і Советської Росії в Україну і розвитку окупаційної системи в часі: листопад 1919-листопад 1924. - Нью-Йорк, 1968. - 237с.

Стахів М. Україна проти большевиків: Нариси з історії агресії Советської Росії. В 3 кн. - Кн 1. - Тернопіль: Ред.-видав. відділ упр. по пресі, 1992. - 168с.

Кн.2. - 1993. - 246с.

Кн.3. - 1994. - 237с.

***

Брицький П., Юрійчук Є. Матвій Стахів - видатний дослідник історії української державності (1917-1920р.р.) //Українська наука: Минуле, сучасне, майбутнє. Щорічник. - Тернопіль, 1999. - С.15-18.

Мельничук Б. Материк на ймення Матвій Стахів //Тернопіль вечірній. - 1995. - 5 груд.

Стерчо П. Матвій Стахів: Політик, науковець, публіцист і громадський діяч (1895-1978) //Зборівщина. Над берегами Серету, Стрипи і Золотої Липи: Іст.-мемуар. і літ. зб. - Торонто; Нью-Йорк; Париж; Сідней, 1985. - С.884-901.

Усе життя - Україні //Зборівська дзвіниця. - 1995. - 9 груд.

1 ГРУДНЯ

70 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ РАДОШІВСЬКОГО ГРИГОРІЯ ЯКОВИЧА (1.12.1930) - ПОЕТА, КРАЄЗНАВЦЯ

Григорій Якович Баран (псевдонім Радошівський), знаний як автор трьох поетичних книг і кількох туристичних путівників. Григорій народився 1 грудня 1930 року в селі Радошівка Шумського району. Він людина нелегкої долі. Своїми дитячими очима бачив знущання польської влади, «радощі більшовицького визволення», глум фашистів. Кожен зайда залишав чорний слід у його серці. Воно боліло, але не корилося. І цей дух нескореності назавжди залишився у віршах.

За вірші антикомуністичного змісту у 1949р. Григорій був заарештований МГБ, ув'язнений в кременецькій тюрмі і засуджений до смертної кари. Але пізніше вона була «милостиво» замінена 25 роками сталінських таборів і 5 роками позбавлення прав після відбуття покарання.

Він все пережив і в 1956 році був реабілітований.

Працював завклубом у Тилявці, літпрацівником у великодедеркальській і борщівській райгазетах, заочно закінчив факультет журналістики Львівського державного університету ім.І.Франка. Увесь цей час писав вірші, а в 1969 році побачила світ його перша книжка «Квіти на постаментах». Вона вийшла у львівському видавництві «Каменярь».

Друкується у тернопільських газетах, колективних збірниках. У 1994р. видав збірку «Біль перебитого крила», а в 1995 році - «Мальви прийдуть на поклін».

Г.Радошівський є автором краєзнавчих нарисів «Над Стрипою» (1981), «Заліщики» (1988), які видані у Львові.

ЛІТЕРАТУРА

Радошівський Г. Біль перебитого крила: Кн. вибр. поезій. - Тернопіль: Мальви, 1994. - 96с.

Радошівський Г. Квіти на постаментах: Поезії. - Львів, Каменяр, 1969. - 40с.

Радошівський Г. Мальви прийдуть на поклін: Сповідь у дзвонах і шаблях: Поезії. - Тернопіль, 1995. - 26с.

***

Баран Г.Я. Заліщики: Краєзнав. нарис. - Львів: Каменяр, 1988. - 32с., 8 арк. іл.

Баран Г.Я. Над Стрипою: Путівник по туристському маршруту. - Львів: Каменяр, 1981. - 95с., іл.

***

Радошівський Г. Вовче горло //Русалка Дністрова. - 1998. - №15-16. - С.5-7, портр., корот. біогр. довідка.

Радошівський Г. Гостинці; Коні; Як гарно сниться хата:[Вірші] //Тернопіль: Тернопільщина літературна. Дод.№4. - Тернопіль, 1992. - С.37.

Радошівський Г. Делегат:[Вірш] //Вільне життя. - 1981. - 25 лют.

Радошівський Г. З нових поезій //Вільне життя. - 1982. - 21 лют.

Радошівський Г. Серпень 1649-го:[Поезії] //Рад. село. - 1990. - 17 серп.

Радошівський Г. Скажу!; Як гарно сниться хата; На етапі; А ти хотів би помовчати:[Вірші] //Зродились ми великої години...: Альманах №1. - Тернопіль, 1992. - С.61-63.

***

Богун Д. Поема про Зборівську битву:[Про книгу Г.Радошівського «Мальви прийдуть на поклін»] //Свобода. - 1996. - 20 лют.

Добровольський М. Рядки незрадливої поезії: Про книгу «Біль перебитого крила» Г.Барана /Літ. псевдонім Г.Радошівський/ //Вільне життя. - 1994. - 13 трав. - (Слово і край).

Фарина І. Повернення із забуття //Діалог. - 1994. - 12 листоп.

Хоч із запізненням...:[прийнято до Співки письменників України] //Вільне життя. - 1995. - 8 квіт.

12 ГРУДНЯ

110 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ АЙДУКЕВИЧА КАЗІМЕЖА (12.12.1890-12.04.1963) - ПОЛЬСЬКОГО ЛОГІКА І ФІЛОСОФА, ДІЙСНОГО ЧЛЕНА ПОЛЬСЬКОЇ АН

Народився Казімеж Айдукевич 12 грудня 1890 року в Тернополі. Після закінчення Львівської класичної гімназії навчався на філософському факультеті Львівського університету. В 1922 році захищає докторську дисертацію з філософії.

У 1925 році К.Айдукевич займає посаду професора, завідувача кафедрою філософії Львівського університету.

Значний вплив на нього мали Ф.Брентано та І.Кант. Ще перед війною він навчався як стипендіат в Геттінгені у Гільберта і Гуссерла.

Разом з тим погляди К.Айдукевича завжди залишались раціоналістичними. Плідну роботу вченого перервала Друга світова війна. Він працює в окупованому Львові вчителем, а по війні деякий час очолює кафедру фізики Львівського медінституту. З осені 1945 року Айдукевич керує кафедрою теорії і методології наук, де організовує і очолює Сектор логіки.

З 1953 року і аж до смерті викладав у Варшавському університеті та видавав журнал «Студія логіка».

Актуальність праць К.Айдукевича, особливо його двотомник «Мова та пізнання», не зменшилась і донині.

В його роботах в основному розв'язуються філософські проблеми традиційної та математичної логіки.

12 квітня 1963 року К.Айдукевич помирає.

ЛІТЕРАТУРА

Айдукевич К. Цінність науки //Тернопіль вечірній. - 1995. - 29 лип.

***

Лабашук М. Пам'яті видатного земляка //Студ. вісник. - 1990. - 7 черв.

Ломакович А., Лешак В. Життя, віддане науці //Вільне життя. - 1990. - 16 трав.

Ханас В. І вічний пошук істини... //Тернопіль вечірній. - 1995. - 29 лип.

***

Айдукевич Казімеж (12.XП.1890-12.IУ.1963) //УРЕ. - 2-е вид. - К., 1977. - Т.1. - С.99.

Айдукевич Казимир //Ткачов С., Ханас В. 250 імен на карті Тернопілля: Польсько-укр. культ. взаємини. - Тернопіль, 1996. - С.5.

18 ГРУДНЯ

25 РОКІВ З ДНЯ ПУСКУ ПЕРШОГО ТРОЛЕЙБУСА В ТЕРНОПОЛІ (1975)

Влітку 1973 року на західну околицю Тернополя прийшли будівельники. Тут розпочалося будівництво тролейбусного депо, яке всі ці роки було знищеною околицею тернополян.

18 грудня 1975 року о 8-й годині вечора пробним рейсом пішов тролейбус першого маршруту. А вже з наступного ранку один за одним курсували чеські та словацькі красені з фірми «Шкода».

Перша черга тролейбусного сполучення була довжиною більше дванадцяти кілометрів, вона з'єднала центр міста з мікрорайонами «Східний» і «Дружба».

...Минає двадцять п'ять років. За цей час тролейбусні лінії пролягли в усі напрямки міста, включаючи й В.Березовицю, і становлять загалом сімдесят кілометрів. По Тернополі «бігає» щоденно в середньому шістдесят одиниць електротранспорту, в тому числі й з українською маркою, їх обслуговує сто вісімдесят водіїв та більше трьохсот працівників допоміжних служб.

ЛІТЕРАТУРА

Білий Г. Краєчком ока на тролейбус: Штрих до майбутнього міста [Тернополя] //Ровесник. - 1968. - 15 серп.

Івашук М. Щасливої дороги, первенці //Ровесник. - 1975. - 30 груд.

Левицька Л. Здрастуй, тролейбус! //Вільне життя. - 1975. - 26 груд.

Ониськів М. Перший тролейбус //Тернопілля'95: Регіон. річник. - Тернопіль, 1995. - С.90. - (445-річчю Тернополя присвячується).

Перший тролейбус //Радянська Україна. - 1975. - 21 груд.

22 ГРУДНЯ

130 РОКІВ З ДНЯ ВВЕДЕННЯ В ЕКСПЛУАТАЦІЮ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ЗАЛІЗНИЧНОЇ СТАНЦІЇ (1870)

Ще в першій половині XIX століття залізниць в Галичині не було зовсім. Тільки в 1830-му році, після ознайомлення з будівництвом залізниць в Англії, було розроблено перший проєкт. Вона мала з'єднати Східну Галичину із столицею Австрії Віднем.

Незабаром було побудовано першу лінію залізниць. І вже в другій половині 1861-го року по колії Перемишль-Львів пройшов перший поїзд, а в 1869-1870 роках збудовано лінію - Львів-Красне-Золочів-Тернопіль. Перший товарний поїзд через наше місто пройшов 1870 року.

Швидкий розвиток залізничної мережі спричинив і будівництво залізничного вокзалу в Тернополі, як на важливій вузловій станції. Його збудовано теж у 1870 році. Прокладання сталеві магістралі мало велике значення для розвитку західноукраїнських земель.

На довгому шляху історії залізниці були роки творення і складних випробувань.

Під час першої світової війни залізниця і вокзал зазнали значних пошкоджень, але вже у 1917 році рух на залізниці було повністю відновлено.

Особливо важка доля спіткала залізницю в роки Другої світової війни, зокрема, під час боїв за місто, залізнична станція і вокзал були повністю зруйновані. А відбудували їх аж у 1952-му році, коли місто почало підніматися з руїн.

Сьогодні Тернопільський залізничний вокзал зазнав значної реконструкції. Збудована допоміжна широка посадочна платформа, розширено перон, заодно оновлено й зовнішній вигляд вокзалу. Але чи не найголовнішою подією залізниці за останні роки є те, що у грудні 1997 року на станцію Тернопіль прибув перший електропоїзд, як колись давно у далекому грудні 1870 року - перший локомотив на паровій тязі.

Залізниця трудиться, будується. Їй - 130. Але вона молодіє, розвивається, переживає своє відродження у незалежній Україні.

ЛІТЕРАТУРА

Биков В. Наш тепловоз вперед лети! //Вільне життя. - 1973. - 22 груд.

Грабський М. Залізниця: учора і сьогодні //Вільне життя. - 1991. - 6 листоп.

Загородний Р. Галицька залізниця: Як реконструювали колію Тернопіль-Ходорів у 60-70 роках //Вільне життя. - 1998. - 10 верес.

Загородний Р. Тернопіль-Ходорів //Вільне життя. - 1998. - 14 лип.

***

Електричка - в Тернополі:[Маршрут: Львів-Тернопіль] //Вільне життя. - 1998. - 1 січ.

Левицька Л. Електропоїзд прийде у Тернопіль //Вільне життя. - 1997. - 7 листоп.

Сторожук Г. До Тернополя прибув електропоїзд. Вперше! //Свобода. - 1997. - 27 груд.

125 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ БОБ'ЯКА ГРИГОРІЯ (1875 - р.с.н.) - ПРОФЕСОРА ПРИРОДНИЧИХ НАУК

Григорій Боб'як народився у 1875р. в с.Великий Говилів поблизу Хоросткова. Після закінчення школи вчився у гімназії о.о. Василіян у Бучачі. З 13-річного віку, залишившись без батька, заробляв собі на життя лекціями, які давав для товаришів. Далі - навчався в Ягеллонському університеті у Кракові, спеціалізувався з ботаніки та зоології. Працював у м.Дембіце в Польщі, згодом у Самборі, а в 1901-1915рр. - в Бережанах.

Григорій Боб'як брав активну участь у суспільному житті. Їздив по селах нашого краю, виступав перед селянами. З його участю було організовано кілька читалень «Просвіти», а в Бережанах - Товариство «Сільський господар». Водночас він готувався до одержання докторату, писав наукову працю про гриби. Майже підготував підручник з ботаніки для гімназії.

Війна перешкодила здійсненню його планів. Ставши заложником російських військ, він потрапляє в Оренбурзьку губернію, де перебував аж до весни 1918 року.

Повернувся до Бережан. Тут професор Боб'як взявся до активної праці, щоб надолужити втрачене. Однак зла доля знову вирвала його з рідного гнізда - він потрапляє на Східну Україну, у Вінницю, де стає директором педагогічного інституту.

У 1923р. повертається додому, знову поневіряння. Щоб якось вижити - організовує харчовий кооператив, потім працює у м.Хманів (Польща), де живе відірвано від родини. Передчасна пенсія. Незабаром повертається додому.

У 1941р. вирішив з родиною втікати від червоних «визволителів». Та не вдалося. Подався на Східну Україну у Вінницю, де сподівався знайти старих друзів.

Сліди вченого Григорія Боб'яка обірвалися під селом Коси, що аж під кордоном з Молдавією, в 1947 році.

ЛІТЕРАТУРА

Бережанська земля: Іст.-мемуар. зб. - Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1970. - 876с.

С.58,67,298,338:
Про Г.Боб'яка.

***

Басара Г. Патріот, професор, зцілювач //Бережанське віче. - 1996. - 3 лют.

185 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ БОРИСИКЕВИЧА ІВАНА (1815-30.01.1892) - ГРОМАДСЬКО- ПОЛІТИЧНОГО ДІЯЧА, АДВОКАТА

Борисикевич Іван - громадсько-політичний діяч, адвокат. Народився 1815р. в селі Увисла Гусятинського повіту, в сім'ї греко-католицького священника. Закінчив в Тернополі так званий «езуїтський колегіум», а потім вступив на правничий факультет Львівського університету. Вчився старанно.

Працював адвокатом у Львові, а пізніше - у рідному селі, де займався правним захистом селян.

2 травня 1848р. був обраний заступником голови Головної Руської Ради у Львові, брав участь у розробці її статуту, програми та інших документів. Цього ж року був учасником Слов'янського конгресу в Празі, а також долучився до створення Української народної гвардії, Галицько-Руської Матиці, підготовки та проведення Собору руських вчених. Був керівником його правничої секції.

В 1849р. виступив на засіданні Головної Руської Ради з критикою нової конституції Австрійської монархії, після чого змушений був піти у відставку. І.Борисикевич був ініціатором відкриття школи у рідному селі Увислі.

У 1850-і роки перебував у країнах Західної Європи та Америки. У 1861р. двічі обраний послом від Гусятинського повіту до Галицького сейму. Багато зусиль віддав просвітницькій праці на Гусятинщині, а також видав власним коштом вперше в Галичині повість Г.Квітки-Основ'яненка «Маруся». В 1884р. в його маєтку в Увислі побував І.Франко. В 1890р. переїхав до Відня.

30 січня 1892р. помер в госпіталі у Рудольфсгаймі. Похований у Відні.

ЛІТЕРАТУРА

Борисикевич Іван (1815-1892) - громадсько-політ. діяч, адвокат //»Журавлина» книга: Тернопільська українська західна діаспора. - Тернопіль, 1999. - Т.1. - С.62-63.

Іван Борисикевич //Левицький К. Українські політики Галичини. - Тернопіль, 1996. - С.23-24.

Гуцал П. Іван Борисикевич: Син «весни народів» //Тернопілля'96: Регіон. річник. - Тернопіль, 1996. - С.90-94.

Історично-мемуарний збірник Чортківської округи. - Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1974. - 927с.

С.369: Про І.Борисикевича.

Полянський О. «Руська трійця» в історії суспільно-політичного руху і культури України //Русалка Дністрова. - 1994. - №17 (груд.).

Згадується ім'я
І.Борисикевича.

Шляхами Золотого Поділля: Регіон. іст. мемуар. зб. Тернопільщини. - Філядельфія, 1983. - Т.1. - 287с.

С.57: Про І.Борисикевича.

***

Борисикевич Іван (1815-1892) - правник //Енциклопедія українознавства /Під ред.В.Кубійовича. - Львів, 1993. - Т.1. - С.158.

125 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ГЛІБОВИЦЬКОГО КЛИМА (1875-24.04.1907) - ВЧЕНОГО МАТЕМАТИКА, ПЕДАГОГА

Народився Клим Глібовицький в 1875 році у селі Махнівці Бережанського повіту (тепер Золочівський р-н Львівської обл.). Вступивши до гімназії в Бережанах, він проявив математичні здібності. Навчався у Львівському університеті, де присвятив себе вивченню математики. Його керівником був відомий професор Пузина.

З 1896р. по 1898р. перебував на посаді заступника вчителя гімназії в Тернополі. 24 червня 1898р. став вчителем математики і фізики української гімназії в Тернополі, де працював аж до смерті. А помер К.Глібовицький на 33-му році життя 24 квітня 1907р. Він від природи мав погане здоров'я, часто хворів, доводилося їздити за кордон лікуватися. Крім того, його майже смертельно поранив божевільний молодик - бувший учень Глібовицького. Після цього випадку науковець прожив ще два роки.

Він був хорошим вчителем, вимогливим, добрим, справжнім фахівцем у справах навчання молоді, також патріотичним українським громадянином з небагатьох українських математиків того часу. Його наукові роботи в першу чергу присвячені теорії алгебраїчних рівнянь, проблемі їх розв'язку, теорії диференціальних рівнянь і функцій. За своє коротке життя Клим Глібовицький встиг зробити дуже багато і залишити глибокий слід в розвитку математики на Україні.

ЛІТЕРАТУРА

Клим Глібовицький //Августин Р. та ін. Повернення із забуття: Невідомі імена видатних фізиків і математиків, вихідців із Тернопільщини - дійсних членів НТШ. - Тернопіль, 1995. - С.74-75.

Клим Глібовицький - дослідник алгебраїчної теорії рівнянь //Возняк Г. Математики - дійсні члени Наукового товариства ім.Т.Г.Шевченка у Львові. - Тернопіль, 1994. - С.43-44.

***

Глібовицький Клим (1875-1907) //Енциклопедія українознавства. /Під ред. В.Кубійовича. - Львів, 1994. - Т.1. - С.387.

**185 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
КАЧАЛИ СТЕПАНА ТЕОДОРОВИЧА
(1815-1888) - ВИДАТНОГО ГРОМАДСЬКОГО
І ПОЛІТИЧНОГО ДІЯЧА, ПИСЬМЕННИКА
І ПУБЛІЦИСТА, ФУНДАТОРА І МЕЦЕНАТА
БАГАТЬОХ УКРАЇНСЬКИХ ТОВАРИСТВ І
ОРГАНІЗАЦІЙ**

Одним із засновників «Просвіти» в Галичині у 1868р. був отець Степан Качала.

Народився в 1815 році в селі Фірлеїв біля Бережан. Закінчив Бережанську гімназію, студіював у духовній семінарії у Львові. Відомий як член головної Руської Ради та її представник на слов'янському з'їзді у Празі.

З 1848р. - парох села Скорики, з 1872 року - села Шельпаки Підволочиського району, де працював аж до смерті і там похований. Це був священник великого масштабу, який широко цікавився справами цілої нашої церкви і народу.

Член-засновник Галицько-Руської матиці, літературного товариства ім.Шевченка, видавничої спілки газети «Діло» у Львові. Великий пропагандист видань «Просвіти». Був плідним публіцистом, писав книжки на суспільні теми.

Автор популярної «Короткої історії України» - підручника для середніх шкіл.

Посол від Збаражчини до першого галицького сойму. Заснував «Руську бурсу» в Тернополі, читальню «Просвіти» в Збаражі. Існували спеціальні стипендії для молоді, серед яких і фундація о.С.Качали.

Останні роки С.Качала важко хворів.

10 листопада 1888 року він помер в Шельпаках Підволочиського району.

ЛІТЕРАТУРА

Качала С. Розправа про польсько-українські взаємини /Відповід. за пер. і переказ змісту книжки С.М.Горак //Дорош Є. Степан Качала. - Тернопіль, 1995. - С.25-46.

***

Дорош Є. Степан Качала. - Тернопіль, 1995. - 53с.

Качала С. (1815-1888) - парох с.Шельпаки, громадський і політичний діяч //Збаражчина: Зб. статей, матеріалів і споминів. - Нью-Йорк, 1980. - С.292-294.

Качала Степан (1815-1888) //Нарис історії «Просвіти». - Львів; Краків; Париж, 1993. - С.138.

Стефан Качала //Левицький К. Українські політики Галичини. - Тернопіль, 1996. - С.33-35.

Качала Степан //»Просвіта»: історія та сучасність (1868-1998): Зб. документів і матеріалів. - К., 1998. - С.109., фото.

Шляхами Золотого Поділля. Тернопільщина і Скалатщина: Регіон. іст.-мемур. зб. - Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1983. - Т.3. - 846с.

С.Качала див.
іменний покажчик на С.820.

Ярема С. Степан Качала - видатний галицький політик і громадський діяч: (Виступ на відкритті пам'ятного знака на будинку колишньої гімназії Укр. пед. т-ва «Рідна школа») //Звіdomлення про зустріч тернопільських українських гімназистів 17-19 серп. 1992. - Тернопіль, 1993. - С.42-46.

***

Бубній П. Наша духовність коріння і крона //Свобода. - 1995. - 4 квіт.

Гасай Є. Їх знали Медин і Скорики:[С.Качала і А.Качала] //Збручанська зоря. - 1990. - 15 листоп.

Дорош Є. Степан Качала //Тернопіль вечірній. - 1991. - 20 лип.

Каштан В. Його устами промовляла істина: Урочини в Шельпаках до 180-річчя С.Качали //Гомін волі. - 1995. - 22 листоп.

***

Качала Степан (1815-1888), священник, політик, громадськ. діяч //Енциклопедія українознавства /Під ред. В.Кубійовича. - Львів, 1994. - Т.3. - С.988-989.

***

Качала С. - священник, громадський діяч //Кузня національного духу: Бібліогр. покажчик /Укладач Пайонк М. - Тернопіль, 1996. - С.12-13.

150 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ МОЛЕНЦЬКОЇ ОЛЬГИ ЙОСИПІВНИ (1850-1893) - ДРАМАТИЧНОЇ АРТИСТКИ

Моленцька Ольга Йосипівна (з дому Морельовська) народилася 1850 року в Козові. Батько артистки, багатий міщанин і урядовець, протягом життя переїжджав з родиною до Кросна (Лемківщина), Львова.

В 1868р. Ольга стала дружиною актора і режисера галицького театру Антона Моленцького. Працювала у трупях: театрі товариства «Українська бесіда» у Львові (1865-1882), у трупі О.Бачинського в Кам'янці-Подільському (1866), у трупі А.Моленцького (1869-1873). У 1889 році очолювала власну трупу на Бойківщині та Лемківщині (в містах Добромилі, Турка, Ломниця та ін.). У складі театру «Української бесіди» гастролювала в містах Тернопільщини. Серед ролей О.Моленцької: Маруся (інсценізація «Марусі» Г.Квітки-Основ'яненка), Параня («Верховинці» Й.Коженьовського), Катерина («Сила любові» В.Шашкевича), Знахарка («Підгоряни» Гушалевича), Настя і Одарка («Бідна Марта» і «Монах» С.Воробкевича) та ін.

Померла О.Моленцька у Львові 1893 року.

ЛІТЕРАТУРА

Чарнецький С. Вибране: Нарис історії українського театру. - Львів, 1959. - 154с.

С.117,120-122:

Про О.Моленцьку.

Медведик П. На сцені і в житті //Вільне життя. - 1991. - 19 берез.

***

2000-ЛІТТЯ РІЗДВА ХРИСТОВОГО

Щороку холодної зимової пори в кожную оселю приходять свята, лише від згадки про які на душі стає тепліше, світліше і затишніше. Це свята, пов'язані із народженням Ісуса Христа - Різдво Христове.

Двотисячний рік церква відзначатиме як особливий рік Божої ласки, знак Його невичерпної любові. Це пора радості, бо два тисячоліття тому Христос Господь прийшов і звільнив нас від кайданів гріха.

В маленькому містечку Вифлємі дві тисячі років тому Діва Марія «породила свого Первенця Сина і Його сповила, і до ясел поклала Його, бо в заїзді місця не стало

для них» (Луки, 2.7). Чоловік Марії - Йосиф - назвав хлопчика Ісус, що давньоєврейською означало «Спаситель». Бо ще задовго до появи дитини на світ сповіщав Йосифу ангел небесний: "І вродить вона сина, ти ж даси йому ймення Ісус, бо спасе він людей своїх від їхніх гріхів" (Матвія, 1.21).

Богонемовля ще тихо спало собі на сіні в яслах убогого вертепу - печери для утримання худоби, а весь навколишній світ уже змінився. Нова яскрава зірка з'явилась на небі й повела трьох мудреців із Сходу до Ісуса. Ангел зійшов на поля вифлеємські, і зачудовані пастухи поспішили привітати дитячко Боже, бо почули: "Сьогодні в Давидовім місті народився для вас Спаситель, який є Христос Господь" (Луки, 2.12). Світ змінився, бо просвітлили серця людські, і була в цю мить радість на небі, «і на землі мир, у людях добра воля!» (Луки, 2.14).

Так оповідає про народження Ісуса Христа Біблія. Із найдавніших часів у пам'ять про подію 7 січня святкують православні християни Різдво Христове.

В ці дні все живе славить Ісуса Христа колядою, щедрівкою, або веселим вертепом.

ЛІТЕРАТУРА

Біблія або книги святого письма Старого й Нового Завіту: Із мови давньоєврейської та грецької на українську наново перекладена. - VBS, 1989. - 1524с.

Евангелие /Авт. пер. с древнегреческого отца Леонида Лутковского. - К., 1990. - 262с.

Святе письмо Старого та Нового Завіту. - Б.М.: Укр. біблійне т-во, 1994. - 352с.

***

Життя Ісуса Христа: Із Євангелій Матвія, Марка, Луки та Івана. - Тернопіль: Обл. друк, 1990.

Ч.1. - 1990. - 52с.

Ч.2. - 1990. - 84с.

***

Дмитрук Г. Свято за святом //Вільне життя. - 1993. - 6 січ. - (Різдвяний календар).

Звичай народу нашого //Селянська доля. - 1991. - 5 січ.

Медведик П. Сійся, родися жито, пшениця: Звичайі нашого народу //Русалка Дністрова. - 1993. - №2 (січ.).

Папіж В. Торжествують небо і земля //Вільне життя. - 1993. - 6 січ. - (Звичайі нашого народу).

Рибак Л. Світло в душі: Як наші діди та бабусі Різдво святкували //Вільне життя. - 1991. - 5 січ.

Різдво: Опис обрядових, ритуальних та магічних дій на Тернопільщині в період святку 7-9 січня //Читанка з народознавства. - Тернопіль, 1993. - С.173-186.

Різдво:[Звичайі, традиції, страви] //Тернопільська газета. - 1996. - 5 січ. - (Духовне).

Різдвяні звичайі українського народу //Сіяч. - 1992. - №1-2 (січ.).

Христос родився!: Зб. /Упоряд. І.Зелена. - Тернопіль: Рух інформцентр, 1991. - 32с., іл., ноти.

Христос рождається. Славіте Його: Різдвяні, новорічні, йорданські, вертепні та народні вистави і звичайі /Упоряд. М.Кришук. - Тернопіль: Ред.-видав. відділ упр. по пресі, 1990. - 52с.

Шподарунок Н. Свят-вечір //Божий сіяч. - 1996. - 6 січ. - (Наші звичайі).

***

Галицькі колядки і щедрівки /Упоряд. М.Кришук. - Тернопіль: Ред.-видав. відділ упр. по пресі, 1990. - 66с., ноти.

Колядки //Орієнтир: Інформ.-метод. вісник. №4. - Тернопіль, 1992. - С.72-74.

Колядки і щедрівки /Упоряд. П.Сорока. - Збараж: Пегас, 1992. - 15с.

Небо і земля нині торжествують: Різдвяні, Новорічні, Йорданські колядки, щедрівки та вертепи. - Тернопіль, 1998. - 81с.

Нова радість стала: Вибрані коляди. Різдвяна поезія /Упоряд. Р.М.Зінь. - Тернопіль: Ред.-видав. відділ упр. по пресі, 1990. - 52с.

Щедрий вечір: Зимовий календарно-обрядовий фольклор Тернопільщини. - Тернопіль: Чумацький шлях, 1998. - 152с.

***

Блажкевич І. Вертеп: Різдвяна картина для сільських гуртків //Рад. слово. - 1990. - 22, 25 груд.

Божий сину, зішли згоду на Україну: Різдвяний вертеп /Упоряд. у 1931р. І.Блажкевич /З фондів держархіву обл. //Вісник Тернопілля. - 1995. - 22 груд.

Курбас Л. Про «різдвяний вертеп» //Тернопіль: Українська гімназія в Тернополі. 1898-1944. Дод.№3. - Тернопіль, 1992. - С.47.

Радуйся, земле, Син Божий народився: Вертепне дійство //Тернове поле. - 1995. - 6 січ.

Український вертеп:[Добірка матеріалів: традиції, наук. розвідки, святошні віншування, ворожба. Перед. слово Л.Рупняк]. - Тернопіль: Збруч. - 32с., іл. - (Дод. до часопису «За вільну Україну»).

***

Про заходи щодо підготовки та відзначення в місті 2000-ліття Різдва Христового: Розпорядження міського голови від 3 листоп. 1997р. //Тернопіль вечірній. - 1997. - 12 груд.

***

На березі річки Збруч, що на межі Тернопільської та Хмельницької областей, патріарх Київський і Всеї Руси-України Філарет освятив Собор Єднання Християн сходу і заходу:[Релігійна акція приурочена 2000-літтю християнства] //Молодь України. - 1997. - 23 груд.

Мельник В. Різдво Христове в галицькому малярстві //Божий січ. - 1997. - №1 (січ.).

Мичко С. У Тернополі з'явиться щось не гірше за Ейфелеву вежу:[В картинній галереї представлені макети пам'ятного знака до 2000-ї річниці від Різдва Христового] //Україна молода. - 1998. - 28 берез.

Петерзіл Н. Тернопіль вже сьогодні готується до відзначення 2000 річниці від Різдва Христового //Тернопіль вечірній. - 1998. - 9 берез.

У Тернополі - вища сила Божа:[В худож. галереї - проекти монумента на честь 2000 Різдва Христового. Л.Кравчук один із перших зробив внесок на спорудження пам'ятника] //Молодь України. - 1998. - 16 квіт.

760 РОКІВ З ЧАСУ ЯВЛЕННЯ ЧУДОТВОРНОЇ ІКОНИ МАТЕРІ БОЖОЇ У ЗАРВАНИЦІ (1240)

Зарваниця. Подільське село - мальованка, що розіслалося лівобережжям тихоплинної Стрипи, згадується в історичних джерелах уперше від 1458 року. Народні перекази повідають, що теперішня назва за селом закріпилася з 1240 року, коли явилася чудотворна ікона Матері Божої.

Опісля зруйнування Десятинної церкви у Києві, мандруючий до Тербовлі монах-галичанин, заночував у лісі. Пришелець щиросеречно молився за знедолений край, благаючи заступництва Божої Матері. Знеможений голодом і ранами, заснув у

безконечних молитвах. Сон явив Пречисту Діву Марію, котра поблагословила монаха, торкнувшись блукаючого своїм омофором. Богомолець прокинувся. Перед взором відкрилося небачене диво: ранковий туман, що огорнув сріблясту долину, мінився різноколірними барвами щедрого сонця. Посеред низини виокремлювався незвичайний надприродній відблиск. Монах наблизився до кринички, де примітив ікону Богоматері, відзеркалення якої здіймалося над долиною. Упавши навколішки, монах щиро молився. Коли сили повернулися до богопоклінного чоловіка, в одній із печер він збудував келію і встановив ікону. Місце, де сон його зарвав, нарік Зарваницею.

Відтоді й літочислить свою присутність у пам'яті народній чудотворна ікона Богородиці у Зарваниці. Відаючи про надможливості святого образу Матері Божої, прочани звідусюди приносили свої біди і болі до Зарваниці. І по-сьогодні, щорічно, від дня св.Юрія (6 травня), розпочинаються велелюдні прощі, закінчуючися в Свято Покрови Пречистої Диви Марії (14 жовтня). Щонеділі, в будні чи в свята не переривається паломницька вервечка до Святого Місця. І душі паломників наповнює новий згусток здорової енергії, зароджується надія. Свідомість переповнює сподівання і велика сила віри.

ЛІТЕРАТУРА

Зарваниця: У духовному і художньому слові, спогадах і переказах /Уклад.: Сагайдак М., Бубній П. - Тернопіль: Б.В., 1993. - 112с.

Мельник А. Зарваниця. - 2-е вид. - Рогатин: Б.В., - 1926. - 82с.

***

Баранюк Р. Ведуть в Зарваницю стежки і дороги... //Відродження. - 1995. - 20 трав.

Всенародна проща:[Молодіжні організації Тернопільщини на Всенародній прощі 18-21 трав. 1995р. у Зарваниці] //Пластовий шлях. - 1995. - №2. - С.14-16.

Гаврилишин В. Святині вікопомне джерело у Зарваницю нас веде роками!://Зарваницька Мати Божа в українській літературі //Тернове поле. - 1995. - 20 трав.

Герета І. Зарваниця - духовне джерело України //Свобода. - 1997. - 12 черв.

Глубіш О., Герета І. Зарваниця - духовне джерело України: продовжуємо розп. про чудотворні місця //Божий сіяч. - 1997. - №2 (лют.).

Глубіш О., Шподарунок Н. Стала Зарваниця Єрусалимською горницею //Божий сіяч. - 1996. - №6 (черв.).

Глубіш О. І розбудив нас дзвін церковний: На відпусті у Зарваниці побувало десятки тисяч віруючих //Свобода. - 1992. - 13 серп.

Журавка О. Єпархіальна зустріч молоді у Зарваниці //Шлях перемоги. - 1998. - 22 лип.

Лось Я. Ведуть шляхи у Зарваницю: До святих місць на поклін //Нова доба. - 1993. - 25 трав.

Миколаєнко Г. «Під твою милість прибігаємо, Богородице...»:[Проща у Зарваницю] //Воля. - 1995. - 26 трав.

Під твій Покров, о Мати прибігаєм!:[Проща до Зарваниці] //Мета. - 1995. - 30 трав.

Сагайдак М. Зарваниця:[Відновлення каплички і церкви] //Тернопіль вечірній. - 1992. - 4 лип.

Сагайдак М. Зарваниця: Історія рідного краю //Будівельник. - 1992. - 16 черв.

Сагайдак М. Стежками козацької і стрілецької слави на всеукраїнську Прощу у Зарваницю //Тернопіль вечірній. - 1995. - 10 черв.

Симчич М. Посвята українського народу під покров Пресвятої Богородиці //Українське слово. - 1995. - 1 черв.

Ханас В. Зарваниця - місце ласки й милосердя Пречистої Диви Марії //Тернове поле. - 1995. - 20 трав.

Шподарунок Н. На благословенній господом землі:[Всенародна Проща в Зарваниці] //Світанок нації. - 1995. - №1.

***

Богославень: Духовна поезія західноукраїнських авторів. - Тернопіль, 1994. - 513с.
С.306, 456:

Вірші про Зарваницю.

Литвин О. «Зарваниця у духовному і художньому слові, спогадах і переказах»:[презентація книжки в Терноп. держ. обл. наук. б-ці] //Подільське слово. - 1994. - 19 берез.

760 РОКІВ ПОЧАЇВСЬКІЙ ЛАВРИ (1240)

Згідно з переказами, монастир на Почаївській горі відомий ще з початку дванадцятого століття. Першими його поселенцями були учні святого Мефодія, котрі проповідували віру Христову. Жив тут у той час побожний чоловік Туркул. Він не раз бачив у сні Божу Матір. Якось до нього завітав глибокий старець, чернець о.Мефодій. Туркул розповів йому про видіння Божої Матері. Обміркувавши цю розповідь, о.Мефодій збагнув, що це місце вибрала сама Божа Мати для духовної оселі тим, хто хоче врятувати свої душі від мирської суєти.

Про це він залишив там пам'ятку: на очищеному від кори липовому дереві намалював образ Богоматері таким яким вона являлась у сні побожному Туркулові. А сам він подався на Афон, звідки повернувся на Почаївську гору з дванадцятьма будівничими, котрі звели скит з келіями.

Отець Мефодій освятив церкву на честь Преображення Господнього.

На своєму довгому історичному шляху Почаївський монастир не жив відокремленим життям. Його доля була тісно пов'язана з Волинню й іншими землями, що в часі заснування Почаївського монастиря (1240) належали до Галицько-Володимирського князівства (до 1336), пізніше – до Литовської держави, й нарешті, після Люблинської Унії увійшли, як складові частини, до Польської Речіпосполитої. Релігійні, політичні й національні зміни й процеси, що відбувались на цих землях під час їх приналежності до названих держав, доходили до стін Почаївського монастиря, вони викликали в його житті світлі й радісні або важкі моменти, що турбували непевністю завтрашнього дня.

Та, не дивлячись на все, Почаївський монастир проіснував 760 років. З віддалі століть можна безсторонньо оцінити його історичне минуле.

Передовсім звертає на себе увагу той факт, що Почаївський монастир від його заснування все був православною святинею. Визнавали вони предківську віру православну, що її запровадив на українських землях голова старої Київської держави князь Володимир Великий.

Багато лиха зазнав протягом своєї історії Почаївський монастир, але лишався тим, чим був від початку свого заснування: святинею автохтонного українського населення.

В теперішні часи Лавра так само може черпати моральні й матеріальні сили для свого існування тільки в єднанні з народом і опираючись на нього.

ЛІТЕРАТУРА

Антонович С. Короткий історичний нарис Почаївської Успенської Лаври /До друку підгот. І.Слагін//Вільне життя. Спец. вип. №3.

Гудима А. Почаївський монастир в історичній долі українства /Укр. асоціація релігієзнавців. Держ. архів Терноп. обл. Терноп. мед. ін-т ім. акад. І.Горбачевського. – Тернопіль, 1995. – 27с.

Дубилко І. Почаївський монастир в історії нашого народу. – Вінніпег, 1986. – 115с.

Почаївський монастир в контексті історії та духовності українського народу: Тези наук. конференції. – Тернопіль, 1995. – 118с.

***

Вербовий М.В. До запитання про заснування Почаївського монастиря //Викладання українознавчих дисциплін в економічних і технічних вузах: Тези доп. респ. наук.-метод. конференції. – Тернопіль, 1991. – С.74-75.

Кублановський Ю. В Почаївській Лаврі //Літопис Волині. – Канада, 1988. – С.79-84.

Лук'яненко С. Почаївська Лавра в історії української культури //Релігія і церква в національному відродженні України: (Тези наук. конференції). – Тернопіль, 1993. – С.44-46.

Почаївська Лавра //Чернихівський Г.І. Кременеччина: історичне та літературне краєзнавство: Матеріали на допомогу педагогам і студ. педколеджу, закладів середн. спец. навч. закладів та загальноосвітніх шкіл. – Крем'янець, 1992. – С.30-33.

Свідерський Ю. Почаївська Лавра //Тернопілля'95: Регіон. річник. – Тернопіль, 1995. – С.651-656.

***

Богдан Й. 5 серпня Православна Церква відзначає празник Богородиці на честь її Почаївської Чудотворної Ікони //Діалог. – 1995. – 5 серп.

Гаврилюк В. Почаївські святині //Новини Шумщини. – 1998. – 8 серп.

Гудима А. Наша святиня, мов наша доля //Віче. – 1995. - №8. – С.119-135.

Гудима А. Почаївський монастир в історичній долі українства //Русалка Дністрова. – 1996. - №11; 12; 13.

Гулько Я. Нарешті можемо сповна відкрити скарбниці Почаївської Лаври //Тернопіль вечірній. – 1995. – 19 квіт.

Дорога до Почаєва //Голос України. – 1997. – 11 січ.

Клим А., Гудима А. Святиня українського народу //Свобода. – 1996. – 12 листоп.

Козик В. Владычица Почаевская, даруй нам мир! //Ведомости Дейли. – 1995. – 15 апр.

Патиківський Ю. Гора Почаєва:[Почаївська лавра] //Урядовий кур'єр. – 1998. – 28 трав.

Пелехатий Я. Святиня //Ровесник. – 1997. – 26 груд.

Чудотворній Почаївській іконі – 400 років //Урядовий кур'єр. – 1997. – 2 жовт.

***

Дейнекіна С. Почаївська сторінка Реріха: Про дивовижну мозаїку, створену рукою Великого Майстра, і яка красується над обома входами собору Святої Трійці в Почаєві //Свобода. – 1996. – 8 жовт.

Під знаком Лаври [виконав Т.Шевченко чотири малюнки аквареллю, два ескізи й начерк олівцем] //Дуда І., Мельничук Б. Тарас Шевченко на Тернопільщині. 2-е вид., доп. – Тернопіль, 1998. – С.15-34.

Чопенко В. Партитура для церковних дзвонів:[Про дзвони Почаївської Лаври] //Демократична Україна. – 1995. – 25 лип. – (Сімейний богослов).

Чопенко В. Під звуки церковних дзвонів //Сім'я. – 1997. - №3. – С.26.

***

Богославень: Духовна поезія західноукраїнських авторів. – Тернопіль, 1994.

**210 РОКІВ З ЧАСУ ВИДАННЯ
В ПОЧАЄВІ «БОГОГЛАСНИКА»
(1790)**

У часи, коли Почаївська Лавра була греко-католицькою, з її друкарні вийшло в світ чимало значимих книг різного призначення і змісту. Серед них особливо віділяється антологія духовних пісень ХУІІ-ХУІІІ століть – «Богогласник», надрукована в Почаєві у 1790 році. Її історико-культурна значимість в тому, що вона була першим друкованим нотним зібранням-співаником, який вміщав 250 пісень. По-друге, в ній зібрано все найкраще, що мали в культурно-духовному досягненні, зокрема в традиціях релігійної літератури як західна частина України, так і Наддніпрянщина.

У збірник ввійшли і вірші моралізаторського змісту (канти, псалми), що виконувалися також поза церковною службою.

Тексти пісень в «Богогласнику» написано силабічними віршами різних розмірів та строфічної будови. Нотний запис ґрунтується на київській нотації. Серед авторів – Г.С.Сковорода, Д.Туптало, а також Д.Левковський, І.Вольський та інші.

І.П.Котляревський використав мелодію пісні з «Богогласника» «З перших весни днів» для пісні Возного в п'єсі «Наталка Полтавка» і пісню «О горе мені, грішнику сушу» у водевілі «Москаль-чарівник».

«Богогласник» ілюстрований майже 30-ма високохудожніми гравюрами християнської тематики, майстерними заставками та кінцівками, добротними палітурками.

Він перевидавався багато разів у Почаєві, Львові, Перемишлі. Зберігся у рукописних копіях у Галичині та Лемківщині, а також Білорусії та Росії.

Чимало пісень у нових переробках українською мовою користувалися популярністю серед народу. Вони не втратили свого поширення і значення й донині.

ЛІТЕРАТУРА

Костюковець Л. Із спостережень над історією розвитку різдвяних псалмів-колядок //Записки Наукового товариства ім.Т.Шевченка. Праці Музикознавчої комісії. – Львів, 1993. – Т.ССХХУІ. – С.238-243.

Медведик П. «Богогласник» як видатна пам'ятка української пісенної культури //Почаївський монастир в контексті історії та духовності українського народу: Тези наук. конференції. – Тернопіль, 1995. – С.50-55.

Медведик П. І візерунками з квітками:[Пісні на слова Г.Сковороди у почаївському «Богогласнику» (1790)] //Вільне життя. – 1972. – 12 груд.

Медведик Ю. Невідомі духовні пісні Дмитра Левковського – останньої чверті ХУІІІ – поч. ХІХ століть //Записки Наукового товариства ім.Т.Шевченка. Праці Музикознавчої комісії. – Львів, 1993. – Т.ССХХУІ. – С.223-237.

Франко І. Духовна й церковна поезія на сході й на заході. Вступ до студій над «Богогласником» //Франко І. Зібрання творів: У 50 т. – К., 1983. – Т.39. – С.126-143.

***

Богогласник – збірник укр. релігійних пісень //Енциклопедія українознавства /Під ред. В.Кубійовича. – Львів, 1993. – Т.1. – С.143.

«Богогласник» – збірник духовних пісень (з нотами) і віршів моралізаторського змісту (канти, псалми) //Мистецтво України: Енциклопедія. – К., 1995. – Т.1. (А-В). – С.218-219.

«Богогласник» – антологія духовних пісень //УЛЕ. – К., 1988. – Т.1. – С.201.

«Богогласник» – збірка пісень (з нотами) і віршів релігійно-моралістичного змісту //УРЕ. – 2-е вид. – К.,1977. – Т.1. – С.501—502.

МІСТА-ЮВІЛЯРИ

625 РОКІВ З ДНЯ ЗАСНУВАННЯ м.БЕРЕЖАН (1375)

В мальовничій долині річки Золота Липа, на берегах одного з найбільших в області штучних озер, розкинулося місто Бережани. Від слова берег і походить його назва. Міські вулиці й площі, від яких віє спокоєм, лежать набагато нижче поверхні ставу. Бережани належать до найдавніших українських поселень. Перша письмова згадка про місто датується 1375 роком. У 1530 році Бережани дістали магдебурзьке право.

Нині Бережани - це значний промисловий і культурний центр, залізнична станція. Тут розміщені маслосирзавод, заводи: скловиробів, овочесушильний, «Мікрон», меблева і макаронна фабрики, хлібокомбінат.

У Бережанах є чотири загальноосвітні і дві початкові школи, школа-інтернат, агротехнічний коледж, музична, художня і спортивна школи, районний будинок культури.

Славиться місто народним театром, народною хоровою капелюю «Боян», народним естрадним оркестром будинку культури, красназавчим музеєм, музеєм книги.

Головні архітектурні та історичні пам'ятки міста - ратуша (1811р.), Миколаївська церква (XVIII ст.), замок (XVI ст.), Троїцький собор (XVIII ст.), пам'ятник Т.Г.Шевченку.

Бережани - батьківщина народної художниці України, лауреата державної премії Т.Г.Шевченка Олени Кульчицької (1877-1967), поета і перекладача Сидора Твердохліба, поетеси Оксани Сенатович. Тут жив і працював український письменник Андрій Чайковський.

У Бережанській гімназії в різний час вчилися український поет Маркіян Шашкевич, письменники Богдан Лепкий, Михайло Яцків, журналіст і композитор Лев Лепкий, літературознавець і письменник Михайло Рудницький, відомий математик Микола Чайковський.

В місті встановлено пам'ятник Б.Лепкому.

...Живе, трудиться, вчиться, молодіє старовинне українське місто Бережани.

ЛІТЕРАТУРА

Бережанська земля: Іст.-мемуар. зб. - Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1998. - 899с.

Бережанська земля: Іст.-мемуар. зб. - Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1970. - 877с.

Бережанщина у спогадах емігрантів. - Тернопіль, 1993. - 393с.

Герета І.П. Бережани: Іст.-краснав. нарис. - 2-е вид., доп. і перероб. - Львів: Каменяр, 1989. - 61с.

Літопис Бережанської землі /Уклад. В.Савчук. - Бережани: Б.В., 1994. - Вип.1. - 64с.

***

Бережани у датах і фактах //Бережанське віче. - 1995. - 18 серп.

Бич В. Усе минуле - все близьке: Бережани на фотографіях минулих літ //Бережанське віче. - 1993. - 13 лют.

Гурський С. Ференц Ракоці в історії Бережан: [угорський князь, який очолював визвольну боротьбу 1703-1711р.р. проти австрійського гніту] //Бережанське віче. - 1998. - 23 трав.

Гуцал П. Бережани, Бережани...:[Історія міста] //Вільне життя. - 1995. - 8 серп. - (Рядок з біографії краю).

Дирда Н. Місто Бережани за часів Сенявських //Нове життя. - 1991. - 1 січ.

Заснування Бережан /Пер. з польської Тараса Гурка //Бережанське віче. - 1991. - 16 серп.

Пришляк В. Бережани:[Історія походження міста] //Нове життя. - 1988. - 10 листоп.

Пришляк В. І знову б'є годинник на вежі Бережанська ратуша: //Вільне життя. - 1990. - 2 берез. - (Рядок з біографії краю).

Проців Г. Рідне місто моє //Бережанське віче. - 1998. - 6 черв.

Тихий Б. Вся історія в гербі //Жайвір. - 1995. - 24 серп. - С.15-16.

Тремба Т. Місто над Золотою Липою //Жайвір. - 1995. - 24 серп. - С.13-14.

Троханяк О. І стало місто... //Бережанське віче. - 1995. - 25 берез.

Чернецький А. Славне місто Бережани //Старожитності. - 1994. - №7-8. - С.25-27.

Штокало Я. У місті, хрещенім шістьма віками:[620 років Бережанам] //Свобода. - 1995. - 1 верес.

660 РОКІВ З ДНЯ ЗАСНУВАННЯ м.ЗАЛІЩИК (1340)

Поселення під назвою Заліщики, за деякими даними, вперше згадується у письмових джерелах 1340р. Дехто з дослідників вважає, що назва походить від слова «ліщина», інші - «заліщики» як ті, що живуть за лісом.

Місто розташоване на лівому березі Дністра, на залізничному і автомобільному шляхах Тернопіль-Чернівці, має залізничну станцію, річкову пристань.

Заліщики - промисловий центр, в якому працюють консервний, маслоробний і цегельний заводи, фабрики «Дністрянка» і текстильнохудожніх виробів, хлібокомбінат, хлібоприймальне підприємство, райдрукарня. У Заліщиках є кліматичний курорт, будинок відпочинку, турбаза, неповна загальноосвітня та загальноосвітня школи, школа-інтернат, гімназія, музична і спортивна школи, радгосп-технікум, професійно-технічне училище, районний будинок культури, два кінотеатри, краєзнавчий музей. Архітектурні пам'ятки: костел ХУІ ст., ратуша ХУІІІ ст.

Заліщики - батьківщина Михайла Гайворонського, композитора, автора стрілецьких пісень, диригента духових оркестрів. Тут тривалий час жив український письменник, педагог і громадський діяч Осип Маковей, зараз йому споруджено пам'ятник і відкрито літературно-меморіальний музей.

Неодноразово у Заліщиках бувала видатна співачка Соломія Крушельницька. Заліщицьку вчительську семінарію закінчували український драматичний актор і співак Іван Григорович (1876-1937), письменник Дмитро Макогон (1881-1961).

Сьогодні Заліщики - районний центр, місто, яке схоже на сонячний коровай на рушнику Дністра.

ЛІТЕРАТУРА

Баран Г.Я. Заліщики: Красзнав. нарис. - Львів: Каменяр, 1988. - 30с., іл.

Заліщицька земля у спогадах емігрантів. - Тернопіль, 1993. - 124с.

Сіреджук П. Першовитоки: Нариси історії заселення Заліщанщини від найдавніших часів до наших днів. - К., 1994. - 109с.

***

Заліщики: століття і роки //Свобода. - 1998. - 13 черв., фото.

Киричук Г. Обрії нашого міста //Колос. - 1990. - 25 серп.

Малєєв Ю. «Застава богатирська» над Дністром //Колос. - 1990. - 3 квіт.

Мельник П. Живіть, Заліщики:[Балада-екскурс в історію] //Колос. - 1994. - 17 верес.

Олійник В. Місто сонця на Дністрі //Колос. - 1997. - 11 жовт.

Першовитоки: Заліщицький край від перших писемних згадок до наших днів //Колос. - 1992. - 4,7,11,14,18,21,25,28 листоп.

***

Ковтун В.В., Степаненко А.В. Города Украины (Эконом.-геогр. справочник). - К.: Вища школа, 1990. - 277с.

С.211-212: Заліщики.

***

Криворотько А. Заліщики:[Вірш] //Колос. - 1993. - 8 трав.

560 РОКІВ З ДНЯ ЗАСНУВАННЯ снт. КОЗОВИ (1440)

Уперше Козова згадується в письмових джерелах за 1440 рік. Назву селища пов'язують з долиною ріки Коропець, де перші жителі Козови випасали великі стада кіз.

Зараз Козова - селище міського типу, райцентр. Є залізнична станція на лінії Тернопіль-Ходорів.

Козова - промисловий і культурний центр. Тут працюють цукровий, комбікормовий та цегельний заводи, молокозавод, завод «Темп», райдрукарня. У селищі три загальноосвітні та спортивна школи, гімназія ім.О.Герети, школа мистецтв, два будинки культури, кінотеатр. Нещодавно тут встановлено пам'ятник Т.Г.Шевченку.

ЛІТЕРАТУРА

Козова і околиці: У спогадах емігрантів /Упоряд. Б.Мельничук, Б.Проник та І.Шебешович. - Тернопіль: Ред.-видав. відділ. упр. по пресі, 1992. - 138с.

***

Ждан В. 550-річчя Козови //Бережанська земля: Іст.-мемуар. зб. - Торонто; Нью-Йорк; Лондон; Сідней; Бережани; Козова, 1998. - Т.2. - С.629-631.

Федик-Балацька Я.Х. Місто Козова (1944-1994) //Бережанська земля: Іст.-мемуар. зб. - Торонто; Нью-Йорк; Лондон; Сідней; Бережани; Козова, 1998. - Т.2. - С.632-655.

***

Ждан В. День наших мрій:[13 вересня 1992р. в Козові відкрито першу гімназію] //Вільне слово. - 1992. - 15 верес.

Козаріз О. Архітектура Козови //Вільне слово. - 1992. - 6 трав.

Наше минуле й майбутнє: Козові - 555 /Розм. з архітектором В.Гулем //Вільне слово. - 1995. - 9 верес.

Солтис В. Ось так ми жили: Козова на початку століття //Рад. слово. - 1990. - 22 верес.

Федик Д. Віхи нашої історії: До 550-річчя Козови //Рад. слово. - 1990. - 20 верес.

550 РОКІВ З ЧАСУ ЗАСНУВАННЯ ПОЧАЄВА (1450)

Почаїв... Чим же приваблює він сотні й тисячі мандрівників - людей різних переконань й уподобань.

Перші поселенці знайшли собі тут осідок ще за доби неоліту. Про це розповідають археологічні пам'ятки - різноманітні крем'яні знаряддя.

В писемних пам'ятках Почаїв згадується лише в 1450 році. На цей час він підпорядковувався володарям замку. Наступну згадку про Почаїв знаходимо вже під 1527 роком, коли польський король Сигізмунд надав його панам Гойським.

З історією Почаєва нерозривно пов'язана й історія самого монастиря. Певне місце в історії Почаєва посідає діяльність друкарні. Її заснував відомий просвітителю і друкар Кирило Ставровецький-Транквіліон, видавши «Зерцало - богословії». Чимало видатних людей побувало різного часу в Почаєві. Його відвідали Феофан Федорович, Василь Барвінський, Григорій Сковорода.

Восени 1846 року в Почаїв приїздив Т.Г.Шевченко, він написав чотири акварелі з видами Почаєва. Крім малюнків записав тут три пісні («Ой у саду, саду гуляла кокошка», «Гиля-гиля селезень», «Ой випила, вихилила».

Зібравши місцеві факти про гайдамацькі повстання, написав повість «Варнак» та однойменну поему.

Про Почаїв поет згадує також у поемі «Невольник».

Подорожуючи Волиню, трохи раніше Почаїв відвідали відомий історик і письменник Микола Костомаров, Михайло Драгоманов.

Почаїв подарував українському образотворчому мистецтву двох відомих художників - І.Ф.Хворостецького та О.Я.Шатківського.

Чудове старовинне місто нині розбудовується, впорядковується.

ЛІТЕРАТУРА

Ісаєвич Я.Д. Джерела з історії української культури доби феодалізму ХУІ-ХУІІІ ст. - К.: Наук. думка, 1972. - 124с.

С.81,115: Почаїв.

Ковтун В.В., Степаненко А.В. Города Украины: (Экон. геогр. справочник). - К.: Вища школа, 1990. - 277с.

С.215: Почаїв.

Почаїв //Історія міст і сіл УРСР. Тернопільська область. - К., 1973. - С.380-392.

Почаїв //Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся: (Краєзнав. словник - від найдавніших часів до 1914 року). - Вінніпег; Канада, 1986. - Т.2. - С.265-268.

Чернихівський Г. Кременеччина від давнини до сучасності: Іст.-краєзнав. вид. - Кременець: Папірус, 1999. - 320с., 32 с. іл.

Почаїв - СС.17,42,62-66,75,78,80,91,93,96,
97,99,100,102,105,109-111,120,125,127,129,
132-134,136,140,148,158,163,167-169,171,
179,184,192-199,211,216,219,221,232,
245,253,254,259,265,266,291,293.

***

Бурма В. Почаїв //Вільне життя. - 1982. - 1 жовт. - (Міста і села Тернопілля).

Гортаючи давні часописи: Дещо про старий Почаїв //Сіяч. - 1992. - №41 (груд.).

Зозуляк Є. Щедра палітра: У Почасві відкрито музей художника І.Ф.Хворостецького //Вільне життя. - 1989. - 9 трав.

Костюк Р. Почаїв: проблеми і сподівання //Тернопіль вечірній. - 1998. - 12 серп.

Фарина І. Почаїв став красивішим //Свобода. - 1999. - 5 черв.

Фарина І. Виставка у Почасві (живопису і старовинного одягу та вишиванки з Волині, Поділля, Прикарпаття) //Відродження. - 1991. - 18 квіт.

Черкасов М. Почаївський живописець [О.Шатківський] //Друг читача. - 1970. - 3 листоп.

Чернихівський Г. Почаїв //Наука і суспільство. - 1989. - №10. - С.40-43.

Чернихівський Г. Почаївська друкарня: 3 історії книгодрукування на Тернопільщині //Друг читача. - 1971. - 5 трав.

***

Сачко Я. Почаїв:[Вірш] //Русалка Дністрова. - 1997. - №2 (січ.).

Чепурко Б. Почаїв:[Вірш] //Тернопіль. - 1994. - №5-6. - С.73.

460 РОКІВ З ДНЯ ЗАСНУВАННЯ М.ТЕРНОПОЛЯ (1540)

У мальовничій місцевості, на березі тихоплинного Серету, розкинулося старовинне українське місто Тернопіль - нині один із адміністративних, економічних та культурних центрів області у складі Української держави.

Однією із найдавніших споруд, що збереглася до наших днів і з якою пов'язана перша письмова згадка про Тернопіль, є замок, побудований у 1540 році. Навколо замку почало розвиватися місто, яке у 1548 році отримало магдебурзьке право.

Зараз Тернопіль - це місто легенда, місто-символ.

Неповторний і неперевершений архітектурний ансамбль: гармонійне, взаємодоповнююче поєднання давніх, минуловікових стилів (стара фортеця, Домініканський костюл - тепер церква Непорочного Зачаття Пресвятої Богородиці) і новітніх (обласний краєзнавчий музей, театр ляльок, видавництво «Збруч») - це Тернопіль.

Над місцевиною вивершуються золоченими хрестами храми, схороняючи від нещастя і даруючи благодать Божу - це Тернопіль.

Оксамитові килими клумб, розписані довільними та геометричними орнаментами різнокольорових рослин і квітів - це Тернопіль.

Сріблясто-голубе дзеркало розлогого ставу вилискує - підморгує сонячними зірницями - це Тернопіль.

Підбадьоруюче дзюрчання й освіжаючо-таємниче шумовиння каскаду фонтанів літньої спекотної пори - це Тернопіль.

Малочасно палахкотять білосніжними суцвіттями-свічами каштани - це Тернопіль.

Духмяно-медово п'янять залотавими кронами липові алеї - це Тернопіль.

Справжні пухопадові заметілі тополиного цвіту - це Тернопіль.

Тернопіль - місто майбутнього.

ЛІТЕРАТУРА

Дуда І., Мельничук Б. Тернопіль: Що? Де? Як?: Фотопутівник. - К.: Мистецтво, 1989. - 239с., іл.

Тернопіль: Фотоальбом /Упоряд. та автор вступ. ст. А.Ф.Тринько. Автор фото Б.Л.Міндель. - К.: Мистецтво, 1986. - 96с., іл. - Текст укр., рос. та англ. мовами.

Тернопіль: Фотоальбом /Вступ. ст.: П.Бубнія, Р.Матейка, Б.Лановика. Фото: В.Бурми. - Тернопіль, 1996. - Текст укр., англ., фр., нім. мовами.

Тернопіль: Карта-схема міста. - Тернопіль, 1996.

***

Кравченко О. Хроніка міста Тернополя //Шляхами Золотого Поділля: Тернопільщина і Скалатщина: Регіон. іст.-мемуар. зб. - Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1983. - Т.3. - С.14-20.

Лавренюк В. Дещо з маловідомих сторінок історії міста Тернополя //Тернопілля-95: Регіон. річник. - Тернопіль, 1995. - С.16-21.

Медведик П. Тернопілля 100 років тому: Хроніка важливих подій //Тернопілля'96: Регіон. річник. - Тернопіль, 1997. - С.578-582.

Посацький Б. Реконструкція міст Західної України: Спадщина і сучасність //Записки Наукового товариства ім.Т.Шевченка: Праці секції мистецтвознавства. - Львів, 1994. - Т.ССХХІІ. - С.306-307.

***

Бугай О. Притча про герб Тернопільський //Селянська доля. - 1992. - 24 листоп.

Гулько Я. Тернопіль 500 років тому був Сопільчем //Тернопіль вечірній. - 1995. - 4 берез.

Дуда І. Тернопіль 1540-1991: Іст.-краєзнав. хроніка //Тернопіль вечірній. - 1999. - 12 лют. Поч.

Кордуба І. Тернопіль: У першій половині ХХ століття (1900-1939р.р.) //Тернопіль. - 1995. - №1. - С.50-53.

**Поч. у №№1,2,4,
за 1993 рік.**

Крамар Р. Архіви свідчать: під Тернополем таки була підземна галерея //Тернопільська газета. - 1997. - 11 груд.

**Є схематичний план
старого міста.**

Ханас В. Тернопіль двісті років тому //Тернопіль вечірній. - 1995. - 25 січ.

***

Видатні події в місті Тернополі на шляху до незалежності України //Тернопіль вечірній. - 1996. - 24 серп.

Економічний стан міста: Тернопіль у цифрах і фактах //Тернопіль вечірній. - 1997. - 1, 5, 12, 15, 22, 26, 29 берез.

Клос С. Ми знаємо: місто є. А яким воно буде? //Тернопіль вечірній. - 1996. - 22 трав.

Попович Ж. Гортаючи те, що пережито: [Стат. дані по м.Тернополю] //Західна Україна. - 1996. - 13-19 січ.

Соціально-економічний розвиток міста: Проблеми, тенденції, перспективи //Тернопіль вечірній. - 1999. - 10 берез.

Сушкевич В. Місто нашої пам'яті //Свобода. - 1997. - 17 квіт.

Чи матиме Тернопіль перспективу дальшого розвитку? /Розм. вів Я.Гулько з нач. упр. містобудування та архітектури Терноп. міськвиконкому В.М.Будзиком //Тернопіль вечірній. - 1996. - 3 квіт.

Шевчук Н. Наше місто має багате минуле, а його майбутнє залежить від нас //Тернопіль вечірній. - 1995. - 16 верес.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

Айдукевич К.
Антків Б.
Балей С.
Барвінський В.
Бегеляйзен Г.
Безкоровайний Г.
Боб'як Г.
Борисикевич І.
Брикович Р.
Вавровий-Виливчук Ю.
85 років з дня заснування «Тернопільських театральних вечорів»
Герасимович В.
Гжицький В.
Гжицький С.
Гірняк Й.
Гірняк Н.
Глинка Г.
Глібовицький К.
Гніздовський Я.
Горошко Ю.
20 років з дня відкриття Бережанського краєзнавчого музею
20 років з дня заснування Тернопільської обласної бібліотеки для молоді
20 років з дня відкриття Тернопільського театру актора і ляльки
25 років з дня пуску першого тролейбуса в Тернополі
2000-річчя Різдва Христового
90 років з дня перевидання в Тернополі і вперше в Україні «Русалки Дністрової»
Дідик Т.
Джиджора І.
Дністрянський С.
Дуда І.
Качала С.
Кестен Г.
Коковський Ф.
Коллонтай Г.
Кондра Я.
Кульчицький О.
Куцюк-Кочинський К.
Кучер В.
Левицький І.
Ліпінський К.-Ю.
Лотоцький Л.
Ляховський І.
Маковський Ф.
Малевич А.
Медведик П.
Мельник М.
Моленцька О.
Наконечний А.
Обаль П.

Олесницький Є.

Осиповичева А.

Осінчук М.

Пулюй І.

55 років Перемоги у Великій Вітчизняній війні

560 років з дня заснування смт. Козови

550 років з часу заснування Почасва

Радзієвський В.

Радшівський Г.

Самчук У.

Сарамага Б.

70 років пацифікації на Тернопільщині

70 років Тернопільському драматичному театру ім.Т.Г.Шевченка

Сімович В.

760 років з часу явлення Чудотворної ікони Матері Божої у Зарваниці

760 років Почаївській Лаврі

Січинський Д.

Смакула О.

Стахів М.

Стецько С.

195 років з дня заснування Бережанської гімназії

130 років з дня введення в експлуатацію станції Тернопіль

Тарновський М.

Тимочко П.

Флінта З.

Хома В.

Чічка-Андрієнко К.

460 років з дня заснування м.Тернополя

Шимонович Й.

60 років з дня заснування Тернопільської обласної бібліотеки для дітей

60 років з дня заснування Тербовлянського вищого училища культури

60 років з дня відкриття Тернопільського державного педагогічного університету

ім.В.Гнатюка

Штокалко З.

Яковчук В.

Якубець М.

Ярмуш В.

ЗМІСТ

Лотоцький Л.А.

Тарновський М.М.

Безкоровайний В.В.

Антків Б.М.

Гжицький С.З.

Гніздовський Я.Я.

60 років з дня заснування Тернопільської обласної бібліотеки для дітей

Кестен Г.

Пулюй І.П.

Хома В.І.

Балей С.В.

Кульчицький О.

Джиджора І.

20 років з дня заснування Тернопільської обласної бібліотеки для молоді

Самчук У.О.

Барвінський В.Г.

Олесницький Є.

Сімович В.І.

90 років з дня перевидання в Тернополі і вперше в Україні «Русалки Дністрової»

Коллонтай Г.

Сарамага Б.

Кондра Я.М.

Вавровий-Виливчук Ю.А.

60 років з дня відкриття Тернопільського державного педагогічного університету

ім.В.Гнатюка

Гірняк Й.Й.

Радзівський В.О.

Обаль П.П.

Осиповичева А.

Горошко Ю.

55 років Перемоги у Великій Вітчизняній війні

Стецько С.

Штокалко З.П.

Наконечний А.М.

Коковський Ф.

Куцюк-Кочинський К.

Чічка-Андрієнко К.

Гірняк Н.

Тимочко П.С.

195 років з дня заснування Бережанської гімназії

Ляховський І.Г.

Флінта З.П.

60 років з дня заснування Тербовлянського вищого училища культури

Брикович Р.

Якубець М.

Смакула О.

Ярмуш В.І.

Осінчук М.І.

Дідик Т.С.

20 років з дня відкриття Бережанського краєзнавчого музею

70 років пацифікації на Тернопільщині

Герасимович В.Д.

Січинський Д.В.

Яковчук В.Л.

Гжицький В.З.

Кучер В.

85 років з дня заснування «Тернопільських театральних вечорів»

Малевиц А.П.

Медведик П.К.

Бегеляйзен Г.

Ліпінський К.Ю.

Глинка Г.

20 років з дня відкриття Тернопільського театру актора і ляльки

Дністрянський С.

Левицький І.О.

Шимонович Й.

Мельник М.

Стахів М.

Радошівський Г.

70 років Тернопільському драматичному театру ім.Т.Г.Шевченка

Айдукевич К.

25 років з дня пуску першого тролейбуса в Тернополі

130 років з дня введення в експлуатацію станції Тернопіль

Боб'як Г.

Борисикевич І.

Глібовицький К.

Качала С.Т.

Маковський Ф.Г.

Моленцька О.Й.

2000-річчя Різдва Христового

760 років з часу явлення Чудотворної ікони Матері Божої у Зарваниці

760 років Почаївській Ліврі

625 років з дня заснування м.Бережан

660 років з дня заснування м.Заліщик

560 років з дня заснування смт.Козови

550 років з дня заснування Почаєва

460 років з дня заснування м.Тернополя

Іменний покажчик